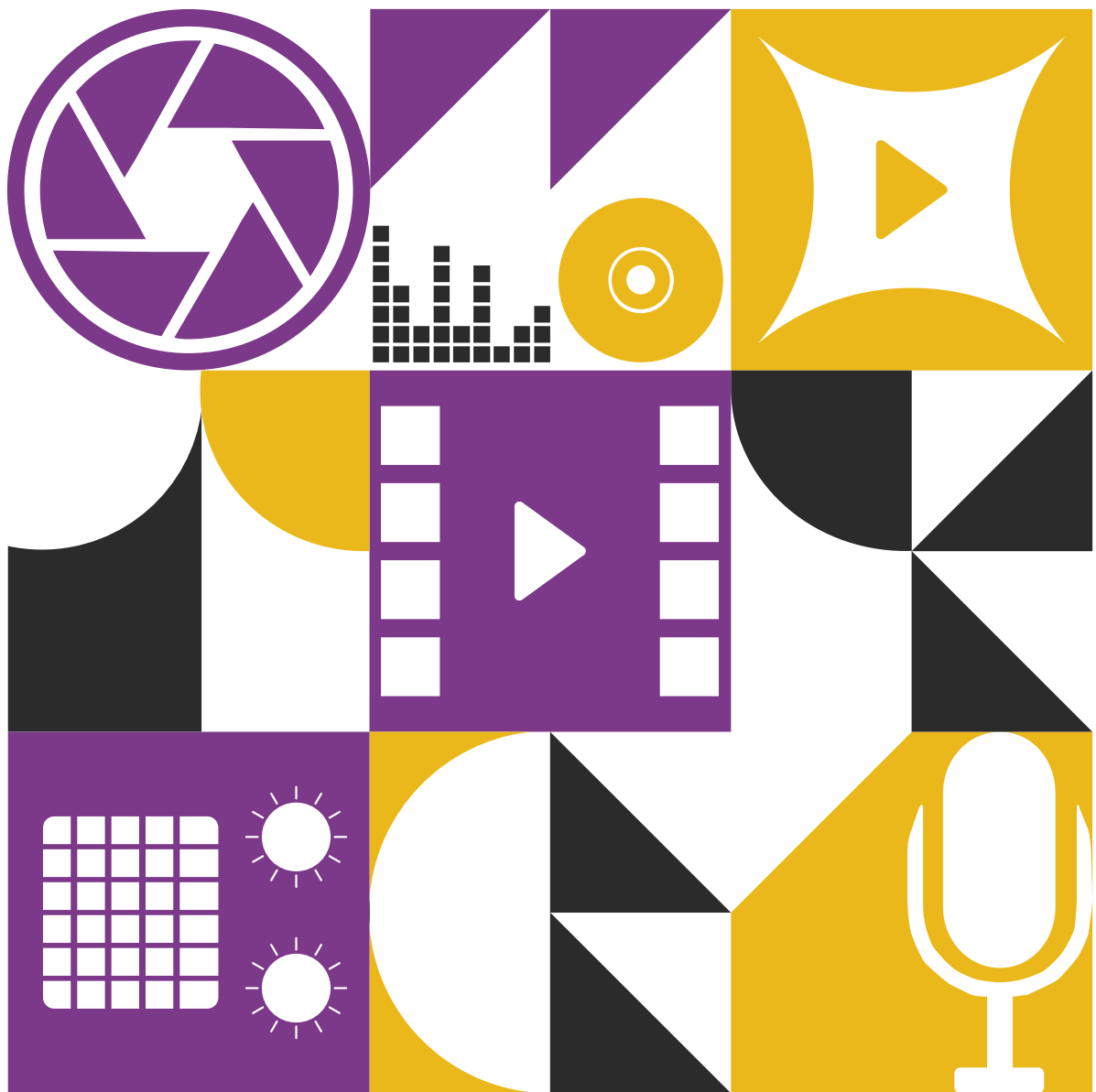

SDU Journal of Media Studies

JIMIS

Media: Society, History and Politics | Journalism

ISSN: 3105-3475

SDU CENTRAL ASIAN
RESEARCH CENTER

SDU Journal of Media Studies

№2 (2)/ 2025

Жылына 4 рет шығады
Published 4 times a year
Выходит 4 раза год

Қаскелең / Kaskelen / Каскелен
2025

Бас редактор
Мадияр Саудбаев, PhD, ассистент профессор, SDU University

Жауапты редактор
Айзада Нуридденова, PhD, ассистент профессор, SDU University

Техникалық редактор
Жұлдызай Кубашева, Ғылым департаментінің маманы, SDU University

Редакциялық алқа:

Есенгүл Кәпқызы	ф.ғ.к., ассистент профессор, SDU University (Қазақстан)
Ғалым Жүсіпбек	PhD, қауымдастырылған профессор, SDU University (Қазақстан)
Мұхтар Сеңгірбай	PhD, қауымдастырылған профессор, SDU University (Қазақстан)
Қарлыға Мысаева	PhD, қауымдастырылған профессор, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ (Қазақстан)
Гүлмира Әшірбекова	ф.ғ.к., доцент, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ (Қазақстан)
Зульфия Имярова	PhD, қауымдастырылған профессор, KIMEP University (Қазақстан)
Сергей Голунов	PhD, профессор, SDU University (Қазақстан)
Елнұр Алимова	МА, аға оқытушы, SDU University (Қазақстан)
Асхат Еркімбай	МА, аға оқытушы, SDU University (Қазақстан)
Бердақ Байымбетов	МА, аға оқытушы, SDU University (Қазақстан)
Асылзат Карабаева	PhD, ассистент профессор, KIMEP University (Қазақстан)
Айнұр Сләмғажы	PhD, ассистент профессор, Astana IT University (Қазақстан)
Беате Джозефи	PhD, профессор, Сидней Университеті (Австралия)
Уэйн Уанта	PhD, профессор, Флорида Университеті (АҚШ)
Айтолқын Ашимова	PhD, ассистент профессор, Turan University (Қазақстан)
Алтын Ақынбекова	PhD, ассистент профессор, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ (Қазақстан)
Асия Исембердиева	PhD, аға оқытушы, SDU University (Қазақстан)
Ислам Сұпыалдияров	МА, аға оқытушы, SDU University (Қазақстан)

Редакцияның мекенжайы: Алматы облысы, Қарасай ауданы
040900, Қаскелең қаласы, Абылай хан көшесі 1/1
*e-mail: jms@sdu.edu.kz

SDU Journal of Media Studies
Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігінде тіркелген
30.06.2025, № KZ92VPY00123309 есепке қою туралы куәлігі
SDU University
ISSN: 3105-3475
Сайт: <https://jms.sdu.edu.kz/index.php/jms>

Editor-in-chief

Madiyar Saudbayev, PhD, Assistant Professor, SDU University

Managing Editor

Aizada Nuriddenova, PhD, Assistant Professor, SDU University

Technical editor

Zhuldyzay Kubasheva, Science Department specialist, SDU University

Editorial board:

Yessengul Kap	Candidate of philological sciences, Assistant Professor, SDU University
Galym Zhussipbek	PhD, Associate Professor, SDU University (Kazakhstan)
Mukhtar Senggirbay	PhD, Associate Professor, SDU University (Kazakhstan)
Karlyga Myssayeva	PhD, Associate Professor, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)
Gulmira Ashirbekova	PhD, Associate Professor, L.N. Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)
Zulfiya Imyarova	PhD, Associate Professor, KIMEP University (Kazakhstan)
Sergei Golunov	PhD, Professor, SDU University (Kazakhstan)
Yelnur Alimova	MA, Senior Lecturer, SDU University (Kazakhstan)
Askhat Yerkimbay	MA, Senior Lecturer, SDU University (Kazakhstan)
Berdak Bayimbetov	MA, Senior Lecturer, SDU University (Kazakhstan)
Assylzat Karabayeva	PhD, Assistant Professor, KIMEP University (Kazakhstan)
Ainur Slamgazhy	PhD, Assistant Professor, Astana IT University (Kazakhstan)
Beate Josephi	PhD, Professor, Sydney University (Australia)
Wayne Wanta	PhD, Professor, Florida University (USA)
Aitolkyn Ashimova	PhD, Assistant Professor, Turan University (Kazakhstan)
Altyn Akynbekova	PhD, Assistant Professor, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)
Assiya Issemberdiyeva	PhD, Senior Lecturer, SDU University (Kazakhstan)
Islam Supyaldiyarov	MA, Senior Lecturer, SDU University (Kazakhstan)

Address of the editorial office: Almaty region, Karasay district

040900, Kaskelen, 1/1 Abylai Khan street

*e-mail: jms@sdu.edu.kz

SDU Journal of Media Studies

Registered by the Ministry of Culture and Information of the Republic of Kazakhstan

Certificate of registration No KZ92VPY00123309 from 30.06.2025

SDU University

ISSN: 3105-3475

Site: <https://jms.sdu.edu.kz/index.php/jms>

Главный редактор
Мадияр Саудбаев, PhD, ассистент профессор, SDU University

Ответственный редактор
Айзада Нуридденова, PhD, ассистент профессор, SDU University

Технический редактор
Жулдызай Кубашева, специалист департамента науки, SDU University

Редакционная коллегия:

Есенгүл Кәпқызы	к.ф.н., ассистент профессор, SDU University (Казахстан)
Ғалым Жүсіпбек	PhD, ассоциированный профессор, SDU University (Казахстан)
Мұхтар Сенгірбай	PhD, ассоциированный профессор, SDU University (Казахстан)
Қарлыға Мысаева	PhD, ассоциированный профессор, КазНУ имени аль-Фараби (Казахстан)
Гүлмира Әшірбекова	к.ф.н., доцент, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева (Казахстан)
Зульфия Имярова	PhD, ассоциированный профессор, KIMEP University (Казахстан)
Сергей Голунов	PhD, профессор, SDU University (Казахстан)
Елнұр Алимова	магистр, старший преподаватель, SDU University (Казахстан)
Асхат Еркімбай	магистр, старший преподаватель, SDU University (Казахстан)
Бердақ Байымбетов	магистр, старший преподаватель, SDU University (Казахстан)
Асылзат Карабаева	PhD, ассистент профессор, KIMEP University (Казахстан)
Айнұр Слэмғажы	PhD, ассистент профессор, Astana IT University (Казахстан)
Беате Джозефи	PhD, профессор, Сиднейский университет (Австралия)
Уэйн Уанта	PhD, профессор, Университет Флориды (США)
Айтолқын Ашимова	PhD, ассистент профессор, Turan University (Казахстан)
Алтын Ақынбекова	PhD, ассистент профессор, КазНУ имени аль-Фараби (Казахстан)
Асия Исембердиева	PhD, старший преподаватель, SDU University (Казахстан)
Ислам Сунпалдияров	MA, старший преподаватель, SDU University (Казахстан)

Адрес редакции: Алматинская область, Карасайский район
040900, г. Каскелен, ул. Абылай хана 1/1
*e-mail: jms@sdu.edu.kz

SDU Journal of Media Studies

Зарегистрирован Министерством культуры и информации Республики Казахстан

Свидетельство о постановке на учет № KZ92VPY00123309 от 30.06.2025

© SDU University

ISSN: 3105-3475

Сайт: <https://jms.sdu.edu.kz/index.php/jms>

МАЗМҰНЫ / CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

Медиа зерттеулер: Қоғам. Тарих. Саясат

Media Studies: Society. History. Politics

Медиа исследования: Общество. История. Политика

Framing Female Returnees: Media Representations of Women Repatriated from ISIS in Kazakhstan

Tumarbike Bekitova 6

Медиапространство в контексте публичной истории: механизмы демократизации и интерпретации прошлого

Зульфия Имярова, Руад Курбанов 27

China through the Screen: Exploring the Influence of Instagram and TikTok on the Perceptions Kazakhstani Youth

Moldir Askar..... 44

Масс коммуникация және журналистика ғылымы

The Science of Mass Communication and Journalism

Наука о массовой информации и журналистике

Тұрмыстық зорлық-зомбылыққа ұшыраған әйелдердің медиадағы бейнесі: Салтанат Нүкенова кейсі негізінде

Есенгүл Кәпқызы, Алина Серегина..... 65

DOI: <https://doi.org/10.47344/sdubss.v56i1.001>

IRSTI: 19.21.91

Framing Female Returnees: Media Representations of Women Repatriated from ISIS in Kazakhstan

Tumarbike Bekitova
 Université Paris Dauphine-PSL, Paris, France
 email: tumarbike.bekitova@dauphine.eu

Abstract

This paper examines how female returnees from Syria are represented in Kazakhstani media through gendered assumptions. It focuses on women repatriated under Kazakhstan's Operation Jusan following the territorial defeat of the so-called Islamic State. The study draws on around 30 pieces of media content, including news articles from Tengrinews, Khabar, Sputnik Kazakhstan, ZTB News, Inform.kz, Caravan.kz, Azattyq, and Vlast, as well as official press releases from Akorda, the Ministry of Foreign Affairs, and the National Security Committee of the Republic of Kazakhstan. It explores how women are framed as victims, wives, mothers, or security threats, and how these portrayals intersect with national policy priorities. Gendered narratives simplify complex realities by relying on socially prescribed ideas of how men and women are expected to act during conflict. The findings show that Kazakhstani media often adopt a humane, state-centered discourse, presenting returnees as vulnerable mothers in need of rehabilitation, while simultaneously reinforcing state legitimacy through a protective, paternalistic tone. State-owned outlets tend to highlight a few "model cases" that confirm the official narrative, depoliticizing the issue and obscuring structural drivers of radicalization, which may hinder genuine reintegration efforts. By contrast, independent media platforms offer more nuanced portrayals, granting women greater agency and situating their experiences within broader structural and social issues, although these accounts remain relatively limited. The study argues that even benevolent narratives can function as tools of political control. Recognizing the influence of gendered framings is therefore crucial for developing more inclusive approaches to transitional justice, gender equality, and sustainable security and reintegration policies.

Keywords: female returnees, Operation Jusan, media framing, Kazakhstan, ISIS, gender, critical discourse analysis

Introduction

This year marks the sixth anniversary of Kazakhstan's unprecedented repatriation effort, known as Operation Jusan, which aimed to bring back women and children from conflict zones in Syria and Iraq (National Security Committee of the Republic of Kazakhstan, 2021). Named after the Kazakh word for the wormwood plant, a symbol of the steppe, memory, and homeland, the operation involved government officials, special forces, and humanitarian actors. 754 citizens from Syria and Iraq, including 37 men, 191 women, and 526 children were repatriated, making Kazakhstan one of the global leaders in such efforts (Sakenova, 2025). These returns occurred during the initial stages of the territorial and military defeat of the so-called Islamic State (IS, also commonly referred to as ISIS in media discourse) in Syria (Lammers, 2024). Approximately 40,000 people from 81 countries traveled to IS-controlled territories, including citizens of Kazakhstan (Kaliyev, 2021). Unlike earlier waves of foreign fighters, many entire families crossed borders together, a phenomenon described by some

analysts as “family jihad” (Atlantic Council, 2021). Motivations varied, ranging from religious fulfillment, adventure, and financial incentives to more complex structural factors such as socio-economic hardship, corruption, inequality, and identity crises (Martini, 2018).

For women and children who survived the collapse of IS territory, life often meant captivity, displacement, or time in Kurdish-run camps (United Nations Development Programme, 2022). Kazakhstan’s decision to repatriate its citizens was therefore both a humanitarian response and a national security measure, complicated by the absence of a central negotiating authority in Syria, the legal status of children born abroad, and the risks of operating in an active war zone (OSCE, 2021; Suleyman, 2022).

While the repatriation itself has been internationally recognized, what remains underexplored is the aftermath, particularly how female returnees are represented in the media and how these narratives both influence and are influenced by public perceptions and national policies. This issue is important because women associated with IS occupy a highly contested discursive space. Although evidence suggests few differences in motivations between men and women joining the organization, media and public discourse frequently portray women as naïve victims or morally culpable actors (Eggert, 2016; Jackson, 2019; Krulišová, 2016; Martini, 2018). These portrayals reflect dual and rigid gendered assumptions that also appear in broader discussions of women and political violence (Eggert, 2016; Jackson, 2019; Krulišová, 2016; Martini, 2018). As Eggert (2016) notes, such assumptions reveal more about societal views of women in general than about the actual experiences of those who joined IS. Given the media’s central role in shaping public understanding, examining these narratives is crucial for understanding how perceptions of female returnees are constructed and the potential consequences for society and policy.

Although existing research has examined media representations of female returnees in countries such as the United Kingdom, Canada, and the Netherlands, studies focusing on Kazakhstan remain scarce, and this paper seeks to address that gap. The study adopts a qualitative Critical Discourse Analysis (CDA) approach, well-suited for examining how the media construct identities and realities through language and framing choices, shaping what the public perceives as ‘truth’ and socially acceptable norms while simultaneously reflecting and reinforcing policy priorities (Jackson, 2019; Martini, 2018). To build the corpus, the work draws on approximately 30 articles from the most consulted and popular outlets in Kazakhstan, including state-owned sources (Khabar, Akorda website, Inform.kz), widely read private online and print outlets (Tengrinews, Caravan.kz, Vecher.kz, Vremya, Liter, Qazaq Uni, ZTB News), and independent or opposition sources (Azattyq, Vlast.kz). Articles were collected through systematic keyword searches in Kazakh, Russian, and English (e.g., “female returnees,” “Syria,” “Jusan Operation,” “IS women”), and all items directly addressing female returnees were included without repetition to ensure a comprehensive dataset. This selection captures a diversity of perspectives, reflecting both state-centered narratives and alternative framings in the Kazakhstani media landscape. Two periods are analyzed: the repatriation phase (2019–2021) and the post-repatriation context (2022–2025), allowing a longitudinal view of how narratives evolve over time.

The findings reveal several recurring patterns. Female returnees are often depicted as misled rather than radical, with identities primarily defined through motherhood. Terms commonly used in Western media, such as “jihadi brides” or “female foreign fighters,” are rarely applied. Both state-aligned and independent outlets emphasize the humanitarian nature of repatriation, contrasting with the highly securitized or dehumanizing discourses seen elsewhere. Women’s voices regarding ideology or motivations are largely absent, and narratives seldom address structural drivers of radicalization or reintegration challenges, including stigmatization, family breakdown, or psychological trauma. The

framing is protective, paternalistic, and depoliticized, appearing to prevent social tensions, limit criticism of domestic governance, and reinforce state legitimacy. Over time, female returnees are occasionally reframed as preventive actors, with their experiences used to deter others, while the discourse shifts from leader-centric to state-centric messaging. Despite the ongoing relevance of these issues, public conversation and media attention remain minimal.

These patterns highlight how media representations are selective and gendered, presenting a largely humane narrative while simultaneously serving as instruments of political control. Understanding these dynamics is crucial for examining the intersections of gender, media, and security in Kazakhstan. Building on this introduction, the literature review provides a theoretical framework for understanding how conflict is gendered and how women's agency is represented in media narratives about IS, drawing primarily on European examples before focusing on Kazakhstan.

Literature review

Gendered experiences and stereotypes in conflict

It is widely acknowledged that women and girls experience armed conflicts differently and often face disproportionate impacts (Martini, 2018; McKay, 1998; Thomson, 2006). The gendered-specific effects include but are not limited to gender-based violence and its sexual dimensions, including forced marriages, trafficking and exploitation, as well as disrupted access to healthcare and reproductive health complications (Martini, 2018; McKay, 1998; Thomson, 2006). Often overlooked in mainstream conflict studies in the past, these experiences have become the focus of much of early feminist scholarship. Yet, highlighting the victimhood and the victimization of women amid conflict, these works have risked accenting the victim-perpetrator binary outlook, where men are perceived as war-makers, and women as helpless victims. Feeding into larger stereotypical gendered assumptions and beliefs that women are inherently peaceful because they are “life-givers” and not “life-takers”, this idea denies women's agency and complexity in times of war, dismissing them to “passive supporters”, “fan girls”, or “jihadi brides” (Elshtain, 1982; Martini, 2018; Nacos, 2005; Stenger, 2023). This way, the other side of the coin, which is the phenomenon of female violence in global politics, has often been neglected and just recently received an increasing amount of media and academic attention.

When looking at some foundational works on gender and war, there are often two contrasting images of how men and women are defined and perceived (Azeez, 2019; Elshtain, 1982; Martini, 2018). These are “Just Warriors” and “Beautiful Souls” narratives, whereas, as the names suggest, men are viewed as brave fighters, while females as non-violent, domestic and caring figures (Azeez, 2019). Moreover, in this context, women are expected to stay away from the political realm, depending on governments (a strong state) for protection. Even in this setup, it is required for women to support men emotionally and materially so they can continue fighting. Thus, men are viewed as “naturally apt for” violence with all the assumed traits such as rationality, aggressiveness and risk-averseness as inherent ones, while women are not (Azeez, 2019).

These narratives, however, do not seem to explain situations of women engaging in violent conflicts, challenging the predefined societal norms and assumptions. When examining the existing literature and public discourse on politically violent women (violent extremism and terrorism), one quickly realizes that these constructions heavily rely on gendered stereotypes, often emphasizing personal explanations and factors behind their involvement (Jackson, 2019; Krulišová, 2016; Martini, 2018). This way, women fighters (as well as their actions) are mainly comprehended through a narrow set of narratives: namely a physical appearance, a “family connection”, romantic relationships, or

sexual violence experiences (Nacos, 2005). The oversimplification of the complex reality is accompanied by clichéd tropes such as “the woman who acted for love” or rather “good girl gone bad” (Jackson, 2019; Krulišová, 2016; Martini, 2018; Nacos, 2005). The reason for that is argued to be the cognitive dissonance when seeing women taking up “intrinsically masculine” roles in violent conflict, which contradicts societal norms and the popular discourse (Jackson, 2019; Krulišová, 2016; Martini, 2018; Nacos, 2005). Generalization thus helps us make sense of the reality and, most importantly, preserves existing power structures.

Media and discursive constructions of female fighters

Before diving into the existing frameworks in more details, let us first conceptualize representations of women joining IS in media discourse, a main focus of the paper. Generally, they reflect the larger frequently used gendered narratives in conflict. Martini (2018) suggests placing them within Neo-Orientalist thinking, which portrays Western values and culture as universal, superior, and thus desired by all societies. This narrative maintains the idea of Western dominance over the so-called “Orient Other”. In this regard, it is Islam that offers a powerful image of the “Other”, as something inherently different and therefore opposed to the Western civilization (Martini, 2018). Following the idea that “a “civilized” world only makes sense if there is a barbarian other that lives outside of it.”, this construction is further legitimized when this outsider resists or fights against “the West” (example of “Islamic” terrorism) (Martini, 2018).

In this broader context, the image of Muslim women in the West is that of helpless victims of violent Muslim men and their oppressive culture, often symbolized by the misunderstood attributes of Islamic clothing like burqa or hijab (Martini, 2018). The scholar then argues that these strong stereotypes have been instrumental in justifying the “war on terror” by reinforcing ideas of who needs to be saved and who has the power to do the saving (Martini, 2018). This way, while women in the West were depicted as mothers and wives of soldiers and fighters, Muslim women were presented as passive victims in need of rescue (Martini, 2018).

Foreign female ISIS fighters (here, specifically Western females), however, do not fit into this pattern, challenging the mainstream discourse and blurring the lines between “us” and “them” categories (Martini, 2018). Here, a “woman jihadi” does not only deny being rescued (turning against “their supposed liberators”) but voluntarily joins up with the “terrorist oppressors” (Martini, 2018). This also disrupts and breaks many of the ideas of female peacefulness and passiveness (Jackson, 2019; Krulišová, 2016; Martini, 2018; Nacos, 2005). It equally brings up uncomfortable and unsettling questions (what happens when “good women” living among “good men” willingly join the “bad men”?) (Martini, 2018). That is why, such a decision of a woman from a Western background, with supposedly better status, greater rights and freedoms, is seen as a “betrayal” (Martini, 2018). Finally, due to the patriarchal structure of IS, where females were mostly involved in the private sphere as mothers and wives (cannot be generalized though), this further disrupts the discourse with them being both “good” and “bad” women at the same time (Azeez, 2019; Jackson, 2019; Martini, 2018).

Yet, there exists a number of common narratives used to safeguard the dominant discourse and these are often far from neutral with terrorist men and females being portrayed very differently with assigned fixed roles to them (Sjoberg & Gentry, 2011; Martini, 2018). Examples include the infamous “Jihadi brides” label, which imposed on women a unique predefined role of a fighter’s wife, obscuring other possible motivations and framing their actions within the marriage and subordination lens (Jackson, 2019; Martini, 2018). The men, on the other hand, despite a similarly problematic label of “foreign fighters” attached to them, were granted a sense of agency and autonomy in these media

categorisations (Martini, 2018).

Moreover, the media tends to focus more on their personal issues than on their actions. These are “naive and vulnerable” frames, where women joining the organization are often described as confused, young, misguided, and therefore easily manipulated (Azeez, 2019; Jackson, 2019; Martini, 2018; Stenger, 2023). Similarly, terms such as “groomed” or “lured” are commonly used alongside the narrative of marriage as a motive, erasing their political agency and infantilizing them (Azeez, 2019; Jackson, 2019; Martini, 2018; Stenger, 2023). Interestingly, the media also heavily emphasizes their physical appearance and consequent transformations (“from jeans to niqab”), redirecting attention from their actions to their looks (Azeez, 2019; Jackson, 2019; Martini, 2018; Stenger, 2023). This choice of words invokes orientalist assumptions of these women as exotic and oppressed, “symbolizing” through clothing the process of radicalization and visually presenting them as “prisoners” (Azeez, 2019; Jackson, 2019; Martini, 2018; Stenger, 2023).

In addition, by hiding these women’s possible political commitments, emphasis is placed on personal traumas or the so-called quest for rebellion and adventure, which may have led them to join IS in the first place (Martini, 2019). In general, all these tropes, irrationalizing and infantilizing these women, have helped construct and maintain in the media the image of a “terrorist”, yet who is not credible (Martini, 2018). In this way, with their actions depoliticized, the discourse on gender could be safeguarded.

Another interesting set of gendered narratives often used to analyze women’s violence was proposed by Sjoberg and Gentry (2011). The “Mother”, “Monster” and “Whore” frames (along with the additional “Victim” narrative later developed by Rachel Schmidt) are frequently employed when framing women joining ISIS (Sjoberg & Gentry, 2011; Martini, 2018). In these interpretations, women’s involvement in political violence, viewed as violent and irrational, is explained through biological or societal functions and “dysfunctions” than through ideological or rational political agency (Azeez, 2019; Jackson, 2019; Krulišová, 2016; Lammers, 2024; Margolin & Cook, 2023).

Briefly, the “Mother” narrative describes women as motivated by personal and familial loyalty (Lammers, 2024; Martini, 2018). Within it, we can distinguish between the so-called “good” mothers (those caring, nurturing, and supporting their male fighters as wives or mothers) and the “bad”, vengeful ones, women framed as resorting to violence due to grief and personal loss (Lammers, 2024; Martini, 2018).

In contrast, the “Monster” narrative paints them as inhuman, abnormal, excessively deviant, or even evil. Since these women have broken the code of “what womanhood should entail”, this perceived “dysfunction” is seen as the cause of their violence (Lammers, 2024; Martini, 2018). It underlines that they are “in denial of their femininity, and no longer women or human”, eliminating any (political) rationality and dehumanizing them. They are thus often framed as even more dangerous than their male counterparts, precisely because “something is wrong with them” (Lammers, 2024; Martini, 2018). As such, they do not represent a “challenge for the discourse”, as they were already positioned outside of it (Azeez, 2019; Jackson, 2019; Krulišová, 2016; Lammers, 2024; Margolin & Cook, 2023; Martini, 2018).

The third “Whore” narrative, as Sjoberg and Gentry (2011) put it, attributes their violence to dysfunctional or excessive sexuality, with the sexual slavery narrative being most commonly used for “jihadi brides” – women framed as seduced and manipulated tools of male violence. This closely relates to the expanded “(Stupid) Victim” narrative, which echoes orientalist tropes of these women as helpless pawns in need of saving (Lammers, 2024; Margolin & Cook, 2023; Martini, 2018). Altogether, these frameworks suggest that if women, who are inherently caring and peaceful, engage in violence, it must be the result of some dysfunctionality, personal familial issues, desperation or

coercion (Krulišová, 2016; Lammers, 2024; Margolin & Cook, 2023; Martini, 2018).

Finally, the literature on the topic constantly demonstrates that women's own voices have often been ignored in these narratives. This way, despite the process of radicalization being multi-causal and exceedingly complex, the gendered media portrayals oversimplify the phenomenon, trying to put an unknown into the known box (Gan et al., 2019; Spencer, 2016). Moreover, often depicted as naive and manipulated, many of those females joining ISIS were in fact well-educated and might have joined the organization due to a vast array of factors (Gan et al., 2019; Spencer, 2016). Might it be religious ideology, escaping inequality, injustice and alienation in their home country. Obviously, one should not forget that often there was no choice, especially for those women living in the areas of Syria and Iraq that were largely governed by the Caliphate (Gan et al., 2019; Spencer, 2016). Being part of the group thus ensured the survival for them and their children (Gan et al., 2019; Spencer, 2016).

Equally, the roles these women undertook within the organization varied considerably (Gan et al., 2019; Margolin & Cook, 2023; Spencer, 2016). While the possibility of manipulation, abuse, trafficking, exploitation and coercion must not be dismissed by any means, the level of involvement and agency must be assessed individually. Moving beyond this rigid binary outlook of either victim or perpetrator is thus essential. And rather the spectrum of participation and agency should be acknowledged, where women can be simultaneously complicit and coerced (coerced into the organization but then becoming perpetrator at home while detaining a slave; or not directly participating in combat but supporting the fighters or even trafficking the arms, engaging in recruitment and facilitating logistics; travelling to Syria willingly but then doing everything just to protect family and children) (Gan et al., 2019; Margolin & Cook, 2023; Spencer, 2016). The research and personal stories of these women demonstrate that these functions can and do most of the time overlap.

Ultimately, reducing women either to passive non-threats or dangerously deviant anomalies can have major consequences (not only in relation to IS). Most importantly, females may not receive appropriate and necessary deradicalization and rehabilitation support due to a flawed understanding of the causes of radicalization in the first place, posing greater risks for long-term reintegration and prevention of similar cases (Stenger, 2024).

Consequences of these narratives

The final part of this literature review focuses on the implications of media framings of women returnees and how these narratives make certain actions possible. What purposes do they serve? Do they change over time, and if so, does this result in shifts in policy or public attitudes? Examining these questions helps assess whether similar dynamics are observable in the case of Kazakhstan.

It is important to note that discourse can be both a social construction and a social constructor at the same time, shaping and changing the way reality is understood (Martini, 2018). Constructivist approaches argue that terrorism derives its meaning not only from the act itself but also from how it is interpreted through discourse and language (Jackson, 2019). The words and ideas used to describe and discuss the phenomenon, reflecting dominant ideologies, influence how societies and governments react and respond. In turn, this can shape which actions and policies come to be seen as appropriate or unacceptable.

Framing theory similarly emphasizes the role of language (Blommaert & Bulcaen, 2000; Jackson, 2019). Language choices and metaphors used to describe women joining IS can reveal the underlying logic of these narratives. As Jackson (2019) notes, they fall into three main categories. First, natural disaster imagery, often water-based, as in immigration reporting, emphasizes an

unmanageable and unstoppable “flow” or “stream” of recruits, erasing individuality in the process (Jackson, 2019). Second, disease and vegetation metaphors, such as “evil seeds of hatred”, “ideological poison” and “parasites”, frame IS as an infection corrupting otherwise “healthy” young women, with the “ever-present virus of radicalization” implying that no one is immune and justifying extra-vigilance (Jackson, 2019). Third, supernatural and evil imagery (“good versus evil”, “under the spell”, “earthly hell”) depicts women as bewitched or transformed into “monsters” both by the organization and the Syrian environment (Jackson, 2019).

Consequently, a critical question arises: what does it mean to represent people as “toxins”, “tides” and “monsters”? Such (constant) imagery points to a particular approach of managing the issue, often implying the impossibility of rehabilitation (Jackson, 2019). Just as “we do not negotiate with terrorists”, the implication is that “natural or supernatural forces” cannot be engaged with, and are inherently dangerous. The point is not to claim that these homogenizing and dehumanizing representations directly caused certain policies, military actions, or public indifference to the fate of the ‘brides’ (as in the UK and Denmark cases). Rather, these discourses, by framing women in a certain way and stressing the need for proactive security measures, helped make certain policies more acceptable and feasible (Jackson, 2019).

Likewise, assuming coercion or manipulation by default, while ignoring political, cultural, or personal factors, shaping women’s engagement in violence, can serve as a deliberate strategy for regimes to discredit a struggle and justify harsh measures fighting against it (the case of the female self-martyrs in Dagestan and Chechnya) (Krulišová, 2016).

State responses and gaps in literature

Finally, varying state responses to repatriation depend on how these women are framed in prevailing narratives, as either victims or threats to national security (Stenger, 2023). Four major approaches emerged: unconditional repatriation (e.g., Kazakhstan), conditional repatriation, allowing return, and denying repatriation (Stenger, 2023).

While countries with stronger human rights records might be expected to take more proactive repatriation steps, many do not fall under unconditional repatriation (for example, Denmark and Australia) (Stenger, 2023). Conversely, states with weaker human rights reputations often undertook a different approach and repatriated, especially children and women, to (possibly) improve the international image, as seen in the case of Chechnyan leader Kadyrov (Stenger, 2023). This highlights the strategic role of public communication and media narratives, making repatriation a calculated decision (Stenger, 2023).

Interestingly, countries practicing unconditional repatriation tend to be young states, mostly in the Balkans or Central Asia, often Muslim-majority (Stenger, 2023). Supposedly, this may relate to national identity and nation-building efforts, as well as regional peer influence. However, traditional political, economic, or security explanations fail to fully account for repatriation policy differences (Stenger, 2023). Therefore, a qualitative, intersectional gender analysis is necessary, focusing on how gendered and racialized threat perceptions shape state policies. For example, Harmonie Toros shows that in Morocco, where returnees were framed as victims, rehabilitation prevails, whereas Tunisia, viewing them as threats, decided to go with criminal justice responses (Stenger, 2023) (where the state is positioned as a masculine “protector” in counterterrorism).

Does this pattern hold for women who departed and later sought to return to Kazakhstan? Building on these insights, this paper focuses on three key questions to understand the complex interplay between media, public perception, and policy in the case of Kazakhstan, which remains

underexplored despite the country's active repatriation efforts:

1. What are the dominant discourses surrounding female returnees in Kazakhstan, and how are they portrayed?
2. How does media framing reflect national political priorities?
3. To what extent have these narratives evolved over time?

Methodology

This study adopted a qualitative Critical Discourse Analysis approach to examine how women returnees from the Islamic State are represented in Kazakhstani media. CDA was particularly suited for this research because it rests on the premise that these women “are what we say they are”, meaning that identities are discursively constructed (Martini, 2018). Media narratives do not simply report facts but also actively shape what becomes accepted as “reality” and “truth” by privileging certain linguistic and framing choices that reflect existing power structures. As Jackson (2019) notes, what we believe we know about a phenomenon directly influences how we think it should be dealt with.

The analysis covered two main time periods: the repatriation phase (2019-2021), following the collapse of IS and the launch of Kazakhstan's repatriation operations, and the post-repatriation context (2022-2025). This division made it possible to trace changes in emphasis and evolving patterns in representation.

The dataset consisted of 30 articles drawn from widely read and diverse national media outlets to ensure diversity in source type and political alignment. The relatively small sample size is consistent with CDA as well, which prioritizes depth of contextual analysis and interpretation, rather than the quantity. A broad range of formats was included, including news reports, opinion pieces, interviews, official statements, expert commentary, civil society perspectives, and, where available, direct testimonies of returnees. State-owned sources included Khabar, Inform.kz, and official press releases from the Akorda and the Ministry of Foreign Affairs. Private outlets with large readerships such as Tengrinews, Caravan.kz, Vecher.kz, Vremya, Liter, Qazaq Uni, and ZTB News were also analyzed, along with independent outlets such as Azattyq and Vlast.kz. These outlets together illustrate the spectrum of Kazakhstan's media environment, which is formally plural but largely dominated by state ownership and pro-government editorial lines (Dumont, Solis, & Zaleski, 2023). For example, even Tengrinews, often described as privately owned, regularly promotes pro-government narratives, while Azattyq and Vlast.kz provide rare spaces for independent or critical reporting. Articles were identified through systematic keyword searches in Kazakh, Russian, and English, using terms such as “female returnees,” “IS,” “IS women,” “Kazakhstan repatriation,” and “Jusan Operation.” Only items directly addressing female returnees were included, without repetition, and accessed directly from online archives to ensure first-hand engagement with original media content.

The analysis was conducted on several levels. Textual analysis focused on the use of language, including word choice, metaphors, adjectives, and grammatical construction. Framing analysis examined dominant representations, the role of visual imagery, the privileging of certain policy orientations, and the presence of alternative narratives. Contextual analysis situated these portrayals within broader discourses of security, gender and nationhood. The small sample allowed to better understand the recurring tropes, the subtle contrasts across outlet types and how specific framings aligned with state policy priorities and shaped public attitudes toward repatriation and reintegration.

Findings and Discussion

The Kazakhstani media coverage of women returnees from Syria reveals a number of recurring patterns of representation. Broadly, this coverage can be divided into three main categories:

1. News-based, neutral reporting, particularly focusing on the Operation Jusan, its logistics and results;
2. Humanitarian accounts, emphasizing Kazakhstan's unprecedented repatriation efforts, often aimed at international organizations or foreign audiences;
3. Personalized narratives, featuring interviews with mostly women and children, and detailed family stories.

Among these, the personalized narratives dominate the media landscape when it comes to the female returnees. Almost all of the articles contain testimonies describing how they left Kazakhstan, usually following their husbands, and often without realizing the true destination or conditions. For instance: *"Rimma claims that she learned halfway there that their final destination was Syria"* (Veber, 2019). Another article echoes similar naivety: *"I got married at 17 and obeyed him (husband) in everything... Only when we arrived did I realize there was a war"* (ZTB, 2025).

Generally, this naivety and deception trope appears consistently. Women are both framed by journalists and frame themselves as misled young brides, manipulated by or blindly trusting male authority figures. One recalls: *"My husband said we had to go if we wanted to live in paradise. He convinced me that there would be no restrictions on praying or wearing a headscarf... and that it was our duty to be with Muslims. He didn't say there was a war, he assured me it was peaceful"* (ZTB, 2025) The interviewer then goes:

- *So, as a young girl, did you understand where you were going?*
- *Not really. I didn't know that I was going to a country at war, - she replies.*

This framing resonates with official state discourse as well (Akorda, 2019; Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Kazakhstan, 2021). In articles from the President's official website, women are described as having been *"deceitfully taken to this crisis-stricken country, where they were held hostage by terrorists"* (Akorda, 2019). Finally, *"these innocent people, who found themselves in such a difficult situation, were immensely happy to be rescued"*. The emphasis is on victimhood, lack of agency, inexperience and deception, which aligns with the broader rehabilitation narrative: these were not ideological actors, but (passive) victims of circumstance who can be reintegrated. Probably, such a choice was taken to reassure society about potential security threats and anxieties quite common at the time.

At the same time, the deeply personalized portrayals repeatedly juxtapose horrific war experiences as well as Syria's destruction with Kazakhstan's safety and dreams of homecoming. One article says: *"The women speak tenderly about their homeland and recall the horrors of captivity with fear. They went to Syria in search of a 'righteous life,' but ended up in ruins"* (Tengrinews.kz, 2024).

Children are central to this imagery: *"They were constantly afraid of the bombs... They covered their ears in horror and screamed."* *"At that moment, I felt pain that I was leaving my country. I was promised paradise if I followed my husband, that I would be a good wife, and I wanted to achieve paradise. Children, it's scary to even think about what they saw"* (Baibatchanova & Kusanbekov, 2019).

Such contrasts elevate the homeland as a nurturing, protective space: *“There is no land like your homeland, no people like your own people.”* Both pro-regime and independent outlets echo this homeland-centered rhetoric. Articles repeatedly underline: *“They sought happiness in Syria, but found it in Kazakhstan”* (Vecher.kz, 2024).

Alongside emotional and personal testimonies, the media underlines the state’s role as savior. The role of the state in upholding its duty despite all risks and saving its citizens is attributed to Nazarbayev’s leadership, specifically in the coverage during 2019. At the same time, emphasis is placed on Kazakhstan’s uniqueness: *“Even European countries did not do that. Denmark only repatriated children under 10, Germany repatriated only 9 people, Switzerland only 18. And we repatriated about 600 people”* (Baibatchanova & Kusanbekov, 2019). The protective state discourse, giving its citizens “a second chance” despite their betrayal, is further reinforced by women’s acknowledgment and gratitude (Sputnik, 2019). For instance, one returnee recalled: *“When I saw the rescuers from Kazakhstan with my own eyes, I realized that we had not been abandoned. Women from France and Germany looked at us enviously and begged us to ask Kazakhstan to take them too, or at least their children”* (Liter, 2019). Another stated: *“We are glad that we were accepted in Kazakhstan. Women from other countries sat and cried, saying they had nowhere to go”* (Veber, 2019). Finally, one woman shares: *“I am indebted to the state of Kazakhstan, to my President, and to my people... They could have left us in Syria, but they did not abandon us”* (Baymanova, 2021). The humanitarian-nationalist lexicon (“our women,” “our children,” “Kazakhstani citizens”) might further underscore the regime’s image as strong, benevolent, exceptional, and effective compared to other hesitant countries.

Media coverage also highlights the transformative journeys of women returnees. Many are depicted as not only rehabilitated victims but as actively engaged in prevention. As such, they share their stories in universities, schools, and forums, addressing young people and policymakers. The women themselves frame their mission as a way of repaying their debt to the homeland: *“My big mistake was that I didn’t tell anyone about my husband’s plans... That’s why I share my story now, so others do not repeat my fate”* (ZTB, 2025).

Thus, the discourse reframes returnees from objects of state rescue into active participants in state-supported prevention and counter-extremism efforts. While these initiatives highlight agency and resilience and are positive, they also risk narrowing the field of possible narratives to those approved and sanctioned by the state. In practice, the state decides which voices are amplified, who is deemed safe and legitimate, and who remains excluded. Such framing not only bolsters Kazakhstan’s counter-terrorism agenda but also consolidates the state’s authority to define the terms of rehabilitation and redemption.

Interestingly, in one of the articles a returnee shares that she is grateful for her rescue, even though she left Kazakhstan on “bad terms” or “badly”.

- *You said that you left “badly.” What does that mean?* the interviewer asks.

- *We believed that we would be better off in another country. Although now I understand that I did not experience any oppression (back in Kazakhstan). We created these problems ourselves* (ZTB, 2025).

This exchange is revealing on several levels. First, this framing erases any structural conditions, such as economic inequality, social exclusion, or patriarchal norms, that may have made radicalization appealing in the first place. Instead, extremism is presented as a misguided, self-inflicted deviation, not the result of structural grievances. By acknowledging that “oppression” was not real but imagined, the woman simultaneously legitimizes the government’s position that Kazakhstan is a stable, non-repressive society and discredits alternative accounts of marginalization.

At the same time, her articulation of gratitude for rescue, despite leaving on bad terms,

positions the state as both forgiving and paternalistic: even those who rejected Kazakhstan are welcomed back by the wise, protective homeland. Finally, what remains unsaid, or what cannot be said, is equally important. These might include accounts from women who may continue to feel ambivalent, critical, or resistant. Such silences underscore the limits of the public narrative and highlight how women's voices are mediated to sustain broader political projects of stability and legitimacy.

Generally, all articles reveal an ideological shift: *"We were very radical. We believed we would be better off elsewhere. We called our leaders kafirs, believing they didn't love religion as much as we did. Only in a foreign land did I realize how alien this was to me, and that there is nothing more precious than my native land."* Even convicted women are framed through citizenship logic: *"They are all citizens of Kazakhstan. When they finish serving their sentences, they will return in any case"* (Vaal, 2019). Citizenship is depicted as unbreakable and enduring, even after betrayal.

Coming back to the early saturation of Nazarbayev's personal role in 2019, one can suggest that the timing overlaps with political turbulence: his resignation, contested elections, and widespread heavily suppressed protests all across the country (Asylbek, 2019). The humanitarian rescue of women and children may thus be read as legitimacy-building, contrasting repression at home with benevolence abroad. By 2021 and especially 2024, articles still emphasize gratitude, regret, and Kazakhstan's exceptionality, but the president's figure is largely absent. Instead, the focus is on the state as an institution and on returnees' own testimonies.

Let us look at one of the articles closely to see the above-mentioned and other possible (gendered) narratives. In one of the articles published in 2019 on a widely consulted media platform, a Kazakh woman who was returned to her homeland as part of Operation Jusan shared her memories of how she lived and later escaped from Syria (Sputnik, 2019).

To begin with, the title of the article and its subtitles are far from neutral and immediately highlight the horrors and personal difficulties she had to endure, framed within strong mother and wife narratives. *"Fled from terrorists and buried her baby: Kazakh woman recounts life in Syria"* states the article, opening with *"The mother had to bury her own child."* This sets the tone of tragedy, victimhood, and suffering.

The woman shares: *"I was young and didn't know much. Today, I want to address everyone, especially young people. You need to be careful and vigilant. Slogans about Muslims needing help there and calls for 'jihad' are a way to bring people into the center of armed conflict"* (Sputnik, 2019).

The emphasis here is on regret, repentance, and preventing others from repeating her mistakes. Yet, one can see that little attention is given to her life before departure or her deeper motivations. Instead, the focus falls directly on her suffering in Syria. Subtitles such as *"Married Off Three Times"* and *"Escaped from Terrorists"* emphasize her lack of agency, portraying her as "passed around" rather than acting independently. This reinforces the rescued victim frame, which possibly suggests that rehabilitation and reintegration are possible if the woman is brought under state and (here) religious guidance.

What is especially interesting about the article and why it was chosen for a closer look is that it also includes testimonies from men right after that, yet presented in a different way. Their personal paths are described in more detail, highlighting motivations, decisions, and ideological influences. One man narrates how since 2005 he had been "searching" for some meaning in life and later turned to religion. Gradually, he was influenced by online lectures and in 2011 he attempted to cross into Waziristan, where he was drawn to jihad out of religious ignorance, and ultimately served a prison sentence (2011–2015) (Sputnik, 2019).

Another depiction of a man provides even more explicit detail: *"I have nothing to hide. I went*

to Syria for a number of reasons. In 2013, when we were at the mosque in Egypt on Fridays, there was open propaganda. They were calling on people to go to Syria. The residents in the video said that they were being killed and asked: where are the Muslims, why aren't they defending us? Hearing this, the guys started to leave. In 2014, I found the money for tickets, and they helped me find my way there. We underwent so-called military training" (Kaliyev, 2019).

Here, unlike the women, men's testimonies explicitly outline the "why" and "how" of their decisions, despite both male and female testimonies foregrounding "religious illiteracy" as the main cause of their choices. Thus, men here are framed as misguided but active agents, who made deliberate choices but are redeemable through correction, imprisonment, and state-sponsored theology. Their narratives are more detailed and demonstrate a journey, recruitment, travel, training, offering explicit accounts of motivations and actions. Whereas women's testimonies focus primarily on victimhood, motherhood and suffering (forced marriages, captivity, youth, naivety), and their voices are limited to regret and warnings.

At the same time, both depictions can depoliticize their decisions and frame it as a lack of knowledge rather than socio-political grievances or ideology. Moreover, both accounts highlight family suffering, reinforcing the idea of collective harm and the need for state intervention and protection. But more interestingly, reintegration is consistently tied to loyalty to national traditions and state authority. The man concludes: *"Now I have returned to the Hanafi school, I do not oppose national traditions or the state's politics. I would not want young people to repeat my mistakes. Islam is a religion of peace, which teaches mercy"* (Sputnik, 2019). While his point might be valid, this subtle "do not oppose state policies" phrase can be a telling one. Finally, the woman concluding her speech with gratitude to the President completes the points stated below about the state as a savior.

The second peculiar case is the story of Akmaral Almagambetova, a Kazakhstani woman who left for Syria in the early 2010s and was later sentenced to five years in prison on charges of terrorism propaganda and incitement to religious hatred after her repatriation (Zhursin, 2019). Her media portrayal differs considerably from broader coverage.

Early narratives framed Akmaral as a *"woman that escaped from happiness to hell,"* (Akniet Centre for the Rehabilitation of Adherents of Radical Religious Movements, 2022). *"Under the influence of extremist ideologues, she left her native Aktobe for Syria, abandoning her husband and three children, the youngest of whom was only one year old at the time,"* one article begins. After becoming more interested in religion, Akmaral started to consult various internet sources. According to her closed ones, *"very soon in the soft and smiley Akmaral, there was more and more aggression."* Reflecting on her past, Akmaral herself said: *"I left because of illiteracy, and, of course, I got carried away by emotions. I had issues in my personal life, some disagreements with my husband."* Despite her maternal instinct telling her not to leave her children, she went to Syria, knowing there was war and believing she needed to practice religion, but later admitted, *"I was wrong"* (Zhursin, 2019).

She describes her first husband as *"a very good person. He loved me, took care of me... I did not need anything. But under the influence of radicals I got off the right path."*

During her time in prison, she was in touch with her children by phone: *"After I left, my husband remarried. He met a good woman. He lives happily. She proved to be a good wife for him."*

The articles and, particularly the Akniet Centre's reportage (2022), construct her story in a highly gendered way: Akmaral left a loving husband and happy family, initially did not want to return despite the destruction around her. One of the Centre's heads explains that when she was repatriated, Akmaral was withdrawn and irritable, which he attributed to the so-called "syndrome of an unfulfilled woman" (translated from Russian) (Akniet Centre, 2022).

The coverage also stresses her isolation because of that: no one visited her in prison, and her

relatives turned away. Akmaral herself adds that she was “*infected with the ideology just like a virus*” (Zhursin, 2019).

This was the narrative in the early 2020s, yet more recent media highlight her transformation journey. Today, Akmaral is portrayed as active in deradicalization and prevention efforts, sharing her story as a cautionary tale. “*We did so much wrong, said so many bad things about our government back then, but the government did not abandon us.*” “*She met her children and they forgave her,*” one report concludes (Maikozova, 2024).

This case is crucial for several reasons. First, it shows that even within a single case, media depictions of women returnees evolve over time. During her trial, Akmaral was framed through the “bad mother” and “failed woman” narrative. She abandoned her children and betrayed a loving husband, which made her appear even more deviant, irrational and dangerous than male returnees facing similar charges. For men, the emphasis was not on failing as fathers or husbands.

At the same time, her actions were also demonized in ways that are unusual in Kazakhstani coverage of women returnees. One source described her as “*a striking example of a person infected with radicalism to the core... close to amirs, fluent in Arabic, and even married seven times in Syria*” (Akniet Centre, 2022). The diagnosis of the so-called “syndrome of an unfulfilled woman” further highlights prevailing public attitudes that frame women’s radicalization as a product of irrationality, gendered failure, or psychological weakness, rather than political or ideological motivation. In other words, a “good womanhood” is equated with being a loyal wife, mother, and obedient citizen. Moreover, this initial portrayal can suggest that there are limits of acceptable narratives and women who cannot be placed into victimhood or motherhood are demonized.

Yet, there is a transformation and the story is ultimately brought back into alignment with dominant frames: Akmaral realizes her mistakes and is rehabilitated into the role of a preventive messenger against radicalization. A story that once threatened to challenge the “misled mothers, not radicals” script eventually resolves into the same logic and preferred discourse. This reflects a broader pattern in Kazakhstani society as well, where women are usually represented through the lens of family roles, rather than as citizens or political actors.

Finally, this transformation shows how the media and the state selectively use and instrumentalize women’s stories. This way, Akmaral, once seen as dangerous, is now presented as a “success story” because she aligns with state narratives, expresses gratitude to the government, and participates in community projects. However, we can ask what happens to women who do not or cannot conform. Do they remain invisible? These selective portrayals turn individual stories into examples of state benevolence and control rather than genuine representations of women’s diverse experiences.

What is important to note is how state-owned and independent outlets diverge in their framing of repatriation and reintegration. While recurring discursive patterns are broadly similar, independent platforms such as Masa Media and Azattyq situate female returnees within a wider discussion of the structural drivers of radicalization. Masa Media (2021), for instance, identifies weak and corrupt governance, lack of the rule of law, social inequality, domestic violence, poverty, and gender inequality among the key factors. Likewise, Mostovaia (2021) draws attention to difficult cases, such as women becoming second wives after their return to Kazakhstan, thereby underscoring that rehabilitation and reintegration outcomes are uneven and not always immediately successful. One commentary stresses: “*We hope that this is not a ‘regular event’ on the international stage to make a name for itself. It is an important and complex undertaking. Many people were involved and continue to work on it*” (Masa Media, 2021).

Although independent outlets acknowledge Kazakhstan’s pioneering role in repatriation, the

institutional support provided to returnees, and the returnees' expressions of gratitude, they do not reduce the narrative to a simple success story. Instead, they demonstrate the complexities of women's lived experiences, often depicting them as agents navigating coercion and survival. Veber (2021), for example, cites Zhazira, who explained that marrying under duress was a strategy to protect herself and her children from rape and starvation. She further noted her fear of being labeled a "terrorist's wife" and the possible repercussions this might have on her children and her own life (Veber, 2021). Such portrayals, though often still filtered through the lens of motherhood and marriage, offer a more nuanced depiction of women during and after conflict, balancing vulnerability and agency.

These differences in framing reveal deeper power relations and ideological positioning. State-owned outlets largely reproduce narratives of benevolence and efficiency, reinforcing state legitimacy. Independent media, while not entirely rejecting this portrayal, complicate it by interrogating the structural drivers of radicalization and amplifying returnees' diverse voices.

Overall, depictions of women returnees in Kazakhstani media rely on a number of recurring frames. They are portrayed as misled but not truly radical, and as mothers whose identities are defined through their children. Notably, the term "Jihadi brides" or "female foreign fighters" commonly used in foreign media is rarely found in Kazakhstani coverage. Both state-aligned and independent outlets stress a humanitarian nature of repatriation, in contrast to the highly securitized or dehumanizing discourses observed in other countries. For instance, in the Netherlands, media and returnees often adhered to a victim narrative, while politicians frequently dehumanized female foreign fighters, using terms such as "inhumans" or "beasts" (Lammers, 2024). The "monster" narrative was pervasive in parliamentary debates and online platforms, and securitarian measures or denials of repatriation were justified through this framing (Lammers, 2024).

Especially in state-owned media, the issue is depoliticized and there is almost no mention of the structural factors leading to radicalization and recruitment in the first place, which prevents opening debates on domestic shortcomings and drawing attention to domestic weakness in governance or social policy. Women's voices on politics or ideology are largely absent, and their "why" is reduced to naivety. Existing scholarship shows that authoritarian regimes often seek to legitimize themselves, but effectiveness depends not only on official narratives, but on their co-production by governments, media, and pro-government supporters (Schmidt-Feuerheerd, 2024). For example, the Saudi Arabian regime's effective handling of the COVID-19 pandemic, amplified by media and loyal commentators, translated trust in state capacity into broader performance legitimacy for the regime and its governance (Schmidt-Feuerheerd, 2024). Similarly, Kazakhstan's state-managed repatriation narrative might frame humanitarian action in ways that reinforce trust in governance and consolidate both domestic and international legitimacy.

It might equally be possible that this depoliticized framing of female returnees and the operation, in general, has helped the state to prevent broader social tensions and possible backlash against certain groups, eliminating the possibility of fueling suspicion towards entire communities (e.g., rural, religious, or ethnic groups) that might have been perceived as "prone to radicalization."

In general, the state is depicted as protective, strong, humanitarian, and more responsible than other states, giving second chances and providing opportunities for reintegration. Over time, female returnees are reframed as preventive actors, sharing their example to deter others, while the discourse itself shifts from being leader-centric to more state-centric. So while the central message presents a humane and inclusive framing with positive impacts, it is crucial to interrogate the broader implications of such rhetoric. Independent accounts partly address this gap by acknowledging the existing difficulties and granting women greater agency, however they remain limited.

Finally, recommendations for preventing radicalization emphasize developing civic and

national identity, embracing secular state principles, and recognizing oneself as part of the broader Kazakhstani ummah (Counter-Terrorism Committee, 2021). This discourse can be understood as a projection of state sovereignty and control, as well as a reinforcement of its monopoly over justice, mercy, and reintegration. It communicates to the population that “we decide who belongs, we forgive, we punish and we protect”. At the same time, Kazakhstan seeks to present itself as a moral and responsible international actor, particularly in a global context where many states have refused to repatriate its citizens. These actions can be seen as using humanitarian diplomacy to enhance Kazakhstan’s international reputation in multilateral arenas. This strategy also reflects a broader pattern in many authoritarian regimes, which rely not only on repression but on hybrid tactics, including the performance of effectiveness, moral leadership, and national unity.

Conclusion

Women’s participation in violence is not a new phenomenon. However, much of the existing literature tends to view them either as passive victims of conflict or as abnormal actors when they engage in violence. This framing limits our understanding of their roles and experiences. As Spencer (2016) notes, women who join violent groups are often portrayed through stereotypes rather than analyzed within the broader social, political, and personal contexts shaping their decisions.

The reporting of news is closely tied to power dynamics, as the media plays a key role in constructing and legitimising what is perceived as 'reality' (Azeez, 2019; Jackson, 2019; Nacos, 2005; Shepherd, 2010). From a Critical Discourse Analysis perspective, language is never neutral since it reflects and reinforces dominant ideologies (Blommaert & Bulcaen, 2000). This article interrogates the discursive representations of female returnees in Kazakhstani media.

In Kazakhstan, female returnees are primarily depicted as mothers, wives, and/or naive passive victims - overlapping roles that align with state policies while reinforcing gender stereotypes. Although this approach avoids the harshly securitized or dehumanizing discourse common in Western contexts, it still strips women of political agency and silences critical or alternative perspectives. The result is selective visibility, where female returnees are acknowledged only when they conform to the roles of “ideal victim,” “ideal mother,” or “loyal and grateful citizen,” which narrows public understanding of women’s participation in violence. Instead of recognizing the diverse experiences, motives, and challenges of returnees, the media and state discourse focus on a few “model cases” that confirm the official narrative. By framing repatriation as a non-political act, the state can sidestep uncomfortable questions about the roots of radicalization and consolidate its legitimacy and image both domestically and internationally (Ingram et al., 2022; Schmidt-Feuerheerd, 2024). Operation Jusan thus functions not only as a story of rescue but also a carefully managed performance of state benevolence and effectiveness, especially within an authoritarian context (Nathan, 2020).

In sum, this framing, while presenting a comparatively humane discourse, ultimately limits critical engagement with the deeper challenges of reintegration, radicalization, and gendered experiences. Acknowledging these dynamics is therefore essential for understanding how media and state narratives simultaneously support policy objectives and often constrain the voices and agency of female returnees. At the same time, independent outlets offer more nuanced portrayals of women’s experiences and choices. Their accounts do not simply criticize but, while acknowledging Kazakhstan’s unprecedented efforts, also question systemic issues and structural drivers of radicalization. They foreground returnees’ motivations, concerns, gratitude and hopes, thereby complicating and enriching the often simple narrative.

The avenues for future research are both important and wide-ranging. Studies could examine how different media narratives shape public attitudes toward female returnees, addressing the current gap in empirical data on social acceptance, stigmatization, and support for repatriation and reintegration in Kazakhstan. It is also crucial to investigate whether portrayals as victims or threats align with the lived realities of returnees to determine whether humane representations translate into better access to employment, education, and social support, or whether they hinder ongoing challenges. In addition, recommendations for media and government bodies could include promoting greater public awareness, fostering open debates on the topic, and implementing critical media literacy initiatives to reduce stigma and strengthen community cohesion. Insights from such research and efforts could ultimately support more effective and equitable reintegration policies by prioritizing inclusive public discussion and ongoing dialogue.

Funding details: None.

Disclosure statement: Author has nothing to disclose.

References

- Akniyet Centre for the Rehabilitation of Adherents of Radical Religious Movements. (2022, November 29). *Siriiskii eskort* [Syrian escort] [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=W9aP9mJl1Js>
- Akorda. (2019, January 9). *Zaiavlenie Glavy gosudarstva v sviazi s zaversheniem humanitarnoi operatsii po evakuatsii grazhdan Kazakhstana iz Sirii* [Statement of the Head of State on the completion of the humanitarian operation to evacuate citizens of Kazakhstan from Syria]. https://www.akorda.kz/ru/events/akorda_news/akorda_other_events/zayavlenie-glavy-gosudarstva-v-svyazi-s-zaversheniem-humanitarnoi-operatsii-po-evakuatsii-grazhdan-kazakhstana-iz-sirii
- Asylbek, B. (2019, December 30). “*Liudi ustali*”. *Protesty v 2019 godu: prichiny i posledstviia* [“People are tired.” Protests in 2019: Causes and consequences]. Radio Azattyq. <https://rus.azattyq.org/a/kazakhstan-2019-year-protests-sauses-and-consequences/30351048.html>
- Atlantic Council. (2021). *Kazakhstan’s repatriation of foreign fighters and their families*. <https://www.atlanticcouncil.org/event/kazakh-repatriation-of-foreign-fighters/>
- Azeez, A. H. (2019). Brides vs fighters in the media lens: Orientalism, Islamophobia and gender in media discourse on international recruits to ISIS. *Journal of Arab & Muslim Media Research*, 12(1), 115-138.
- Baibatchanova, L., & Kusanbekov, A. (2019, November 18). *V stolitse prodolzhaiutsia sudebnye slushaniia po delu 14 kazakhstantsev, vernuvshikhsia iz Sirii* [Court hearings continue in the capital regarding 14 Kazakh citizens returned from Syria]. Khabar. <https://khabar.kz/ru/news/117258-v-stolitse-prodolzhayutsya-sudebnye-slushaniya-po-delu-14-kazakhstantsev-vernuvshikhsya-iz-sirii>
- Baymanova, T. (2021, June 22). “*Bizdi memleketimiz dalağa tastamady*” [“Our state did not abandon us”]. Adilet. <https://adilet-gazeti.kz/бизди-мемлекетіміз-далаға-тастамал/>
- Blommaert, J., & Bulcaen, C. (2000). Critical discourse analysis. *Annual review of Anthropology*, 29(1), 447-466.
- Bocharova., (2023). To keep living for the sake of my children and their future. *UNICEF*. <https://www.unicef.org/kazakhstan/en/stories/keep-living-sake-my-children-and-their-future>
- Caravan.kz. (2021, April 16). “*Kazakhstan delaet bolshe, chem vsia Evropa*”: chto pishut ino SMI o protsesse repatriatsii grazhdan iz Sirii [“Kazakhstan does more than all of Europe”: what

- foreign media write about the repatriation of citizens from Syria]. Caravan.kz. <https://www.caravan.kz/news/kazakhstan-delaet-bolshe-chem-vsya-evropa-cto-pishut-inosmi-o-processe-repatriacii-grazhdan-iz-sirii-730548/>
- Danilin, N. (2019, January 9). *Stoit li vozvrashchat kazakhstanskikh zhenshchin i detei iz Sirii, rasskazal politolog* [Whether Kazakh women and children should be returned from Syria, a political scientist explains]. Qazaq Uni. <https://qazaquni.kz/ru/94470-stoit-li-vozvrashhat-kazakhstanskikh-zhe>
- Demesinova, A. (2019, November 25). *Muzh opomnilsia, no bylo uzhe pozdno: Istoriia zhenshchiny, kotoraya vernulas' iz Sirii* [Her husband came to his senses, but it was already too late: The story of a woman who returned from Syria]. Kazpravda.kz. <https://kazpravda.kz/n/muzh-opomnilsia-no-bylo-uzhe-pozdno-istoriya-zhenshchiny-kotoraya-vernulas-iz-sirii/>
- Dumont, E., Solis, J., and Zaleski, L., (2023). Kazakhstan: Profile of Media Ownership and Potential Foreign Influence Channels. *AidData at William & Mary*.
- Eggert, J. P. (2016). Why do women join IS? A critique of gendered assumptions about women's motivations. *LSE Gender*. <https://blogs.lse.ac.uk/gender/2016/11/24/why-do-women-join-is-a-critique-of-gendered-assumptions-about-womens-motivations/>
- Elshtain, J. B. (1982). On beautiful souls, just warriors and feminist consciousness. *In Women's Studies International Forum*, 5(3-4), 341-348.
- Embassy of the Republic of Kazakhstan to the United States of America. (2021). *Zhusan Humanitarian Operation: Kazakhstan's repatriation of foreign fighters and their families* [Press release]. <https://www.gov.kz/memleket/entities/mfa-washington/press/news/details/145465?lang=en>
- Gan, R., Neo, L. S., Chin, J., & Khader, M. (2019). Change is the Only Constant: The Evolving Role of Women in the Islamic State in Iraq and Syria (ISIS). *Women & Criminal Justice*, 29(4-5), 204-220. <https://doi.org/10.1080/08974454.2018.1547674>
- Ingram, H. J., Coleman, J., Doctor, A. C., & Margolin, D. (2022). The repatriation & reintegration dilemma: How states manage the return of foreign terrorist fighters & their families. *Journal for Deradicalization*, 31(Summer), 119-163. <https://doi.org/10.31156/jfd.2022.31.6>
- Jackson, L. B. (2019). Framing British 'Jihadi Brides': Metaphor and the Social Construction of I.S. Women. *Terrorism and Political Violence*, 33(8), 1733-1751. <https://doi.org/10.1080/09546553.2019.1656613>
- Kaliyev, A. (2019, October 23). *Ne delayte iz menya Rembo: vernuvshiesya iz Sirii kazakhstantsy dayut pokazaniya v sude* ["Don't make me Rambo": Kazakhstanis returned from Syria testify in court]. Sputnik Kazakhstan. <https://ru.sputnik.kz/20191023/syria-kazakhstantsy-pokazaniya-sud-11837326.html>
- Kaliyev, T. (2021). *Kazakh efforts to repatriate ISIL fighters should be replicated*. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/opinions/2021/7/7/kazakh-efforts-to-repatriate-isil-fighters-should-be-replicated>
- Krulišová, K. (2016). The "Black Widow" Media Discourse. *Central European Journal of International & Security Studies*, 10(1).
- Lammers, S. (2024). Unveiling the gendered narratives in the Dutch public discourse surrounding (returned) female ISIS fighters. *Master's thesis, Utrecht University*. Retrieved August 13, 2025 from <https://studenttheses.uu.nl/handle/20.500.12932/45886>
- Liter. (2019, June 30). *Vyzhivshaya v Sirii kazakhstanka: Zasypaya noch'iu, ne znala, prosnus' li utrom* [Kazakh woman survived in Syria: Falling asleep at night, she didn't know if she would wake up in the morning]. LITER. <https://liter.kz/4158-operatsiye-gusan-zainteresovalis-gosudarstva-chleny-oon/>
- Maikozova, A. (2024, February 14). *Ispoved' i pokayanie* [Confession and repentance]. Vremya. <https://time.kz/articles/chastnyj/2024/02/14/ispoved-i-pokayanie>
- Margolin, D., & Cook, J. (2023). The Agency and Roles of Foreign Women in ISIS. *The Center for Justice and Accountability*, 1-37.
- Martini, A. (2018). Making women terrorists into "Jihadi brides": an analysis of media narratives on women joining ISIS. *Critical Studies on Terrorism*, 11(3), 458-477.

- <https://doi.org/10.1080/17539153.2018.1448204>
- McKay, S. (1998). The Effects of Armed Conflict on Girls and Women. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 4(4), 381–392. https://doi.org/10.1207/s15327949pac0404_6
- Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Kazakhstan. (2021, February 4). *Gruppa kazakhstanskikh grazhdan iz Sirii vozvrashchena na rodinu* [Group of Kazakhstani citizens from Syria returned to the homeland] [Press release]. <https://www.gov.kz/memleket/entities/mfa/press/news/details/155955?lang=ru>
- Mostovaia, E. (2021, June 1). “*Ia sniala platok eshchë v samolëte*”: *Kak skladyvaetsia zhizn' vernuvshikhsia iz Sirii kazakhstanok* [“I took off my headscarf still on the plane”: How the lives of Kazakhstani women returning from Syria unfold]. *Informburo.kz*. <https://informburo.kz/stati/ya-snyala-platok-eshhyo-v-samolyote-kak-skladyvaetsya-zizn-vernuvsixsya-iz-sirii-kazaxstanok>
- Nacos, B. L. (2005). The portrayal of female terrorists in the media: Similar framing patterns in the news coverage of women in politics and in terrorism. *Studies in conflict & terrorism*, 28(5), 435-451.
- Nathan, A. J. (2020). The Puzzle of Authoritarian Legitimacy. *Journal of Democracy*, 31(1), 158-168. <https://dx.doi.org/10.1353/jod.2020.0013>.
- National Security Committee of the Republic of Kazakhstan. (2021, November 29). *Operatsiya “Zhusan” – vozvrashchenie k zhizni* [Operation “Zhusan” – Returning to life]. <https://www.gov.kz/memleket/entities/knb/press/news/details/291882?lang=ru&ysclid=m4h6m1w7ig498822259>
- Organization for Security and Cooperation in Europe. (2021). *Prosecution, Rehabilitation and Reintegration of Foreign Terrorist Fighters (FTFs) - the Kazakh Experience*. <https://www.oscepa.org/en/documents/ad-hoc-committees-and-working-groups/ad-hoc-committee-on-counterterrorism/4218-informal-readout-hearing-on-prosecution-rehabilitation-and-reintegration-of-foreign-terrorist-fighters-the-kazakh-experience-18-may-2021/file>
- Rakhimbekov, A. (2025, May 22). *Opyt Kazakhstana v ramkakh operatsii “Zhusan” vysoko otsenili v OON* [Kazakhstan’s experience within Operation “Zhusan” highly appreciated by UN specialists]. *Inform.kz*. <https://www.inform.kz/ru/opit-operatsii-zhusan-poluchil-visokie-otsenki-spetsialistov-on-2ea9f5>
- Sakenova, S. (2025, May 22). UN praises Kazakhstan’s humanitarian efforts in Jusan operation. *The Astana Times*. <https://astanatimes.com/2025/05/un-praises-kazakhstans-humanitarian-efforts-in-jusan-operation/>
- Schmidt-Feuerheerd, B. (2024). “The Pandemic Was a Global Exam, and Our Country Came in First”: Autocratic Performance Legitimacy in Saudi Arabia. *Perspectives on Politics*, 22(3), 736-752. doi:10.1017/S1537592723002876
- Sjoberg, L., & Gentry, C. E. (Eds.). (2011). *Women, gender, and terrorism*. University of Georgia Press.
- Shepherd, L. L. (2010). Women, armed conflict and language - Gender, violence and discourse. *International Review of the Red Cross*, 92(877), 143-159. doi:10.1017/S1816383110000093
- Suleyman., D. (2022). The bittersweet taste of home: Former ISIL wife returns to Kazakhstan. *UN News*. <https://news.un.org/en/story/2022/02/1111552>
- Spencer, A. N. (2016). The hidden face of terrorism: An analysis of the women in Islamic State. *Journal of Strategic Security*, 9(3), 74-98.
- Sputnik. (2019, July 6). *Vernuvshaiasya iz Sirii kazakhstanka rasskazala ob uzhasakh voiny i smerti detei* [Kazakh woman returned from Syria spoke about the horrors of war and death of children]. <https://ru.sputnik.kz/20190706/kazakhstanka-syria-10850967.html>
- Sputnik. (2019, November 23). *Bezhalo ot terroristov i pokhoronila malysha: kazakhstanka rasskazala o zhizni v Sirii* [Fled from terrorists and buried her baby: Kazakh woman tells about life in Syria]. Sputnik. <https://ru.sputnik.kz/20191123/kazakhstantsy--siriya-zhizn-12106186.html>
- Stenger, H. (2023). Victim versus villain: Repatriation policies for foreign fighters and the construction of gendered and racialised ‘threat narratives.’ *European Journal of International*

- Security*, 8(1), 1–24. doi:10.1017/eis.2022.28
- Stenger, H. (2024). Intersectionality and rehabilitation: how gendered, racial and religious assumptions structure the rehabilitation and reintegration of women returnees. *Critical Studies on Terrorism*, 17(2), 248–274. <https://doi.org/10.1080/17539153.2024.2319718>
- Tengrinews. (2021, March 2). *Operatsiya “Zhusan”: o sud'be spasennykh zhenshchin rasskazali v KNB* [Operation “Jusan”: The KNB told about the fate of the rescued women]. https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/operatsiya-jusan-sudbe-spasennyih-jenschin-rasskazali-knb-430446/
- Tengrinews.kz. (2024, March 15). *“Iskali rai, no popali v ad”: istorii kazakhstanok, vernuvshikhsia iz Sirii* [“Sought paradise, but ended up in hell”: stories of Kazakh women returned from Syria]. https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/iskali-ray-popali-ad-istorii-kazahstanok-vernuvshihhsya-sirii-529345/
- Thompson, M. (2006). Women, gender, and conflict: making the connections. *Development in Practice*, 16(3–4), 342–353. <https://doi.org/10.1080/09614520600694976>
- Turgazieva, K. (2023, February 2). *Kak zhenshchiny, vozvrashchennye iz Sirii v ramkakh operatsii «Zhusan», prokhodiat reabilitatsiiu* [How women returned from Syria under Operation “Jusan” undergo rehabilitation]. *Vecher.kz*. <https://vecher.kz/ru/article/kak-jenshiny-vozvrashchennye-iz-sirii-v-ramkah-operatsii-jusan-prokhodiat-reabilitatsiiu.html>
- United Nations. (2004). *2004 report of the Secretary-General on Women, Peace and Security*. <https://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/>
- United Nations Development Programme. (2022, October 24). *Affiliated with ISIS: Challenges for the return and reintegration of women and children*. *UNDP Iraq*. <https://www.undp.org/iraq/publications/affiliated-isis-challenges-return-and-reintegration-women-and-children>
- Vaal, T. (2019, November 28). *14 kazakhstanskikh detei evakuirovany iz Iraka – MID* [14 Kazakh children evacuated from Iraq – Ministry of Foreign Affairs]. *Vlast.kz*. <https://vlast.kz/novosti/36224-14-kazahstanskikh-detej-evakuirovany-iz-iraka-mid.html>
- Veber, E. (2019, July 30). *Rimma i ee deti. Istoriia odnoi vernuvshiesia iz Sirii sem'i* [Rimma and her children. The story of one family returned from Syria]. *Radio Azattyq*. <https://rus.azattyq.org/a/kazakhstan-vozvrashchennaya-iz-sirii-semya/30076294.html>
- Veber, E. (2021, April 5). *“U menia uzhe ne bylo sil i nadezhdy”: Istoriia vozvrashcheniia iz Sirii materi s piat'iu det'mi* [I no longer had the strength or hope: The story of a mother returning from Syria with five children]. *Azattyq*. <https://www.azattyq.org/a/kazakhstan-syria-women-children-return/31187787.html>
- Vecher.kz. (2024, March 15). *Schast'e iskali v Sirii, a nashli v Kazakhstane: istorii vernuvshikhsia domoi zhenshchin* [They sought happiness in Syria but found it in Kazakhstan: stories of women returned home]. *Vecher.kz*. <https://vecher.kz/ru/article/schaste-iskali-v-sirii-a-nashli-v-kazahstane-istorii-vernuvshihhsia-domoi-jenshin.html>
- Wolfe, S & Orozobekova, C. (2021). *Lessons Learned from Kazakhstan's Repatriation and Rehabilitation of 'Foreign Fighters'*. *Bulan Institute for Peace Innovations*. <https://bulaninstitute.org/wp-content/uploads/2021/01/Lessons-Learned-from-Kazakhstans-Experience.pdf>
- Zhanuzakova, B. (2018, September 24). *“Tozakh otynan” oralgan aiel* [Woman returned from “hellfire”]. *Jas Qazaq*. <https://jasqazaq.kz/tozakh-otynan-oralgan-ajel/>
- Zhursin, Z. (2019, July 24). *“Sovershila glupost”*. *Aktiubinka ostavila troikh detei i vyekhala v Sirii* [“Made a mistake.” Woman from Aktobe left three children and went to Syria]. *Radio Azattyq*. <https://rus.azattyq.org/a/kazakhstan-aktobe-akmaral-almagambetova-zhusan-syria/30072311.html>
- ZTB News. (2025, April 2). *Kak zhivut zhenshchiny, vernuvshiesia iz Sirii* [How women live after returning from Syria]. <https://ztb.kz/kk/kak-zivut-zenshhiny-vernuvsiesia-iz-sirii>

МРНТИ: 19.21.91

Әйелдердің оралуын фреймдеу: Қазақстандағы Ислам мемлекетінен репатриацияланған әйелдердің медиадағы көрінісі

Тумарбике Бекитова
 Université Paris Dauphine-PSL, Париж, Франция
 email: tumarbike.bekitova@dauphine.eu

Аңдатпа

Бұл мақала Сириядан қайтарылған әйелдердің Қазақстандық БАҚ-та қалай бейнеленетінін, гендерлік болжамдар тұрғысынан талдайды. Зерттеу Қазақстанның «Жусан» операциясы аясында, “Ислам мемлекеті” территориялық жеңілісінен кейін елге қайтарылған әйелдерге бағытталған. Зерттеу шамамен 30 БАҚ материалына негізделген, оның ішінде Tengrinews, Khabar, Sputnik Kazakhstan, ZTV News, Inform.kz, Caravan.kz, Azattyq және Vlast жаңалықтары, сондай-ақ Ақорда, Сыртқы істер министрлігі және Ұлттық қауіпсіздік комитетінің ресми хабарламалары бар. Мақала әйелдерді құрбан, әйел, ана немесе қауіп-қатер көзі ретінде көрсету тәсілдерін қарастырып, бұл бейнелеулердің ұлттық саясатқа қалай ықпал ететінін көрсетеді. Гендерлік дискурстар күрделі шындықтарды жеңілдетеді, себебі олар ерлер мен әйелдердің соғыс жағдайында қалай әрекет етуі тиіс екендігі жөніндегі әлеуметтік нормаларға сүйенеді. Нәтижелер көрсеткендей, Қазақстандық БАҚ көбінесе гуманитарлық, мемлекетке бағытталған дискурс ұстанып, қайтарылған әйелдерді реабилитацияны қажет ететін әлсіз аналар ретінде бейнелейді, сонымен қатар патерналистік тон арқылы мемлекеттің легитимдігін нығайтады. Мемлекеттік БАҚ бірнеше «модельдік оқиғаны» көрсету арқылы ресми дискурсты растап, мәселені деполитизациялайды және радикалданудың құрылымдық себептерін жасырады, бұл шынайы қайта интеграцияны қиындатуы мүмкін. Керісінше, тәуелсіз БАҚ платформалары әйелдердің агенттігін кеңейтіп, олардың тәжірибесін кеңірек құрылымдық және әлеуметтік контекстке орналастырып, көпқырлы бейнелеулер ұсынады, алайда бұл есептер әлі де салыстырмалы түрде шектеулі болып отыр. Мақала көрсеткендей, тіпті гуманитарлық бейнелеулер де саяси бақылау құралы ретінде қолданылуы мүмкін. Сондықтан гендерлік фреймингтердің ықпалын ескеру өту кезеңіндегі әділеттілік, гендерлік теңдік, сондай-ақ тұрақты қауіпсіздік пен қайта интеграция саясатын қалыптастыруда шешуші рөл атқарады.

Кілт сөздер: репатриацияланған әйелдер, Жусан операциясы, фрейминг, Қазақстан, Ислам мемлекеті, гендер, критикалық дискурс талдауы

FTAMP: 19.21.91

Фрейминг женщин-возвращенцев: репрезентация женщин репатриированных из ИГИЛ в казахстанских медиа

Бекитова Тумарбике
 Université Paris Dauphine-PSL, Париж, Франция
 email: tumarbike.bekitova@dauphine.eu

В данной статье рассматривается, как женщины, возвращенные из Сирии, представлены в казахстанских СМИ через призму гендерных стереотипов. Основное внимание уделяется женщинам,

репатриированным в рамках операции «Жусан» после территориального поражения так называемого Исламского государства. Исследование основано на примерно 30 материалах СМИ, включая Tengrinews, Khabar, Sputnik Kazakhstan, ZTV News, Inform.kz, Caravan.kz, Azattyq и Vlast, а также официальные пресс-релизы Акорды, Министерства иностранных дел и Комитета национальной безопасности Республики Казахстан. Статья анализирует, как женщин изображают как жертв, жен, матерей или источники угроз, а также как эти представления соотносятся с приоритетами национальной политики. Гендерные нарративы упрощают сложные реалии, опираясь на социальные нормы о том, как мужчины и женщины должны действовать в условиях конфликта. Результаты показывают, что казахстанские СМИ часто используют гуманитарный, ориентированный на государство дискурс, представляя возвращенных женщин как уязвимых матерей, нуждающихся в реабилитации, одновременно укрепляя легитимность государства через патерналистский тон. Государственные СМИ, как правило, выделяют лишь несколько «образцовых случаев», подтверждающих официальную нарративу, деполитизируя вопрос и скрывая структурные причины радикализации, что может препятствовать полноценной реинтеграции. Напротив, независимые медиа платформы предлагают более нюансированные и многослойные изображения, расширяя агентность женщин и помещая их опыт в более широкий структурный и социальный контекст, хотя такие материалы остаются относительно ограниченными. Статья подчеркивает, что даже благожелательные нарративы могут служить инструментом политического контроля. Осознание влияния гендерного фрейминга имеет решающее значение для разработки более инклюзивных подходов к переходному правосудию, гендерному равенству и устойчивой политике безопасности и реинтеграции.

Ключевые слова: женщины-репатриантки, операция Жусан, фрейминг, Казахстан, ИГ, гендер, критический анализ дискурса

DOI: <https://doi.org/10.47344/sdubss.v56i1.003>

МРНТИ: 03.01.07

Медиапространство в контексте публичной истории: механизмы демократизации и интерпретации прошлого

Зульфия Имярова
Университет КИМЭП, Алматы, Казахстан
email: z.imyarova@kimep.kz

Риад Курбанов
Независимый исследователь, Алматы, Казахстан
email: riadkurban@mail.ru

Аннотация

В статье предлагается новый взгляд на роль массмедиа в формировании и распространении исторического знания. Медиапространство рассматривается не только как канал обмена информацией, но и как важный элемент развития «public history». Оно выполняет две ключевые функции: служит средством распространения и интерпретации исторического знания, а также выступает инструментом демократизации, так как снимает барьеры между узким кругом профессиональных историков и широкой аудиторией. Тем самым медиа расширяют охват слушателей и читателей, стимулируют интерес к прошлому и предоставляют различным социальным группам возможность участвовать в обсуждении значимых исторических событий и процессов. Для исследования применялись междисциплинарные методы, в том числе дискурсивный и контент-анализ современных казахстанских медиаматериалов: подкастов в социальных сетях, новостных статей, телепрограмм, документальных фильмов и онлайн-публикаций, многие из которых доступны на трёх языках (казахском, русском и английском). Эти подходы позволили выявить как позитивные, так и проблемные аспекты роли массмедиа в процессах демократизации исторического знания. Результаты исследования показывают, что медиатизация истории является одним из факторов укрепления демократических практик. Однако эффективность этого процесса во многом определяется степенью вовлечённости профессиональных историков – специалистов в узких областях, таких как медиевистика или регионоведение – в интерпретацию и представление исторического материала.

Ключевые слова: медиапространство, демократизация исторического знания, массовая коммуникация, интерпретация, общество.

Введение

В 1970–1980-х годах в западной историографии оформилось новое направление – публичная история (*public history*) (Келли, 1978; Глассберг, 2001). Под этим понималось применение профессиональных исторических методов за пределами академической среды с целью сделать знания о прошлом более доступными широкой аудитории. Важнейшим каналом такого взаимодействия стали медиа, которые превратились в посредника между наукой и обществом. Благодаря музеям, кино и телевидению исторические события стали исследоваться и интерпретироваться по-новому (Коэн, 2006; Розенцвейг и др., 1986; Фриш, 1990).

Со временем роль массмедиа как инструмента формирования массового исторического сознания только усиливалась. Постепенный переход на цифровые платформы сделал интернет

мощнейшим каналом распространения исторического знания. Социальные сети, мультимедийные проекты и онлайн-архивы не только расширили круг участников исторического диалога, но и изменили саму природу исторической коммуникации. Цифровые медиа стали посредниками между академической наукой и широкой публикой, предоставляя каждому пользователю возможность получать доступ к историческим сюжетам, участвовать в обсуждениях спорных вопросов прошлого через подкасты, блоги, краудсорсинговые проекты и виртуальные архивы. Более того, такие платформы позволяют аудитории выступать «соавторами» исторических нарративов, открывая новые механизмы взаимодействия между академическим сообществом и обществом.

Данная проблематика пересекает три исследовательских поля: публичная история (*public history*), исследования памяти в цифровых/медийных форматах и изучение процессов демократизации через медиа. В целом цифровые платформы и массовые медиа трансформируют каналы распространения исторического знания, открывая возможности для более широкого участия аудитории. Однако наряду с этим они становятся пространством, где происходит фрагментация, упрощение и искажение исторических процессов, а также создаются условия для политических манипуляций прошлым.

Литературный обзор

Массмедиа как посредник между академической историей и общественным знанием

Многие исследователи подчеркивают потенциал массмедиа и цифровых платформ как пространства, где разворачиваются дискуссии между академическим сообществом и широкой публикой по сложным вопросам прошлого. Однако эмпирические исследования фиксируют ограниченность исторических знаний значительной части аудитории. Так, опросы показывают, что респонденты имеют лишь смутное представление о жертвах политических репрессий 1937–1938 гг. (Гумыкина, 2023), не знают причин голода 1932–1933 гг. в Казахстане (Негизбаева и Наршаихова, 2022), слабо осведомлены о процессах деколонизации (Нуртазина, 2021) и десоветизации (Есенгараев, 2023), а также о других болезненных темах национальной истории.

Поэтапное рассекречивание архивных данных сделало ранее закрытую информацию более доступной, что стимулировало появление новых академических исследований и их интерпретаций в медийных и интернет-ресурсах. Как отмечают П. Нора (1998) и Б. Андерсон (2006), медиа позволяют «услышать» голоса, ранее исключённые из академического дискурса, и могут становиться «местами памяти», формирующими коллективную идентичность. В то же время Стейнфорд (2021) обращает внимание на риск избирательного сохранения: часть материалов фиксируется, а другая уходит в забвение. Это делает особенно важным вопрос баланса между памятью и этикой публичного обращения с прошлым.

Значимый вклад в эту дискуссию вносят Пивидори и Оувен (2023), показывающие, как цифровое пространство трансформирует коллективные представления о травматическом прошлом и военных конфликтах через переосмысление нарративов в литературе, кино и визуальной культуре.

Искусственный интеллект и новые формы визуализации прошлого

Современные цифровые технологии позволяют не только транслировать знания о прошлом, но и создавать новые формы его репрезентации. Так, Ваницка, Маги и Мунн (2023) вводят понятие «*machinic gaze*» («машинный взгляд») искусственного интеллекта. По их мнению, такие инструменты, как *Midjourney* или *Stable Diffusion*, не просто имитируют

человеческое восприятие, но и интерпретируют визуальное наследие, опираясь на обширные архивные базы данных. Используя подход *image-text-image pipeline*, исследователи демонстрируют, как можно генерировать новые изображения исторических объектов (например, из коллекций UNESCO), открывая возможности для переосмысления прошлого, но одновременно создавая риск искажения визуальных норм.

Аналогичные идеи развиваются в исследовании Алиата и др. (2021), где внимание уделяется иммерсивным технологиям (VR, AR, мультимедийные инсталляции, интерактивные платформы), позволяющим пользователям становиться активными участниками исторического опыта. Показателен пример работы Кескен (2025), анализирующей AI-сгенерированное видео с образом Мустафы Кемаля Ататюрка на YouTube. Исследователь, изучив около 2000 комментариев, приходит к выводу, что искусственный интеллект способен актуализировать коллективную память, вызывая у аудитории чувства утраты, ностальгии и эмоциональной привязанности к утопическому образу лидера.

Тем не менее многие авторы подчеркивают риски упрощения и искажения исторического знания при использовании подобных технологий. Постпамять в цифровом пространстве всегда опосредована алгоритмами и каналами репрезентации, что делает её уязвимой для политических и идеологических манипуляций. Это подтверждают наблюдения Я. Ассмана (2014) и Ю. Рюзена (2004), отмечающих, что медиатизация истории нередко ведёт к политизированным и коммерциализированным интерпретациям, а также к распространению околонучных дискурсов в пропагандистских целях.

Интересно отметить, что в зарубежной практике наблюдается активная медиатизация истории, что отражено в международной литературе. Там широко обсуждаются такие концепты, как *places of memory* и *postmemory*, а также их репрезентация с помощью VR/AR-технологий и алгоритмов искусственного интеллекта. В отечественной историографии эти аспекты остаются сравнительно малоизученными. Особенно редко встречаются исследования, которые системно анализируют, как именно цифровые пространства влияют на восприятие ключевых событий национальной истории – голода 1930-х годов, политических репрессий, депортаций и процессов деколонизации.

В целом, исследователи сходятся во мнении, что технологии искусственного интеллекта радикально меняют наше восприятие и осмысление прошлого. Это можно оценивать позитивно, поскольку такие инструменты расширяют возможности обучения, способствуют новому пониманию истории и вовлекают молодёжь в дискуссии о «трудном наследии». Однако наряду с этим эксперты предупреждают о рисках: цифровые платформы могут становиться пространством политических манипуляций и коммерциализации исторического знания.

Новые педагогические практики и инструментарий

Ряд исследователей-педагогов, таких как Мигул-Ривера, Кале-Каракедо и Санчо Августин (2020), отмечают, что использование цифровых нарративов в качестве педагогического инструментария. Например, фрагменты документальных фильмов, короткие видеолекции известных экспертов из ведущих университетов мира и инфографики на занятиях по истории повышает мотивацию и вовлечённость студентов. В результате такие студенты демонстрируют более высокие результаты на экзаменах по сравнению с теми, кто учился только в формате традиционных лекций.

Тем не менее, несмотря на очевидные преимущества цифровых технологий, многие преподаватели не спешат внедрять их в учебный процесс. К основным причинам относятся

недостаточные знания медиаресурсов и довольно скептическое отношение к различным онлайн-платформам (MacGarr и Гавалдон, 2020).

В то же время, согласно Ли (2022), преподаватели, которые активно используют медиапродукты на своих занятиях и вовлекают студентов в создание хроник и мини-документальных фильмов, способствуют формированию исторических компетентностей. Успешные практики включают не только работу с аудиовизуальными материалами, но и использование образовательных онлайн-платформ, таких как Coursera и edX. Эти платформы предоставляют доступ к цифровым архивам и базам данных (например, Europeana, Digital Public Library of America), которые становятся ценным источником знаний для исследователей и одновременно помогают учащимся развивать навыки работы с первоисточниками в интерактивной форме.

Безусловно, эффективность подобных педагогических подходов во многом зависит от самого преподавателя, т.е. от того, как он направляет студентов и насколько осознанно интегрирует медиаграмотность в свой учебный курс.

Теоретико-методологическая основа исследования

Настоящее исследование опирается на теорию постпамяти (postmemory) (Хирш, 2012), которая объясняет, каким образом у молодого поколения, не имеющего личного опыта жизни в прошлых эпохах и не пережившего значимых событий (таких как трагедия голода, тяготы войны или насильственные переселения), формируется сильное чувство «присутствия прошлого» благодаря цифровым медиа.

В отличие от традиционных медиаторов памяти таких как письма, фотографии, предметы быта, цифровые платформы усиливают этот эффект посредством блогов и визуального контента в TikTok, Instagram, Facebook, YouTube, а также через мемориальные сайты и цифровые архивы. Эти форматы делают события прошлого «живыми» и эмоционально вовлекают даже тех, кто не имеет прямого опыта, но разделяет коллективное прошлое.

Характерным примером является осмысление трагедии голода 1930-х годов в Казахстане (Камерон, 2020), которая стала не только национальной травмой, но и фактором, определившим дальнейшую судьбу казахского народа. Теория постпамяти помогает объяснить, почему цифровые кампании, посвящённые трагическим страницам истории, находят отклик у молодёжи и превращают её в активных участников подобных проектов. Другой пример – работа Лаврентьевой (2020), которая в своём графическом романе показала роль постпамяти в визуальной культуре. Её уникальный подход заключается в том, что визуальные формы (комиксы, графика) создают эмоциональную связь с прошлым, вовлекая молодую аудиторию в процесс «переживания» исторического опыта.

Таким образом, цифровые инициативы играют важную роль в демократизации исторического знания: они выводят его за пределы семейных и национальных границ, делая прошлое «публичным» и доступным для всех.

Данное исследование носит междисциплинарный характер и сочетает в себе методы истории и медиа-анализа, включая:

- контент-анализ академических текстов и публикаций в современных медиа для выявления способов репрезентации исторических событий;
- сравнительно-исторический метод для сопоставления традиционных медиаторов памяти (архивы, газеты, мемуары, монографии) и цифровых интерпретаций прошлого;

- историко-проблемный метод с акцентом на наиболее дискуссионные и травматические темы (репрессии, депортации, голод), активно обсуждаемые в медиапространстве;
- дискурс-анализ социальных сетей (Instagram, TikTok, YouTube, Facebook) для изучения того, как формируются и транслируются медиа-нарративы и какие идеологические установки в них встроены.

Комплексное применение этих методов позволяет всесторонне проанализировать роль цифрового пространства в процессе «производства» исторического знания для широкой аудитории. Такой подход выявляет как демократизирующий потенциал цифровой памяти, так и её уязвимости, связанные с рисками искажения или политизации.

Результаты исследования

Новизна данного исследования заключается в предложении нового взгляда на медиацию истории. Мы рассматриваем цифровые платформы не только как динамично развивающуюся среду для передачи знаний о прошлом, но и как пространство, где создаются условия для полифонии исторических нарративов.

Цифровые медиа позволяют быстро и доступно осваивать отдельные события прошлого, интегрируются в академическую среду и способствуют демократизации исторического знания. Авторы подчёркивают, что массмедиа и цифровые пространства формируют новые способы взаимодействия широкой аудитории с прошлым, что в конечном счёте укрепляет демократические практики, и в то же время медиа сопровождается и вызовами.

Значимую роль цифровое пространство приобретает в академической среде, поскольку оно повышает вовлечённость аудитории и существенно разнообразит педагогические инструменты. Среди них можно выделить использование междисциплинарных и международных форматов обучения, основанных на глобальных мультимедийно-публичных архивах (DPLA, Europeana и др.), цифровых библиотек, интерактивных картах, онлайн-дискуссиях и подкастах. Такие форматы позволяют студентам работать с различными источниками и сопоставлять альтернативные нарративы исторических событий на основе актуальных данных. Тем самым они стимулируют критическое мышление и способствуют развитию аналитических навыков в условиях цифровой среды.

Обсуждение

Казахстанские масс-медиа и историки

Казахстанские онлайн-платформы, такие как e-history и Qalam global.kz, функционируют на трёх языках: казахском, русском и английском. Они предоставляют широкий спектр качественного контента, основанного на современных научных исследованиях и подготовленного профессиональными историками. Эти ресурсы выполняют важную просветительскую функцию, обеспечивая доступ к историческим знаниям различным категориям пользователей.

Платформа Qalam представляет собой познавательное онлайн-приложение, ориентированное преимущественно на школьников и учащуюся молодёжь. В структурированной и доступной форме здесь раскрываются ключевые темы национальной истории – от древнейших времён до современности. Такой формат способствует развитию интереса к прошлому страны на ранних этапах образования и формированию исторического мышления у подрастающего поколения.

Среди иных ресурсов заслуживает внимания компьютерная игра Total War: Golden

Horde. Она визуализирует образы средневековых армий Монгольской империи, крепостей и ландшафтов, что, безусловно, стимулирует воображение и повышает вовлечённость пользователей. Игроки вовлекаются в процесс моделирования военных стратегий, дипломатических переговоров и участия в сражениях. Однако необходимо учитывать, что подобные цифровые продукты неизбежно упрощают исторические процессы, сосредотачивая внимание исключительно на военной сфере и опуская значимые аспекты торговли, социально-культурной жизни и внутренней динамики общества. Кроме того, в игре встречаются неточности в именах и биографии правителей и хронологии событий. Поэтому она может рассматриваться лишь как вспомогательный инструмент для пробуждения интереса, который требует последующего обращения к академическим источникам, литературе и документальному кино. Важно сохранять баланс между игровыми практиками и традиционными формами исторического образования.

Существенное значение в формировании интереса к прошлому имеет и развитие документального и художественного кино. Так, известный журналист Майя Бекпаева создаёт яркие и содержательные документальные фильмы об истории Казахстана, которые способствуют глубокому погружению зрителя в различные эпохи и находят широкий отклик среди разных слоёв населения. Эти материалы активно используются преподавателями в школах и вузах, что расширяет дидактические возможности учебного процесса. Подобные медиапроекты делают историческое знание более доступным, повышают уровень исторической культуры общества, способствуют укреплению патриотических ценностей, а также формированию критического и рефлексивного отношения к прошлому.

Среди популярных современных историков выделяется Жаксылык Сабитов – активный исследователь и медиевист, глубоко изучающий эпоху Средневековья, особенно период Золотой Орды. Особый интерес представляют его работы по этногенезу казахов и генеалогии крупных родов (шежире). Сабитов рассматривает генетику как инструмент, позволяющий подтверждать или опровергать исторические гипотезы, особенно там, где отсутствуют письменные источники или где они противоречивы. По его словам, генетические исследования помогают отделить достоверное от легенд. Его лекции, подкасты и публикации интересно слушать, поскольку он говорит простым и доступным языком, разрушает мифы и объясняет сложные вопросы на основе новейших данных.

Однако существуют и проблемы:

1. *Волонтёрский характер работы.* Публикации в сети чаще всего не оплачиваются, за исключением государственных проектов, направленных на наполнение онлайн-платформ.
2. *Основная занятость учёных.* Для большинства профессиональных исследователей основная работа связана с университетами и научными институтами. Там от них требуют прежде всего публикаций в рецензируемых международных журналах с высоким импакт-фактором. В результате времени на популяризацию истории онлайн остаётся мало.

Тем не менее, история Казахстана чрезвычайно интересна, и онлайн-контент имеет огромное значение. Проблема в том, что многие материалы поверхностны, а по ряду тем остаются пробелы или спорные моменты.

Академическая история в школах и университетах нередко воспринимается скучно и формально, поскольку является обязательным предметом, который нельзя пропустить. Причина в том, что страдает сама подача материала: учащиеся часто ограничиваются механическим заучиванием дат и имён. К тому же многие преподаватели до сих пор работают «по-старинке»:

просто рассказывают материал 45-75 минут подряд или, что ещё хуже, читают лекции с листа или со слайдов. Поэтому современные форматы такие, как видео, подкасты и интерактивные проекты, становятся жизненно необходимыми для пробуждения интереса и вовлечённости.

Нужно учитывать и изменение культуры потребления информации. Если предыдущее поколение выросло на книгах, то для поколений X и Z этот формат стал второстепенным. Молодёжь предпочитает короткие, яркие и запоминающиеся формы подачи, как TikTok и Instagram. Поэтому представлять историю следует не только в текстах, но и через визуальные и иммерсивные технологии. Например, VR и AR, которые уже широко применяются на Западе.

От зрителя к свидетелю: погружение в прошлое через цифровые технологии

Погружение в историческое пространство с использованием VR, AR и искусственного интеллекта позволяет превратить потребителя информации в участника или свидетеля событий. Подобные иммерсивные модели описаны в коллективной работе Алиата и др. 2021.

Такие технологии дают пользователю уникальный опыт: он может «посетить» пещерных людей и погреться у их костра, пройтись по разрушенным средневековым городам, рассмотреть архитектурные памятники или оказаться на поле боя Первой и Второй мировых войн, наблюдая и сопереживая происходящему. Это не только усиливает эмоциональную вовлечённость, но и помогает лучше понять причинно-следственные связи исторических процессов.

Преимущества VR и AR моделей:

1. *Присутствие и соучастие.* Человек ощущает себя не зрителем, а живым свидетелем.
2. *Эмоциональная вовлечённость.* VR/AR активируют реальные эмоции: радость, страх, сопереживание. Например, проекты *Holocaust VR* или реконструкции лагерей АЛЖИР и ГУЛАГ вызывают у молодёжи чувство сопричастности даже без личного опыта.
3. *Интерактивность.* Пользователь сам выбирает виртуальные архивы: может рассматривать артефакты в 3D, слушать голоса свидетелей. Это превращает путешествие в диалог с прошлым.
4. *Коллективная память.* Иммерсивные инсталляции в музеях и мемориалах позволяют переживать историю совместно, что формирует опыт сообщества, а не только индивидуальное знание.

Как проверить достоверность информации в масс-медиа?

Очень часто пользователи онлайн-платформ задают важный вопрос: как оценить достоверность информации, опубликованной в медиа? Для человека без специального опыта и научных знаний это действительно непросто, особенно в условиях цифрового пространства, переполненного разными источниками.

Есть несколько рекомендаций:

1. Обратить внимание на автора. Кто пишет и с какой целью? Если это профессиональный историк или исследователь, то его публикации можно проверить через базы данных: ядро РИНЦ (Российский индекс научного цитирования), Google Scholar, Scopus или Web of Science.
2. Посмотреть публикации. Если у автора есть статьи в международных рецензируемых журналах, это указывает на высокий уровень его исследовательской деятельности.
3. Проверить журналы. Престиж и качество журнала, где публикуется исследователь, также служат индикатором достоверности информации.

4. Обратить внимание на научные метрики. Высокий показатель цитируемости (например, h-индекс) говорит о том, что ученого читают, цитируют и, скорее всего, он не будет делать безосновательные заявления.

Таким образом, научная практика выстраивается в два этапа: сначала публикация результатов в качественном международном журнале, а затем популяризация основных выводов для широкой аудитории. Это лучший путь для повышения доверия к информации в масс-медиа.

Кейсы успешной интеграции из разных стран

Представляется важным включить анализ опыта стран, различающихся по системе ценностей и мировоззренческим установкам. Сравнительное рассмотрение их практик демонстрирует, каким образом история преподаётся в различных образовательных контекстах и как медиа-платформы интегрируются в преподавание исторических дисциплин. Такой подход позволяет выявить универсальные тенденции и локальные особенности, что способствует более глубокому пониманию трансформации исторического образования в глобальной перспективе.

США: цифровое равенство и интеграция медиа

В отличие от Китая, в США наблюдается более равномерное распределение медиаобразования как в городах, так и в сельских районах. В школах и университетах широко применяется практика использования цифрового видео, подкастов и интерактивных платформ в качестве инструментов критического анализа, дискуссий и формирования визуальной грамотности (Дехарт, 2023).

В ряде университетов, например University of Wisconsin и Yale, преподаватели истории включают в учебные курсы подкасты (*Hardcore History*, *History Extra*) и образовательные YouTube-каналы (*CrashCourse History*, *PBS Digital Studios*), что делает процесс обучения более интерактивным и адаптированным к цифровым привычкам студентов.

Помимо этого, в США значительное внимание уделяется борьбе с дезинформацией в социальных сетях, что рассматривается как позитивный тренд в формировании медиаграмотности. Сравнительное исследование, проведённое Кузуль, Мартином и Маркиком (2020), показало, что американские студенты, в отличие от немецких студентов, чаще демонстрируют готовность и открытость к цифровым форматам обучения благодаря устойчивой привычке к восприятию мультимедийного контента. Однако авторы подчеркивают, что высокая степень вовлечённости сама по себе не гарантирует глубокого и качественного усвоения учебного материала.

Post-Pandemic Pedagogy: цифровые дискуссии и критическое мышление в Великобритании

Twitter и онлайн-дискуссии активно интегрируются в университетские курсы. Примером служит английский проект Post-Pandemic Pedagogy, показавший, что после COVID-19 учебные заведения до сих пор испытывают значительное влияние цифровой трансформации на формат преподавания истории. Сегодня они комбинируют онлайн- и офлайн-методы, стараясь удерживать баланс между ними. Опыт показал, что использование исключительно онлайн-форматов привело к жалобам студентов на отсутствие живого взаимодействия, снижение чувства вовлечённости и ослабление академической идентичности (Collins & Wood, 2023; Barrett et al., 2023). При этом исследователи отмечают, что медиа-ресурсы в изучении истории эффективны, но требуют умеренного применения. Особенно важным считается их использование для борьбы с феноменом пост-правды, развития навыков критического анализа

источников, проверки достоверности материалов, аргументации в спорах и формирования культуры публичного обсуждения, основанной на уважении к различным позициям.

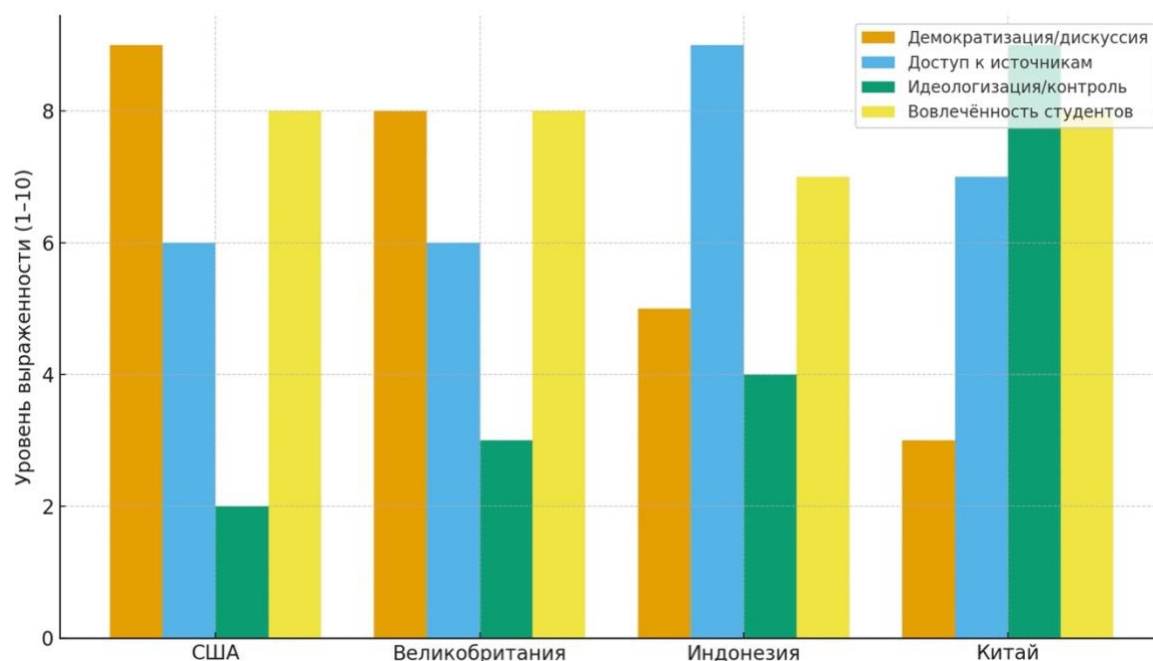
Демократизация доступа к истории через онлайн-ресурсы в Индонезии

Исследования демонстрируют, что преподаватели не только активно используют мультимедийные интернет-ресурсы, но и дают студентам задания по созданию собственных цифровых проектов, что значительно повышает мотивацию и делает уроки более динамичными и вовлекающими (Hasan & Moh, 2024). В данной модели учитель выступает в роли фасилитатора: он мягко направляет учащихся, учит различать достоверные и недостоверные источники, оценивать качество представленного контента и формулировать выводы. Примечательно, что уже в старших школах Джакарты и Палу (исследования 2023–2024 гг.) внедряются цифровые архивы — Indonesia Digital Library и Google Arts & Culture (Rizqa Ayu Ega Winahyu, Leo Agung S., Djono Djono, 2018). Это делает обучение более доступным и демократичным: учащиеся получают равный доступ к материалам через интернет, тогда как в сельских школах многие ресурсы в печатной форме физически отсутствуют. Таким образом, цифровые платформы открывают новые горизонты в историческом образовании, преодолевая барьеры географии и инфраструктуры.

Китай: развитие цифровых платформ и вызовы

Примечательно, что в Китае за последние два десятилетия новые медиаплатформы стали неотъемлемой частью учебного процесса в средних школах и вузах. Ряд исследователей подчеркивают значительный рост образовательных материалов, цифровых программ и разнообразных онлайн-курсов, созданных на основе современных технологий. Особое внимание уделяется развитию у детей и студентов мультимедийных навыков и цифровой грамотности (Хуанг, 2023; Хейдн, 2023; Жиан и Суй, 2022; Дуанг и др., 2025). В то же время ученые отмечают наличие цифрового разрыва (digital divide) между Китаем и странами с более развитыми технологиями, такими как США. Этот разрыв приводит к тому, что многие китайские школы страдают от недостатка качественного доступа к современным цифровым ресурсам, особенно в сельских районах (Ши, 2024; Яже, Лю и Наоминг, 2023; Сун и др., 2024).

После пандемии COVID-19 использование стриминговых лекций, обучающих видео и онлайн-курсов стало нормой в образовательной практике. Китайские университеты активно внедряют смешанные форматы обучения, сочетающие традиционные и цифровые методы, что расширяет возможности образовательной среды, но требует дальнейшего совершенствования и повышения качества.

Диаграмма 1. *Использование цифровых медиа в преподавании истории (сравнение 4 стран)*

Источник: Авторы

Таким образом, представленный анализ показывает, что независимо от географии цифровые платформы в преподавании и изучении истории играют значимую роль, однако их использование во многом определяется национальным контекстом. В США и Великобритании акцент делается на развитие навыков публичных онлайн-дебатов и демократизацию исторического знания. В Индонезии историки стремятся вывести студентов за рамки локального дискурса, вовлекая их в глобальный контекст посредством открытых онлайн-платформ. Китайский опыт демонстрирует двойственную картину: с одной стороны, активно развиваются цифровые формы передачи знаний, с другой — сохраняется жёсткий идеологический контроль со стороны Коммунистической партии.

Заключение

Современное цифровое пространство стало важной и неотъемлемой частью того, что со второй половины XX века называют *public history*. Главная цель этого направления — выйти за рамки академической строгости, когда история ограничивалась учебными аудиториями, научными публикациями и архивами. Сегодня публичная история строится на принципе открытости и доступности, где в центр ставится не только исследователь, но и широкая аудитория. Однако важно помнить, что медиапространство это всегда двойная среда. С одной стороны, оно вовлекает большое количество людей, предоставляя свободный доступ к прошлому. С другой, открывает поле для манипуляций, упрощений и даже фальсификаций. Поэтому ключевая задача заключается в поиске баланса между популяризацией и сохранением научной достоверности.

Особенно заметна роль медиапространства в работе с молодёжью, которая предпочитает получать знания в цифровом формате, а не из книг. Спрос формирует предложение, и именно поэтому активно развиваются новейшие технологии, которые транслируются через цифровые каналы. Это уже не просто чтение текста с экрана, а иммерсивное погружение в историю посредством социальных сетей, онлайн-платформ, подкастов, YouTube-каналов,

документальных фильмов и интерактивных проектов. Таким образом формируются новые форматы взаимодействия с прошлым: масс-медиа становятся важнейшим мостом, соединяющим профессиональных историков и широкую аудиторию.

Во многом именно благодаря масс-медиа происходит демократизация и переосмысление исторического знания. Цифровые инструменты не только расширяют доступ к прошлому, но и меняют способы его интерпретации. Так, онлайн-платформы вроде *e-history* или цифровые проекты музеев и архивов делают исторические материалы доступными сразу на нескольких языках, предоставляя всем желающим надёжный и профессионально подготовленный контент. Эти платформы работают в сотрудничестве с ведущими учёными страны, что повышает их авторитет и доверие со стороны общества.

Таким образом, современное медиaprостранство становится ключевой ареной, где формируется новое понимание прошлого. Оно способно как обогащать историческую культуру, так и искажать её. Именно поэтому сотрудничество профессиональных историков с медиа, а также развитие критического мышления у широкой аудитории представляются необходимыми условиями для того, чтобы публичная история действительно выполняла свою главную миссию – быть достоверным, живым и доступным проводником в прошлое.

Список литературы

- Alliata, G., Kenderdine, S., Hibberd, L., & Mason, I. (2021). Towards immersive generosity: The need for a novel framework to explore large audiovisual archives through embodied experiences in immersive environments. *PRESENCE: Virtual and Augmented Reality*, 30, 45-59.
- Anderson, Benedict. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso, 1983. New edition 2006
- Assmann, A. *Cultural Memory and Western Civilization: Functions, Media, Archives*. Cambridge University Press, 2011.
- Barrett, G., East, M., Fitzgibbons, J., Vescovi, M., and Wood, J. (2023). 'Reading through the pandemic: promoting active engagement with text-based resources in first year undergraduate modules in History and Heritage', *IMPact: e-Journal of Higher Education Research*, 6(2): <https://lalt.lincoln.ac.uk/files/2023/06/V62-4.-Readingthrough-the-Pandemic-16.06.23.pdf>
- Cohen, D. J., & Rosenzweig, R. *Digital History: A Guide to Gathering, Preserving, and Presenting the Past on the Web*. University of Pennsylvania Press, 2006.
- Collins, M. and Wood, J. (2023). 'The 'New Normal'? Teaching History 'After COVID-19'', History UK Pedagogy Forum: <https://www.history-uk.ac.uk/2023-history-ukpedagogy-forum/>
- DeHart, J. D. (2023). Living in a 'digital world': An ethnographic study of film and adolescent literacy education in rural secondary schools in America. *Film Education Journal*.
- Duan, L., Zhang, C., Liang, Y. (2025). Pedagogical Reforms in History and Culture Education Based on Digital Media Technologies. *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, 25(1).
- Glassberg, D. 2001. *Sense of History: The Place of the Past in American Life*. University of Massachusetts Press.
- Frisch, M. H. (1990). *A Shared Authority: Essays on the Craft and Meaning of Oral and Public History*. Albany, NY: State University of New York Press.
- Hasan, Y., & Moh Rifaldi. (2024). Application of Innovative Learning Media Utilizing the Internet in History Education Merdeka Curriculum (MBKM) Campus Teaching Program at SMKN7 Palu. *Journal of Scientific Research, Education, and Technology (JSRET)*, 3(4), 1446–1461.

<https://doi.org/10.58526/jsret.v3i4.519>

- Huang, L. (2023). A Review of the Research on the Development of New Media Education in China in the Past Twenty Years. *BCP Education & Psychology*, 11, 32-40. <https://doi.org/10.54691/paycd515>
- Hirsch, M. (2012). *The Generation of Postmemory: Writing and Visual Culture After the Holocaust*. Columbia University Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7312/hirs15652>
- Haydn, T. (2017). The impact of social media on History education: A view from England. *Yesterday & Today Journal for History Education*, 17, 23-37.
- Jian, S., Cui, H. (2022). On Promoting the Study and Education of College Students' Party History under the Background of New Media. *Party Building and Ideological Education in Schools*, 2, 76-78.
- Kelley, R. (1978). Public History: Its Origins, Nature, and Prospects. *The Public Historian*, 1(1), 16-28.
- Keskin, A. (2025). Digital Atatürk, Collective Memory, and Political Longing: A Sociological Analysis of AI-Generated Representation of Atatürk on YouTube. *İstanbul University Journal of Sociology*, 45(1), 386-422.
- Küsel, J., Martin, F., & Markic, S. (2020). University Students' Readiness for Using Digital Media and Online Learning: Comparison between Germany and the USA. *Education Sciences*, 10(11), 313. <https://doi.org/10.3390/educsci10110313>
- Lee, B. N. (2022). Media for History Learning In the Digital Era. *SPEKTA, Jurnal Pengabdian Kepada Masyarakat: Teknologi dan Aplikasi*, 3(2), 117-128.
- McGarr, O., & Gavaldon, G. (2018). Exploring Spanish pre-service teachers' talk in relation to ICT: balancing different expectations between the university and practicum school. *Technology, Pedagogy and Education*, 27(2), 199-209.
- Miguel-Revilla, D., Calle-Carracedo, M., & Sánchez-Agustí, M. (2020). Fostering engagement and historical understanding with a digital learning environment in secondary education. *E-Learning and Digital Media*, 18(4), 344-360. <https://doi.org/10.1177/2042753020957452>
- Nora, P. (1998). *Les Lieux de mémoire*. Paris: Gallimard, 1984–1992. English edition: Nora, Pierre. *Realms of Memory: Rethinking the French Past*. 3 vols. Edited by Lawrence D. Kritzman. Translated by Arthur Goldhammer. New York: Columbia University Press.
- Rosenzweig, R., Benson, S., Brier, S., Frisch, M. (eds). 1986. *Presenting the Past: Essays on History and the Public*. Temple University Press.
- Pividori, C., & Owen, D. (Eds.). (2024). *(Re) writing War in Contemporary Literature and Culture: Beyond Post-memory*. Taylor & Francis.
- Rizqa Winahyu, A., Agung L. S., Djono D. (2018). The Media Literacy in the 21st Century: The Role of Teacher in Historical Learning. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 4(5), 363-374.
- Shi, J. (2024). A Comparative Study of China and U.S.: The Influence of Digital Divide on Education Inequality and Its Mitigating Policies. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 64, 9-20.
- Stainforth, E. (2021). Collective memory or the right to be forgotten? Cultures of digital memory and forgetting in the European Union. *Memory Studies*, 15(2), 257-270. <https://doi.org/10.1177/17506980211044707>
- Sun, Y., Zhu, X., Zhou, X., Yao, B., Zhang, K., Chen, J., He, L. (2024). *Who Changed the Destiny of Rural Students, and How?: Unpacking ICT-Mediated Remote Education in Rural China*, Cornell University.

- Vanika Arora, V., Magee, L., & Munn, L. (2023). (Re) framing Built Heritage through the Machinic Gaze. *arXiv preprint arXiv:2310.04628*.
- Yajie, L., Liu, H. & Gaoming, M.(2023) Widening Digital Divide: Family Investment, Digital Learning, and Educational Performance of Chinese High School Students During the COVID-19 Pandemic School Closures. *Applied Research Quality Life*, 18, 2397-2413, <https://doi.org/10.1007/s11482-023-10191-y>
- Zhang, Y., & Chen, X. (2023). Students' Perceptions of Online Learning in the Post-COVID Era: A Focused Case from the Universities of Applied Sciences in China. *Sustainability*, 15(2), 946. <https://doi.org/10.3390/su15020946>
- Ассман, А. (2014). *Длинная тень прошлого: Мемориальная культура и историческая политика*. Новое литературное обозрение.
- Гумыркина И. (2023). В Казахстане рассекретили более 2,4 млн архивных карточек жертв политических репрессий, *Аналитический интернет-журнал Власть* https://vlast.kz/media/pages/xp/1695007443a34vb_800x420.jpg Дата последнего просмотра: 20.08.2025
- Есенгараев Е. (2019). Десоветизация в Казахстане: за и против глазами социолога, 365 info.kz, <https://365info.kz/2019/10/desovetizatsiya-v-kazahstane-za-i-protiv-glazami-sotsiologa> Дата последнего просмотра: 19.08.2025
- Лаврентьева, О. (2020). *Сурвило*, Бумкнига.
- Нуртазина, Н. (2021). Нужна «умная» деколонизация и десоветизация казахского сознания. Регистр ТВ Казахстан. <https://regtv.kz/2021/06/15/ent-nuzhna-umnaya-dekolonizacziya-i-desovetizacziya-kazahskogo-soznaniya.html> Дата последнего просмотра: 18.08.2015
- Рюзен, Й. (2004). *Историческая культура и современная историческая наука*, Канон.

References

- Alliata, G., Kenderdine, S., Hibberd, L., & Mason, I. (2021). Towards immersive generosity: The need for a novel framework to explore large audiovisual archives through embodied experiences in immersive environments. *PRESENCE: Virtual and Augmented Reality*, 30, 45-59.
- Anderson, Benedict. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso, 1983. New edition 2006
- Assmann, A. *Cultural Memory and Western Civilization: Functions, Media, Archives*. Cambridge University Press, 2011.
- Assman, A. (2014). Dlinnaya ten' proshlogo: Memorial'naya kul'tura i istoricheskaya politika [A Long Shadow of the Past: Memorial Culture and Historical Policy]. *Novoe literaturnoye obozrenie*.
- Barrett, G., East, M., Fitzgibbons, J., Vescovi, M., and Wood, J. (2023). 'Reading through the pandemic: promoting active engagement with text-based resources in first year undergraduate modules in History and Heritage', *IMPact: e-Journal of Higher Education Research*, 6(2): <https://alt.lincoln.ac.uk/files/2023/06/V62-4.-Readingthrough-the-Pandemic-16.06.23.pdf>
- Cohen, D. J., & Rosenzweig, R. *Digital History: A Guide to Gathering, Preserving, and Presenting the Past on the Web*. University of Pennsylvania Press, 2006.
- Collins, M. and Wood, J. (2023). 'The 'New Normal'? Teaching History 'After COVID-19', *History UK Pedagogy Forum*: <https://www.history-uk.ac.uk/2023-history-ukpedagogy-forum/>
- DeHart, J. D. (2023). Living in a 'digital world': An ethnographic study of film and adolescent literacy

- education in rural secondary schools in America. *Film Education Journal*.
- Duan, L., Zhang, C., Liang, Y. (2025). Pedagogical Reforms in History and Culture Education Based on Digital Media Technologies. *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, 25(1).
- Glassberg, D. 2001. *Sense of History: The Place of the Past in American Life*. University of Massachusetts Press.
- Gumyrkina, I. (2023). V Kazakhstane rassekretili bolee 2.4 mln arhivnyh kartochek zhertv politicheskikh repressii, [More than 2.4 million archival records of victims of political repression have been declassified in Kazakhstan], Vlast' Retrieved August 20, 2025 from https://vlast.kz/media/pages/xp/1695007443a34vb_800x420.jpg
- Frisch, M. H. (1990). *A Shared Authority: Essays on the Craft and Meaning of Oral and Public History*. Albany, NY: State University of New York Press.
- Hasan, Y., & Moh Rifaldi. (2024). Application of Innovative Learning Media Utilizing the Internet in History Education Merdeka Curriculum (MBKM) Campus Teaching Program at SMKN7 Palu. *Journal of Scientific Research, Education, and Technology (JSRET)*, 3(4), 1446–1461. <https://doi.org/10.58526/jsret.v3i4.519>
- Huang, L. (2023). A Review of the Research on the Development of New Media Education in China in the Past Twenty Years. *BCP Education & Psychology*, 11, 32–40. <https://doi.org/10.54691/paycd515>
- Hirsch, M. (2012). *The Generation of Postmemory: Writing and Visual Culture After the Holocaust*. Columbia University Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7312/hirs15652>
- Haydn, T. (2017). The impact of social media on History education: A view from England. *Yesterday & Today Journal for History Education*, 17, 23–37.
- Jian, S., Cui, H. (2022). On Promoting the Study and Education of College Students' Party History under the Background of New Media. *Party Building and Ideological Education in Schools*, 2, 76–78.
- Kelley, R. (1978). Public History: Its Origins, Nature, and Prospects. *The Public Historian*, 1(1), 16–28.
- Keskin, A. (2025). Digital Atatürk, Collective Memory, and Political Longing: A Sociological Analysis of AI-Generated Representation of Atatürk on YouTube. *İstanbul University Journal of Sociology*, 45(1), 386–422.
- Küsel, J., Martin, F., & Markic, S. (2020). University Students' Readiness for Using Digital Media and Online Learning: Comparison between Germany and the USA. *Education Sciences*, 10(11), 313. <https://doi.org/10.3390/educsci10110313>
- Lavretieva, O. (2020). *Survilo*, Bumkniga.
- Lee, B. N. (2022). Media for History Learning In the Digital Era. *SPEKTA, Jurnal Pengabdian Kepada Masyarakat: Teknologi dan Aplikasi*, 3(2), 117–128.
- McGarr, O., & Gavalton, G. (2018). Exploring Spanish pre-service teachers' talk in relation to ICT: balancing different expectations between the university and practicum school. *Technology, Pedagogy and Education*, 27(2), 199–209.
- Miguel-Revilla, D., Calle-Carracedo, M., & Sánchez-Agustí, M. (2020). Fostering engagement and historical understanding with a digital learning environment in secondary education. *E-Learning and Digital Media*, 18(4), 344–360. <https://doi.org/10.1177/2042753020957452>
- Nora, P. (1998). *Les Lieux de mémoire*. Paris: Gallimard, 1984–1992. English edition: Nora, Pierre. *Realms of Memory: Rethinking the French Past*. 3 vols. Edited by Lawrence D. Kritzman. Translated by Arthur Goldhammer. New York: Columbia University Press.
- Nurtazina, N. (2021). Nuzhna 'umnaya' dekolonizatsia i desovetizatsia kazakhskogo soznania [A

- ‘Smart’ Decolonization and Desovietization of the Kazakh Consciousness Is Needed] Registr TV Kazakhstan. Retrieved August 18, 2025 from <https://regtv.kz/2021/06/15/ent-nuzhna-umnaya-dekolonizacziya-i-desovetizacziya-kazahskogo-soznaniya.html>
- Rosenzweig, R., Benson, S., Brier, S., Frisch, M. (eds). 1986. *Presenting the Past: Essays on History and the Public*. Temple University Press.
- Pividori, C., & Owen, D. (Eds.). (2024). *(Re) writing War in Contemporary Literature and Culture: Beyond Post-memory*. Taylor & Francis.
- Rizqa Winahyu, A., Agung L. S., Djono D. (2018). The Media Literacy in the 21st Century: The Role of Teacher in Historical Learning. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 4(5), 363-374.
- Ryuzen, I. (2004). *Istoricjeskaya kultura i sovremennaya istoricheskaya nauka* [Historical Culture and Contemporary Historical Scholarship], Canon.
- Shi, J. (2024). A Comparative Study of China and U.S.: The Influence of Digital Divide on Education Inequality and Its Mitigating Policies. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 64, 9-20.
- Stainforth, E. (2021). Collective memory or the right to be forgotten? Cultures of digital memory and forgetting in the European Union. *Memory Studies*, 15(2), 257-270. <https://doi.org/10.1177/17506980211044707>
- Sun, Y., Zhu, X., Zhou, X., Yao, B., Zhang, K., Chen, J., He, L. (2024). *Who Changed the Destiny of Rural Students, and How?: Unpacking ICT-Mediated Remote Education in Rural China*, Cornell University.
- Vanika Arora, V., Magee, L., & Munn, L. (2023). (Re) framing Built Heritage through the Machinic Gaze. *arXiv preprint arXiv:2310.04628*.
- Yajie, L., Liu, H. & Gaoming, M. (2023) Widening Digital Divide: Family Investment, Digital Learning, and Educational Performance of Chinese High School Students During the COVID-19 Pandemic School Closures. *Applied Research Quality Life*, 18, 2397-2413, <https://doi.org/10.1007/s11482-023-10191-y>
- Yesengarayev, Y. (2019). Desovitizatsia v Kazakhstane: za i protiv glazami sotsiologa [Desovietization in Kazakhstan: Pros and Cons Through the Eyes of a Sociologist], 365 info.kz, Retrieved August 19, 2025 from <https://365info.kz/2019/10/desovetizatsiya-v-kazahstane-za-i-protiv-glazami-sotsiologa>
- Zhang, Y., & Chen, X. (2023). Students’ Perceptions of Online Learning in the Post-COVID Era: A Focused Case from the Universities of Applied Sciences in China. *Sustainability*, 15(2), 946. <https://doi.org/10.3390/su15020946>

IRSTI: 03.01.07

Media Space in the Context of Public History: Mechanisms of Democratization and Interpretation of the Past

Zulfiya Imyarova
KIMEP University, Almaty, Kazakhstan
email: z.imyarova@kimep.kz

Riad Kurbanov
Independent researcher, Almaty, Kazakhstan
email: riadkurban@mail.ru

Abstract

This article offers a new perspective on the role of mass media in the formation and dissemination of historical knowledge. The media space is considered not only as a channel of information exchange but also as an important element in the development of public history. It performs two key functions. First, it serves as a medium for the dissemination and interpretation of historical knowledge. Second, it acts as a tool of democratization, as it removes barriers between a narrow circle of professional historians and a broader audience. Thus, the media expands the reach of listeners and readers, stimulates interest in the past, and provides various social groups with opportunities to participate in discussions on significant historical events and processes. The study employs interdisciplinary methods, including discourse and content analysis of contemporary Kazakhstani media materials such as podcasts on social networks, news articles, television programs, documentary films, and online publications, many of which are available in three languages (Kazakh, Russian, and English). These approaches made it possible to identify both positive and problematic aspects of the role of mass media in the democratization of historical knowledge. The results of the study show that the mediatization of history is one of the factors in strengthening democratic practices. However, the effectiveness of this process largely depends on the degree of involvement of professional historians – specialists in narrow fields such as medieval studies or regional studies – in the interpretation and presentation of historical material.

Keywords: media space, democratization of historical knowledge, mass communication, interpretation, society.

FTAMP: 03.01.07

Қоғамдық тарих контекстіндегі медиакеңістік: өткенді демократияландыру мен интерпретациялау тетіктері

Зульфия Имярова
КИМЭП университеті, Алматы, Қазақстан
email: z.imyarova@kimep.kz

Риад Курбанов
Тәуелсіз зерттеуші, Алматы, Қазақстан
email: riadkurban@mail.ru

Аңдатпа

Бұл мақалада бұқаралық ақпарат құралдарының тарихи білімді қалыптастыру мен таратудағы рөліне жаңа көзқарас ұсынылады. Медиакеңістік тек ақпарат алмасу арнасы ретінде ғана емес, сонымен қатар қоғамдық тарихтың дамуының маңызды элементі ретінде қарастырылады. Ол екі негізгі функцияны орындайды. Біріншіден, ол тарихи білімді тарату және оны интерпретациялаудың құралы. Екіншіден, демократияландыру тетігіне айналу, өйткені ол кәсіби тарихшылардың тар шеңбері мен кең аудитория арасындағы кедергілерді жояды. Осылайша, медиа тыңдармандар мен оқырмандар аясын кеңейтеді, өткенге қызығушылықты арттырады және әртүрлі әлеуметтік топтарға маңызды тарихи оқиғалар мен үдерістерді талқылауға қатысуға мүмкіндік береді. Зерттеу барысында пәнаралық әдістер қолданылды, соның ішінде қазақ, орыс және ағылшын тілдеріндегі әлеуметтік желілердегі подкасттар, жаңалық мақалалары, телебағдарламалар, деректі фильмдер, онлайн жарияланымдар секілді қазақстандық заманауи медиаматериалдарға дискурсивті және контент-талдау жасалды. Бұл тәсілдер бұқаралық ақпарат құралдарының тарихи білімді демократияландырудағы рөлінің оң және проблемалық қырларын анықтауға мүмкіндік берді. Зерттеу нәтижелері тарихтың медиатизациясы демократиялық тәжірибелерді нығайтудың маңызды факторларының бірі екенін көрсетті. Алайда бұл үдерістің тиімділігі көбіне кәсіби тарихшылардың – медиевистика немесе аймақтану сияқты тар маманданған салалардағы зерттеушілердің – тарихи материалды интерпретациялау мен ұсынуға қаншалықты қатысқанына байланысты.

Кілт сөздер: медиакеңістік, тарихи білімді демократияландыру, бұқаралық коммуникация, интерпретация, қоғам.

DOI: <https://doi.org/10.47344/sdubss.v56i1.002>

IRSTI: 19.31

China through the Screen: Exploring the Influence of Instagram and TikTok on the Perceptions of Kazakhstani Youth

Moldir Askar

Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

email: askarmoldir138@gmail.com

Abstract

The study of the future elite's views on China, as well as the factors influencing their views, remains a crucial aspect in bilateral relations between countries, as young people have the capacity to influence the future development of their home country. However, given the increasing role of social media in the youth's daily lives, there is little literature on their influence on the youth's perspectives toward China. The main objective of this quantitative study is to investigate how social media narratives, especially on Instagram and TikTok, impact the perceptions of Kazakhstani undergraduate students about China. Data were collected from an online survey-based approach among the undergraduate students at SDU University in Kazakhstan. The main argument is that Instagram and TikTok currently have minimal influence on shaping students' opinions about China due to limited exposure to China-related content and general indifference. The analyses revealed that cultural content fosters curiosity and inspiration among students, while political and economic narratives generate concern and skepticism. However, feelings of indifference and the students' unawareness about Sino-Kazakh bilateral relations prevail. These findings highlight the need for further studies about the youth's political engagement and the long-term effects of social media on the public perception of other nations. This research highlights the importance of social media in shaping public perceptions and media literacy programs to help students critically analyze the digital content they are consuming.

Keywords: social media, public perceptions, Instagram, TikTok, Sino-Kazakh relations

Introduction

Kazakhstan and the People's Republic of China (PRC) have always maintained a complex interplay of relations since ancient times. In recent years, China has become a crucial partner for Kazakhstan in areas such as energy, infrastructure, trade, and investments. Sino-Kazakh diplomatic relations began in 1992, with Kazakhstan showing support for the "One China" policy. Both countries have since settled border disputes and collaborated on various projects in economic and political spheres. The "Shanghai Five", the predecessor of the Shanghai Cooperation Organization (SCO), which was established in April 1996, further fostered their cooperative partnership and strengthened political ties. Notably, in 2013, Chinese President Xi Jinping announced the land-based component of the Belt and Road Initiative, the Silk Road Economic Belt (SREB), in Astana (Yu, 2024), which highlighted Beijing's commitment to integrating Central Asian countries into its economic system.

However, despite this dynamic growth of economic and diplomatic relations, Kazakhstan and China still face some challenges in the face of cold and indifferent public opinion, which was characterized as "warm politics, cold public", meaning that despite warm relations and strong initiatives between elites, the public perceptions remain cold and skeptical (Kerr, 2010). Many scholars have tried to understand the underlying reasons for this paradox and highlighted several

factors that influence this behavior. Among them is the Soviet propaganda and historical narratives (Peyrouse, 2016), the lack of awareness of the Kazakh community and the lack of transparency in bilateral projects (Arynov, 2022; Syroezhkin, 2009), the alleged human rights abuses in Xinjiang Uyghur Autonomous Region (XUAR) (Maizland, 2022). The COVID-19 pandemic further intensified these sentiments, as growing distrust and false information spread rapidly through both traditional and digital media platforms (Neafie, 2022). This article particularly focuses on the role of social media in shaping the views of the Kazakhstani youth.

It aims to analyze whether any posts with China-related aspects on this generation's most-used social media platforms, such as Instagram and TikTok, influence their perceptions of China as they update on their lives, communicate, and gather information. It is crucial to examine the youth's opinions and various factors of influence to determine the reasons for long-lasting mixed and negative sentiments since the Soviet period (Peyrouse, 2016). Youth representatives are considered future policymakers, leaders, and politicians (Chen, 2015). They are also the most digitally active portion of the Kazakhstani population, both platforms taking up a big part of their online activities (Singh, 2025; Kumar, 2025). Therefore, social media has become not only a tool of communication, but a venue where many identities and beliefs are constructed.

There has been some research dedicated to examining the impact of Chinese soft power through Confucius Institutes, educational scholarships, or narratives of traditional media (Nursha, 2018; Hartig, 2016). However, considering the role of social media in today's digital world, less attention has been paid to scholarly articles researching the public perceptions after exposure to social media narratives. Therefore, this research seeks to address this gap in the literature by investigating the SDU undergraduate students' feelings toward China after exposure to social media posts. The main research question of this paper is as follows: how have Instagram and TikTok been influencing the Kazakhstani youth's perceptions of China? The sub-questions include: what factors contribute to the shaping of opinions about China among Kazakhstani youth? and how do Kazakhstani youth emotionally respond to China-related content on these platforms? The research objectives are to assess how frequently SDU undergraduate students engage with posts that include China-related information, to explore how their attitudes are shaped or changed based on the content, and to investigate whether these platforms even play a role in shaping perceptions differently.

The initial hypothesis assumed that the Chinese cultural content, such as food, tourism, and entertainment, would evoke positive reactions, and the political content would cause negative feelings. However, as the empirical findings revealed, indifference outweighed the positive and negative sentiments. As a result, this article argues that Instagram and TikTok currently have minimal influence on shaping students' opinions about China due to limited exposure to China-related content and general indifference, despite being widely used by Kazakhstani youth and having the potential to shape public perceptions.

Drawing on social constructivist theory, this research suggests that the attitudes of Kazakhstani youth toward China are not innate but shaped through regular engagement with China-themed content on various platforms such as Instagram and TikTok. Social media posts that undergraduate students engage with help shape their ideas and opinions about China and its people, fostering interest in its culture or vice versa. Although constructivism as a school of thought has roots in earlier works (e.g., Berger & Luckmann, 1966; Onuf, 1989), this article primarily relies on Alexander Wendt's framework because of its clear focus on identity formation, shared meanings, and the "Self and Other" dynamic (Wendt, 1999).

There are some limitations to this article. Firstly, while this research provides insights into

how digitally active SDU undergraduate students perceive China through social media, the results cannot be generalized to all Kazakhstani youth. The sample population might be biased towards specific faculties and language barriers. Secondly, despite a quantitative methodological framework and empirical evidence, there is no guarantee of the absence of subjective opinions and biases. Comparative studies across multiple universities and focus groups could enhance representativeness in future research. Moreover, limitations of the survey, such as it being entirely in English and not including important variables like ethnicity and pre-existing beliefs, may have influenced the overall analysis of the study.

The following section reviews the existing scholarly literature on the factors influencing the perceptions of Kazakhstani people regarding China and the Chinese population. The author outlines four main issues and Sino-Kazakh projects, which are Beijing's policy in Xinjiang Uyghur Autonomous Region (XUAR), economic engagement (especially under the BRI), COVID-19 narratives, and cultural diplomacy, that have garnered significant attention from scholars in this field, examining previous findings from university surveys and interviews. The second section discusses the methodological approach this research employs to collect and analyze data. The following section presents the empirical evidence, demonstrating prevailing patterns and attitudes. Then, in the discussion section, the findings are interpreted in light of constructivist theory and linked to the major concepts of various authors. The final section is dedicated to offering ideas for further research and a general conclusion.

As Kazakhstan navigates its way between major powers like Russia and China, exploring the impact of Instagram and TikTok on the youth's perceptions of China contributes not only to academic literature but also to an understanding of social media diplomacy in the digital world. This research is useful for policymakers in shaping effective foreign policies.

Literature review

Many bilateral initiatives have been launched since the Republic of Kazakhstan and the People's Republic of China (PRC) officially established diplomatic ties. These initiatives include collaborations in infrastructure, education, and the economy. Despite these efforts to strengthen ties, the public perception has not significantly changed. This discrepancy between warm diplomatic relations and the persistent skepticism, often described as "warm politics, cold public" (Kerr, 2010), remains a key topic of discussion among many scholars. Numerous scholarly articles have been published regarding perceptions of Chinese influence in Central Asia, particularly Kazakhstan. According to Azizian and Bainazarova (2012), Kazakhstan views China more pragmatically, accepting economic gains while staying wary about geopolitical repercussions. Peyrouse (2016) notes that negative perceptions of China can be traced back to Soviet propaganda, which painted China as a threat to their territorial integrity and cultural identity, reinforcing Central Asian societies' long-standing views about their neighbor. However, he also states that more positive assessments of China have emerged in recent decades, related to its economic strength and regional investments.

This article will discuss the effects of several factors, such as Chinese policy in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region (XUAR), economic engagement through the Belt and Road Initiative, shifts during the outbreak of the COVID-19 pandemic, and educational and cultural exchanges between the parties as elements of Chinese soft power, on Kazakhstani youth perceptions of China. This research will examine whether numerous projects and actions taken within the frameworks of these factors in Kazakhstan have led to a positive view of China (Sinophilia) or a negative one

(Sinophobia). Furthermore, this research will highlight two social media platforms, Instagram and TikTok, as influential and crucial yet underexplored factors in shaping public opinion. Lastly, the theoretical base of social constructivism is also reviewed to understand the nature of reality and identity.

The present article is grounded in social constructivist theory, which posits that reality and knowledge are not objective or fixed but rather socially constructed through human interaction and shared ideas, as well as understandings that evolve over time. This theory challenges the materialist approaches to international relations, such as neorealism and rationalism, which focus on the balance of power, institutions, or state interest. Instead, constructivism emphasizes that individuals act toward objects and actors based on the meanings that these objects hold for them and the meanings they attach to these objects and relationships (Wendt, 1992).

Many researchers focus on the role of youth perspectives, especially those of students, as representatives of the future elite. The perceptions of students with firsthand experience in China were also examined (Arynov, 2022). According to Chen (2015), analyzing the views of potential elites is important due to their capacity to influence their countries' future development. She (2015) conducted a pilot study among Nazarbayev University students, where 49 out of 73 respondents (67%) indicated that they believe China has the greatest influence in Kazakhstan and will continue to do so in the coming 10 years. Regarding whether China benefits or harms Kazakhstan, 46 people responded with "somewhat more benefit than harm," and 14 people with "considerably more benefit than harm." Moreover, the students' political views, whether conservative or democratic, significantly influence their assessment of China. Conservatives are more likely to be positive about Chinese initiatives, while democrats are more skeptical (Primiano & Kudebayeva, 2023). Several scholarly articles have outlined that the media coverage of China also plays an exceptional role in shaping public opinion. According to Syroezhkin (2009), the media in Kazakhstan often emphasize fears about Chinese expansion, which increases public mistrust of China. However, Slamgazhy et al. (2024) observed that since 2013, media portrayals of Chinese investments have become more positive. This paper fills a gap in the existing literature by exploring how narratives on social media, particularly through Instagram and TikTok, influence the changing perceptions of Kazakhstani youth about China.

The factors of influence on public perceptions

One of the primary reasons for the persistence of anti-Chinese sentiments in Kazakhstan is Beijing's policy towards Muslim minorities in Xinjiang, officially known as Xinjiang Uyghur Autonomous Region (XUAR). It is considered the most politically sensitive region for the PRC, as it constitutes one-sixth of its landmass, borders three Central Asian states, and provides many natural resources for China's economic growth (Dwyer, 2005). The 2009 riots between Uyghurs and Han Chinese in Xinjiang's capital of Urumqi were a turning point in China's policy towards XUAR (Handley, 2019). Following this incident, many outbursts of violence, such as the Tiananmen Square attack in 2013 and the Kunming station attack in 2014, were attributed to Uyghur extremists as well. In 2014, during President Xi Jinping's trip to Xinjiang, he launched a new initiative called the 'Strike Hard Against Violent Terrorism' campaign aimed at combating the 'Three Evils' (separatism, terrorism, and extremism) in XUAR, which is also referred to as the 'People's War on Terror' (Theaker, 2023). Since then, white papers, reports by the PRC's State Council Information Office, have started to be published to justify their policies in Xinjiang. Officially called "Vocational training and education centers", the Chinese government highlights their effectiveness as "educating and rehabilitating people influenced by religious extremism and involved in minor

violations of the law” (Bajwa, 2020). However, terms such as “re-education, detention, internment camps” are frequently used by various researchers and international organizations. Maizland (2022) points out that forced labor, surveillance measures, interrogation, sexual abuse, and many other “prison-like conditions” made detainees contemplate or attempt suicide. They were coerced into signing documents in Chinese, a language they did not understand, only to later discover these were forms related to the reactivation of their Chinese citizenship (Standish & Toleukhanova, 2019). On February 8, 2021, relatives of ethnic Kazakhs in Chinese re-education camps started daily protests in front of the Chinese Consulate in Almaty, later supported by the residents of Zhanaozen city on July 9, demanding the release of their family members (Toiken, 2021). The Oxus Society’s Central Asian Protest Tracker reports that out of 136 protests concerning China, 113 called for liberating ethnic Kazakhs in XUAR (Aisarina et al., 2022). Several anti-Chinese demonstrations took place in early 2018-2019 as well, complaining about detention camps in Xinjiang, along with other grievances like Kazakhstan’s increasing debt to China, the purchase of land by Chinese enterprises, and unemployment due to Chinese immigrants (Umarov, 2019). The Central Asia Barometer Wave 10 (Fall 2021) and Wave 14 (Spring 2023) indicate that the Kazakh population was very concerned about the treatment of Muslims in China, more than 65% in both waves. Meanwhile, concerns about human rights in China and the treatment of Uyghurs were relatively balanced, with 52% and 47% respectively. Moreover, the European Union has addressed these human rights violations in its negotiations with China throughout the 2017-2019 summits, making Kazakhstani youth more focused on these issues due to their support for universal (“or Westernized”) values (Buribayev et al., 2025). In summary, the treatment of ethnic and Muslim minorities in XUAR remains a pressing issue, negatively affecting the perceptions of Kazakh society on Chinese presence in the country.

Economic engagement between Kazakhstan and China has significantly influenced public opinion as well. Numerous bilateral projects have emerged, with the Belt and Road Initiative (BRI) being a crucial element that has attracted both praise and criticism in Kazakhstan. The Belt and Road Initiative was first announced as the land-based “Silk Road Economic Belt” (Yu, 2024) during President Xi Jinping’s visit to Nazarbayev University in Astana in 2013. Its goal is to enhance trade and connectivity globally (Slamgazhy et al., 2024) and to integrate Eurasia in terms of land-based infrastructure and transportation (Chen & Jiménez-Tovar, 2017). Kazakhstan plays a vital role in the BRI as the “springboard” or “buckle” between Asia and Europe, being the most developed economy in the region (Primiano & Kudebayeva, 2023). According to scholarly findings, public opinion on the BRI and overall Chinese investments and bilateral economic exchanges varies. However, results may be limited due to respondents’ lack of awareness regarding projects between Kazakhstan and China. Chen and Günther (2020) highlight that a majority of Kazakhstani (60.3%) and Kyrgyzstani (70.6%) respondents were unaware of the Belt and Road Initiative. Nevertheless, a greater 31.5% of Kazakh respondents have heard of it, compared to those from Kyrgyzstan. Primiano and Kudebayeva (2023) conducted a survey among KIMEP University students. According to their (2023) findings, 41.26% of written responses to an open-ended survey question, “What do you associate with China’s BRI?”, were coded as expressing positive views, 27.18% as expressing negative views, and 31.55% were unclear. However, when asked whether the BRI represents “win-win” cooperation, 62% of respondents felt uncertain, indicating a lack of understanding. Despite this, students firmly believed that the BRI was detrimental to Kazakhstan’s oil and gas industry (Primiano & Kudebayeva, 2023). They (2023) concluded that the majority of respondents do not regard the BRI or China favorably. Similar conclusions were drawn by Bitabarova (2018) and Slamgazhy et al. (2024), who noted that negative assessments are primarily linked with limited socioeconomic benefits and political risks. Furthermore, a recent report by the

Central Asia Barometer (2024) demonstrates that from 2019 until 2022, more than 60% of respondents lacked confidence in Chinese investments regarding improving the energy and infrastructure sectors and job creation. However, public opinion has been improving since the fall of 2022, with the majority of respondents showing support for Chinese investment (Neafie et al., 2024). Moreover, Kazakh graduates of Chinese universities and those acquainted with Chinese culture have more favorable opinions about China's economic presence in Kazakhstan, claiming that China should be "our first partner" in terms of money, technology, and economy (Arynov, 2022).

The COVID-19 pandemic has further shifted perceptions of China. It had a heavy impact on the people of Central Asia, as Kazakhstan and Uzbekistan were the first countries that had to reimpose lockdowns due to a second wave of infections in early July 2020 after the rules were loosened a few weeks before (Caron & Thibault, 2022). The Kazakhstani economy experienced a predictable decline as a result of the significant drop in daily oil prices on the global market during the peak of the pandemic (Sánchez, 2022). Public perceptions were also negatively affected by the media reports originating from China, with claims that Kazakhstani citizens wanted Kazakhstan to become a part of China (Reuters Editorial, 2020), and that US-funded programs studying Coronavirus in bats had labs in Kazakhstan (Sheng, 2020). Students believe that in the coming decade, Chinese influence in the region will decline due to media portrayals that have depicted China as the origin of the virus, and Chinese citizens in Kazakhstan were quickly perceived as potential disease carriers (Neafie, 2022). The Oxus Society (2022) noted that the COVID-19 pandemic has intensified pre-existing pressures on the welfare system, resulting in 54 protests related to inadequate social security benefits and worries regarding subsidized housing and mortgage payments. Decreased demand for oil from China and a decline in Chinese investments due to the pandemic further increased concerns among Kazakh citizens about the country's economic dependence on China (Neafie, 2022). Despite negative public sentiment, many respondents believed that the relationship between China and Kazakhstan remained the same (Neafie, 2022). Not only did the pandemic introduce new areas of tension between China and Kazakhstan, but it also intensified existing conflicts that have influenced and changed the Kazakh perspective towards China (Neafie, 2022).

Chinese cultural and educational soft power is also significantly shaping public perceptions in Kazakhstan. According to Nursha (2018), a notable example of this Chinese educational influence is the Confucius Institutes (CIs), which function as centers for promoting Chinese culture and facilitating language learning. These institutes have been established across Central Asia, with five located in Kazakhstan (Sylam et al., 2024). CIs are regarded as instruments of Chinese public diplomacy, providing opportunities for the world to learn more about China (Hartig, 2016). However, Nursha (2018) points out a troubling trend: while Central Asian youth express interest in learning the Chinese language, they do not necessarily engage with Chinese culture. Approximately 64.9% of Kazakhstani respondents indicated that they do not participate in any additional courses beyond language, and about 40% of CI students give up their studies after one or two months or upon receiving certificates for their Chinese language proficiency. This low level of commitment raises questions about the effectiveness of China's efforts to "win the hearts and minds" of Central Asian learners (Nursha, 2018). Moreover, Chinese soft power also encompasses Luban workshops, named after the father of Chinese carpentry, Luban, which aim to train skilled labor by integrating academic education with practical training for projects under the auspices of the BRI (Leksyutina, 2024; Ustemirova, 2024). Several Central Asian countries have established Luban workshops to promote exchanges in vocational education. There are two Luban workshops in Kazakhstan: one in

Oskemen (Serikbayev East Kazakhstan Technical University) and another in Astana, which is currently under construction (Gumilyov Eurasian National University). The program allows students to study transportation technologies and provides practical training using modern Chinese equipment (Ustemirova, 2024). Additionally, student exchange programs, often called citizen diplomacy, including film festivals and joint exhibitions, aim to foster a more nuanced understanding of China (Slamgazhy et al., 2024). According to the Central Asia Barometer (2024), China ranks as the second most popular destination for Kazakhstani university applicants and schoolchildren, following Russia, with numbers approaching 20,000 post-pandemics. It can be noticed that these initiatives made to enhance the Chinese image in the region are mostly negatively perceived by the Kazakhstani public due to their long-standing skeptical views. The Chinese government has adapted to this situation with the axiom “warm politics, cold public” (zheng re, min leng) (Laruelle & Royce, 2020).

Social media's impact and relevance

Although considerable research has been devoted to studying traditional media's impact (Slamgazhy et al., 2024; Oshanova, 2024), relatively less attention has been paid to social media narratives (Neafie et al., 2024). As of 2025, more than half of the world population (63.9%) uses social media on a daily basis, making it an important part of our lives. Instagram and TikTok are in the top 5 of the most used social media platforms globally, having 2 billion and 1.59 billion active users, respectively (Singh, 2025). A significant portion of their users, from 62.3% on Instagram to 66% on TikTok, are between the ages of 18 and 34 (Singh, 2025; Kumar, 2025). The size of the Kazakh audience using Instagram and TikTok is the primary reason for choosing these particular platforms among all social media networks to analyze their effect on Kazakhstani youth's perceptions of China. Kazakhstan has one of the most digitally active youth populations in Central Asia. As of 2024, the Kazakh audience on TikTok is more than 14 million, while 12.5 million people actively use Instagram. If we compare the figures for 2023, then in 2024, the audience growth on TikTok was 35.4 percent, and on Instagram, almost 16 percent ("Nasha Gazeta", 2025). According to RMAA (2024), TikTok attracts young users aged 16-25, while Instagram is popular among people under the age of 35.

However, social media might also offer risks in shaping public opinion of other states. It can spread stereotypes, misinformation, or create “echo chambers” due to its algorithm, where users are shown content that aligns with their preexisting interests (Chendra & Setiawan, 2024). Posts that stir up feelings of rage, fear, or disgust usually attract more interaction and exposure than information that is neutral or adequate. As a result, more people may see controversial or unfavorable depictions of a nation than complicated or favorable ones. Additionally, Instagram and TikTok use particular algorithms to decide what content users see. They are built to keep users engaged by promoting posts that the users will more likely interact with, in the form of likes, comments, and time spent viewing (Chendra & Setiawan, 2024). These mechanisms may keep people from interacting with unfamiliar or diverse content, unless users actively seek them out. This implies that, in addition to content creators, complicated technical systems that customize each user's experience also influence the quantity and type of posts about other countries, including China. Thus, it could be assumed that the Kazakhstani undergraduate students' perceptions of China may be subject to change largely due to the algorithmic differences and drawbacks of social media platforms. Nevertheless, examining how the content youth consume influences their perception of China is important, as social media has become an integral part of people's daily lives.

Methodology

This research employs a quantitative research method to analyze how Instagram and TikTok content impact the perceptions of SDU University students about China. A survey allows the author to analyze trends and patterns by studying a representative student population sample. It is thought to be more wide-reaching and time-efficient. Therefore, an online survey approach is chosen to systematically collect data on students' engagement with China-related content on social media and their attitudes toward China. The survey does not intend to analyze specific posts on these platforms; rather, it seeks to examine the students' reaction to any post with China-related information, whether it is about Huawei smartphones, Chinese people, or their domestic affairs. The target population for this study includes all undergraduate students currently enrolled at SDU University, aged between 16 and 24 years. Graduate students who fall into the age category were not surveyed. The decision to focus on SDU undergraduate students is based on the assumption that they are part of Kazakhstan's "potential elites". This term describes educated youth who are capable of changing their country's future (Chen, 2015). Moreover, SDU students are representatives of Kazakhstan's youth demographic in terms of age.

The survey design consists of 17 questions, containing demographic information about students, the frequency of social media usage, their engagement with China-related content, and students' feelings towards China after exposure to such content. A mix of closed-ended, open-ended, and Likert scale questions was incorporated in the survey to cover different patterns of the students' perceptions, from measurable to qualitative data. For instance, the quantitative "How often do you see China-related content on Instagram and TikTok?" and "How do China-related posts on Instagram and TikTok typically make you feel?" allowed the author to explore the frequency and sentiment of the respondents. Open-ended questions, like "Can you describe a specific post or video about China that influenced your perception? What was it about, and how did it affect your view?" enabled participants to describe their feelings in their own words. The survey was prepared in English and conducted in March and April 2025. The approximate number of all SDU undergraduate students is nearly 9000. The author referred to the SurveyMonkey guidelines to determine an appropriate sample population, which provides standardized methods for calculating sample size. Based on the industrial standards for social science research, the confidence level of 95% and margin of error of 10% were selected. The minimum required sample size was calculated to be 96 people. The data is collected through the Google Forms platform, distributed via corporate emails of SDU University, and messaging apps that students most commonly use, such as WhatsApp. This method ensures that students outside of personal networks, from different faculties and academic years, have an equal opportunity to participate.

Participation was entirely voluntary, and the respondents were informed in the survey's preface about the purpose of the study and the confidentiality of their responses. The survey description includes a brief informed consent statement, reminding participants that their answers will only be used for research purposes and will remain anonymous. No personal information, such as names and email addresses, was collected. The collected data was analyzed through Microsoft Excel and frequency distributions, and percentages. Charts were created to visually represent responses to key questions, such as how often students encounter posts about China and how they make them feel. Open-ended responses were analyzed using thematic content analysis, where emotional descriptors were grouped into categories, such as positive, negative, and neutral. Also, a word cloud was generated to visualize the most frequent associations with China.

In general, recruiting respondents for this survey was challenging, as many people seemed

uninterested in filling out the survey. The author suspects several reasons for this, which may simultaneously be limitations of this study. One of those reasons could be the survey being entirely in the English language, as this might have hindered many respondents, who are comfortable in Kazakh or Russian, from understanding and participating in it. Moreover, the author surveying SDU students, as an SDU undergraduate student herself, might be included in the limitations. Another reason might be the students' general lack of interest in the topic, as several respondents gave minimal answers or skipped open-ended questions. Finally, the sample population, which is limited to one university, might not fully reflect the broader patterns and attitudes of youth in Kazakhstan's other regions and universities toward China-related content on social media platforms. Despite these limitations, the methodology sheds light on how social media usage affects opinions about China. Furthermore, this article suggests a need for further qualitative research that can employ interviews or content analysis to complement these findings.

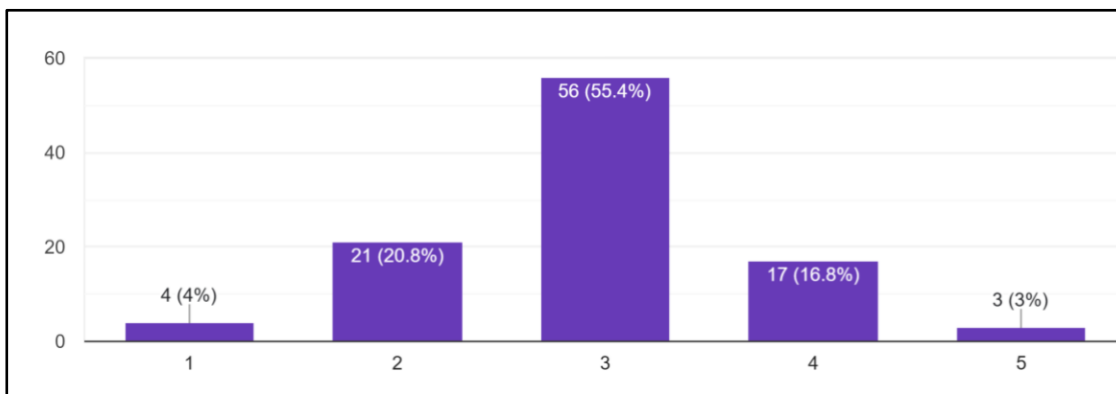
Results

Demographic and general data

The majority of respondents, over half of them (54.5%), were students aged 19-21, followed by 38.4% of those who fell within the 16-18 age range. The smallest group was those aged 22-24, comprising only 7.9% of all participants. In terms of their academic year, fourth-year and first-year students were the overwhelming majority, being 46.5% and 35.6% respectively. There were thirteen second-year and five third-year students participating in the survey. The respondents were from all four faculties: namely, Education and Humanities, Business School, Law and Social Sciences, and Engineering and Natural Sciences. However, the students from the faculty of Law and Social Sciences and the faculty of Education and Humanities were the most highly represented. This variety allowed for a deeper analysis of how perceptions differ across various disciplines, from global politics and economics to technical and educational fields. The data illustrate digitally intelligent students from diverse academic backgrounds, which makes them an ideal sample population for a perception study. The findings revealed that students of the Law and Social Sciences faculty tended to be more skeptical or concerned. Those in the Engineering faculty and Business School were more curious and inspired, likely due to exposure to technology and trade content.

Regarding the respondents' social media usage, the percentage of those who spend at least one hour a day on Instagram and TikTok is 74.3% and 61.4%, respectively. Only one person reported never using Instagram, while 12 people have never used TikTok. Other participants indicated the rare usage of both platforms. This frequent usage of social media displays its crucial role in people's everyday lives, highly contributing to shaping perceptions about diverse topics. The next section of questions was about whether Instagram and TikTok influence the shaping of opinions about China. 65.3% of respondents answered with a "yes," and 24.8% expressed uncertainty to this question: "Compared to traditional media (TV, newspapers), do you think Instagram and TikTok have a stronger influence on shaping opinions about China?". Slightly over half of respondents (52.6%) claimed that Instagram and TikTok alone are not sufficient to form an opinion about China, while 16.5% believed otherwise. In addition, they were asked to rate on a scale of 1 to 5, how accurate, in their opinion, the social media representation of China was, to which 55.4% of participants chose 3, which is "moderately accurate" - a mix of different information (see Figure 3.1).

Figure 1. *On a scale from 1 to 5, how accurate do you think the social media representation of China is?*

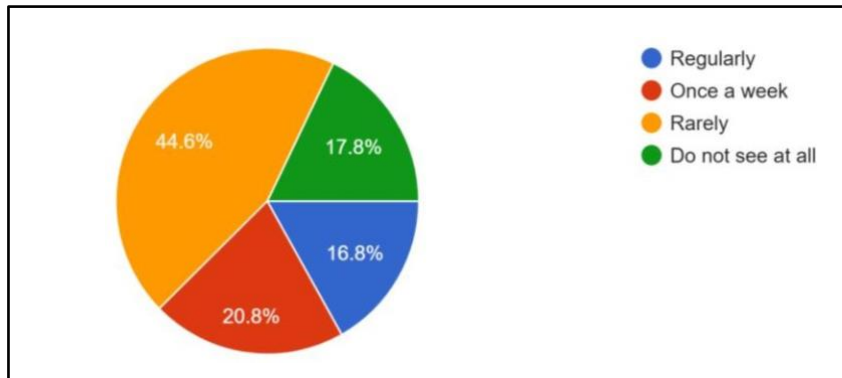
Note. Data from the author's survey conducted in March and April 2025

Meanwhile, 24.8% perceived social media content as inaccurate or highly inaccurate, and only 19.8% found it accurate or very accurate. The collected data reflect that while the students frequently engage with social media content, they remain skeptical of its credibility.

Engagement with China-related content on Instagram and TikTok

The following set of questions explored how informed the students are about bilateral relations and how often they are exposed to posts about China. The findings show that 46% and 33% of students consider themselves moderately and very informed about Kazakhstan's relations with China, while 19.8% of students are not informed about bilateral relations. Those who are slightly or not informed about Sino-Kazakh relations are divided into two groups: those who rarely or never use any of the social media, and those who use both platforms every day. Surprisingly, those who are hyper-engaged in online discourse are rarely exposed to China-related news on social media. As shown in Figure 3.2, just over 40% of the respondents rarely see posts about China, and 20.8% come across China-related content once a week. However, those who indicated their regular exposure to such content are more informed about Sino-Kazakh relations. If we now turn to the type of content they see, the most commonly viewed China-related content on Instagram and TikTok includes food (64.4%), culture & traditions (45.5%), and economy & technologies (42.6%). Posts about Chinese goods & services, travel, and politics are less encountered according to the respondents. The next question was, "Since COVID-19, have you noticed an increase in content related to China on Instagram/TikTok?" Approximately 60% of students stated that there had not been any change, and the amount of content remained the same. When asked about the tone of content they see on Instagram and TikTok, just under half of those surveyed reported that it was neutral, both positive and negative. 30.7% claimed that they see mostly positive news about China, such as its achievements and bilateral initiatives.

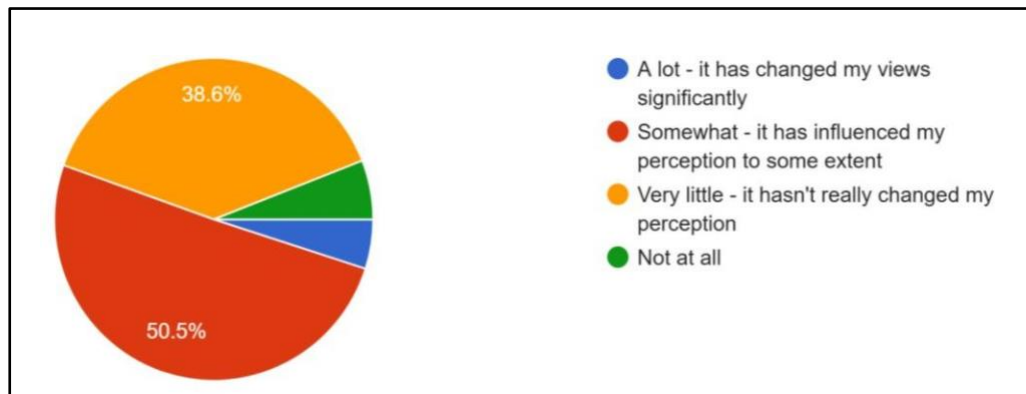
Meanwhile, only 6.9% of students engaged with negative content, like political and economic issues. These findings display a low level of engagement, with posts that are mostly apolitical and algorithmically filtered, that focus on entertainment rather than news or political information.

Figure 2. *How often do you see China-related content on Instagram and TikTok?*

Note. Data from the author's survey conducted in March and April 2025

Mixed feelings toward China

This section of the survey was concerned with the students' feelings toward and perceptions of China after exposure to such content on social media. The first question was about how much, in their opinion, content on Instagram and TikTok affects their perceptions of China. As demonstrated in Figure 3.3, half (50.5%) of the respondents indicated that it has somewhat influenced their perceptions. Not a lot, but to some extent. Meanwhile, 5% stated that their views were affected a lot, and 44.5% responded with "very little" and "not at all". These results highlight that the social media content does not alter their beliefs and feelings toward China. In many cases, respondents claimed to scroll past such content without giving much thought.

Figure 3. *How much do you think content from Instagram/TikTok influences your perceptions of China?*

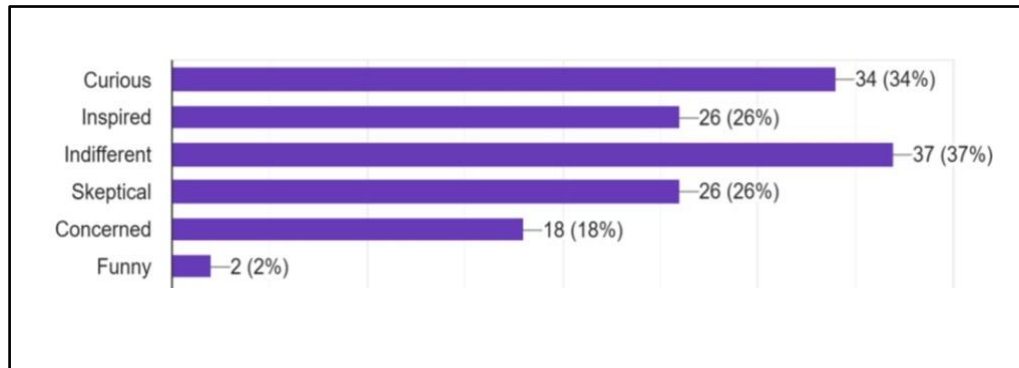
Note. Data from the author's own survey conducted in March and April 2025

The next question was open-ended and aimed at getting to know their association with China after exposure to social media content. The author asked respondents to think of three words that came to mind about China and categorized them into three sentiment categories: positive, negative, and neutral. The results display mainly negative associations with China, with words like "Uyghurs, Xinjiang camps, genocide, virus, Covid-19, labor slavery, authoritarianism, smog, danger, made in China, control, unattractive food," and many more. However, neutral terms were mentioned a lot as well, for instance "rice, red, food, nature, dragon, national clothes, makeup, c-dramas, travel, etc.". The least frequent were the positive sentiments, describing China with words such as "hardworking, developed, intelligent, innovative, modern, etc.".

For further analysis, participants were asked to indicate how China-related posts on both

platforms typically make them feel, with response variables including curious, inspired, indifferent, skeptical, concerned, and others. Thirty-nine people responded with “indifferent”, 35 with “curious”, 27 with “inspired”, 27 with “skeptical”, and 18 with “concerned” (see Figure 3.4).

Figure 4. *How do China-related posts on Instagram and TikTok typically make you feel? Please specify.*

Note. Data from the author’s own survey conducted in March and April 2025

The next question was open-ended and voluntary, with 40 people choosing not to respond. The question was as follows: “Can you describe a specific post or video about China that influenced your perception? What was it about, and how did it affect your view?”. The responses varied from detailed descriptions to short answers. Out of all 61 responses, 16 participants commented that they do not remember seeing such content and that they do not pay attention to China-related posts. Fourteen people’s responses were interpreted as having negative views, as concentration camps and the abuse of the human rights of Uyghurs were mentioned numerous times. Someone wrote about “strange” Chinese online streams and local food, which “causes quite unpleasant emotions”. The respondents highlighted a more nuanced and critical view of China’s development model and labor condition: “there are a lot of signs of the workers being abused and underpaid, and of child labor which is highly prohibited worldwide”, and “I mostly associated China with rapid development and population density, but “ghost cities” made me realize that development does not always equal success — sometimes it reveals deeper systemic issues like overbuilding, inequality, or government mismanagement”. Additionally, China’s influence over Kazakhstan and BRI partner countries was a concern for several participants: “the post that got my attention was about its influence on Kazakhstan in a negative way, which made me concerned”, and “excessive debts received by partner states lead to debt trap and dependency on China much more”. One respondent reflected on content by Chinese government accounts: “The Instagram account of the Chinese Ministry of Foreign Affairs sometimes posts negative comments about the United States of America... I do not like when states try to humiliate each other”, claiming that the states need to behave with mutual respect and honor. Another participant noted: “I saw a short video on Instagram where a grown man and a school student were saying, ‘We will beat the USA’. It was funny. I think China (Chinese people certainly) live under some ignorance of world politics”. The respondents also mentioned neutral things, such as posts about street food, beauty, memes, online shopping, and the difficulty of studying the Chinese language. Positive attitudes were also demonstrated: “For me, China is one of the lovely countries” and “China has a big role in the international economy”, as some respondents articulated. China’s new development ideas and innovative technologies, like “Deepseek”, were mentioned too: “Open AI created ChatGPT for more than 100 million dollars, meanwhile Deepseek was made for approximately 10 million”. One respondent appreciated the Chinese advertising

strategies in promoting their culture, which they perceived as seemingly different from their own culture. Another participant emphasized the perseverance of traditional Chinese clothing in expressing their culture, despite globalization. Interestingly, two participants referred to Chinese nature and technologies as “another universe or planet”, and “future, not reality”. In summary, SDU students have mixed attitudes toward China. However, indifference and neutral feelings prevail, as many respondents indicated that they mostly see entertaining posts about China. The observed disinterest suggests a need for further research to explore underlying causes, which may include limited exposure, political alienation, or other reasons.

Discussion

The findings suggest ambivalent and mixed perceptions of China, characterized by limited engagement, emotional indifference, and political alienation. This discussion highlights key insights, categorized into four subsections: 1) Instagram and TikTok as weak factors of influence, 2) indifference as a dominant response, 3) the contradiction between the type of content and the respondents’ attitudes, and 4) China as the “Other”.

Instagram and TikTok as weak factors of influence

According to the survey conducted for this research, 74.3% of students spend more than one hour per day on Instagram, and 61.4% spend the same amount of time on TikTok. These numbers align with broader national trends that point to the dominance of these platforms in Kazakhstan’s digital space, particularly among the 16-24 year-old age group (RMAA, 2024). One of the most significant results of this research is the minimal influence Instagram and TikTok have in shaping SDU students’ perceptions of China. Although both platforms have daily presence in the respondents’ lives and are commonly viewed as powerful instruments in shaping public opinion, key results indicate that students rarely encountered China-related content or felt influenced by it. Even if the students were exposed to posts about China, it was mostly memes, news reports, or bloggers doing Chinese trends, not official Chinese governmental accounts or creators. One of the reasons for the limited engagement might be Instagram and TikTok’s algorithms, which play a huge role in exposing China-related content to their users. They prioritize posts by giving preference to content that receives instant user interactions, likes, shares, and comments (Chendra & Setiawan, 2024). Also, sometimes users tend to engage more with content that resonates with their national and social identities, which may limit their interaction with foreign narratives (Chendra & Setiawan, 2024). Moreover, Kazakhstan’s efforts in monitoring social media, with \$4.3 million spent on automated surveillance systems to detect unrest (Kiliñç et al., 2023), might have hindered higher engagements and open discussions about foreign powers. These findings outline that social media alone is not enough to influence perceptions about other nations.

From the constructivist theory, perceptions are constructed not only by exposure, but by shared understandings and collective beliefs (Wendt, 1999). When students see Chinese culture through a filtered lens, perceptions are not accurately formed. The results also highlight the failed efforts of the Chinese government to use social media as a tool of soft power. Despite investments in Confucius Institutes, language programs, and educational scholarships, Chinese narratives do not frequently appear in the Kazakhstani youth’s social media feeds.

The type of content and the students’ attitudes

The author hypothesized that SDU students who frequently consume cultural content about

China, such as food, tourism, or entertainment, on Instagram and TikTok would have a more positive perception of China; meanwhile, those who engage with political content, like economic situations and bilateral relations, would evoke negative reactions. However, contrary to the initial hypothesis, this pattern was not consistent. The students' attitudes toward China do not depend on what type of content they are exposed to. The respondents felt indifferent or skeptical about China, in spite of the fact that the tone of Chinese content they were exposed to was neutral or positive. Moreover, most of the respondents indicated feeling "concerned" and "skeptical" about China-related posts, while choosing "culture & traditions, food, travel" as the type of content they most frequently encounter. They backed up their responses by giving associations to this question: "What 3 words come to mind when you think about China based on what you've seen on social media?". For instance, one respondent engages with cultural content (culture & traditions, economy & technologies), but feels concerned, associating China with genocide of Uyghurs, pinduoduo, and smog. Another student felt curious and concerned and chose words such as "made in China, communism, closed, danger" to describe his/her feelings. Someone wrote "territory cockroaches", while being exposed to "culture & traditions" type of content. 15 respondents chose "culture & traditions, food, travel" and provided neutral or positive terms, such as "meme, food, innovation, hardworking", but still felt skeptical towards China. Meanwhile, 5 students felt inspired and 13 students were curious, engaging with political and economic content. This contradiction highlights that social media users' perceptions are primarily shaped by their preconceived views, influenced by family, traditional media, and society.

Indifference as a dominant sentiment

The surprising finding was that most students seemed emotionally neutral and indifferent regardless of the type of post they encountered. Indifference is not only the lack of interest, but also the inability to form emotional or ideological attachment, which can potentially cause more harm to China's soft power ambitions than just negative views. Whereas negative or critical opinions can create debates and engagements, indifference makes China irrelevant in the youth representatives' minds. From the constructivist viewpoint, indifference might mean a lack of constructed identity or relation with the "Other" (Wendt, 1999). Some respondents articulated their views as "I do not care much about China, actually" and "I do not pay attention".

On the contrary, the prevailing indifference fits into the paradigm of "warm politics, cold public" proposed by David Kerr (2010), demonstrating that warm bilateral relations do not necessarily mean positive public opinion. Furthermore, McGlinchey (2019) claims that the majority of Central Asians are Sino-agnostic, not Sinophobic, as one-third of the region expresses uncertainty toward Chinese leadership. There might be several underlying causes of this, such as a lack of interest, and the society's limited awareness of Sino-Kazakh relations, which Syroezhkin (2010) describes through surveys conducted in different regions of Kazakhstan. The East region, which directly borders China, surprisingly has lower awareness of Chinese history, culture, and modern realities than the average in the whole republic. The South region has average and higher awareness, while the North region's respondents demonstrate the highest level of knowledge in most of the questions. The survey respondents who were moderately informed of Sino-Kazakh relations, with knowledge acquired outside of social media, expressed more detailed opinions, either positive or negative. Students who lacked knowledge of such relations articulated ambivalent viewpoints, often leaving open-ended questions with answers, such as "I do not know" and "I do not remember", or with nothing at all. Firstly, to explain the reasons for this occurrence, he claims that there is a complete lack of developments on the culture, traditions, and everyday lives of the

Chinese. Secondly, for reasons completely unknown, there is no transparency in official Sino-Kazakh initiatives. Information about Chinese labor migrants, the activities of enterprises with Chinese capital in Kazakhstan and vice versa remains closed. Lastly, he (2010) states that the opinions of most Kazakhstanis are based on rumors and stories from acquaintances or “out of thin air”. Those might be the reasons why people articulated mixed attitudes about China.

China as the “Other”

The social constructivism’s concept of “Self and Other” describes how the state and individual identities are constructed in relation to external actors, which are considered as the “Other”. This concept is highly relevant to explain that to Kazakhstani students, China may serve as the “Other”, distant and unfamiliar. Several respondents of the survey referred to China as “another universe or planet”, and “future, not reality”. Arynov’s (2022) interviewees have similarly pointed out the substantial difference between their country and China, calling the latter “a different world” and “a separate planet”. He (2022) refers to these responses as “civilization abyss”. These metaphors emphasize the distance students feel towards China. Even though they are impressed by Chinese innovations and progress, they consider them to be beyond their reach and disconnected from their reality. In fact, positive sentiments seem to arise from familiarity and the sense of belonging, whereas China, with the status of geopolitical “other”, might produce only indifference or negative feelings. Since shared understandings and collective beliefs are essential in constructing identities (Fearon & Wendt, 2002), the reason for prevailing indifference might be a contrasting difference in values, religions, and historical narratives of both cultures (Arynov, 2022). Since every society defines itself in relation to others, this “Othering” process is not always negative. Students use the “Othering” of China as a mechanism to ensure their own identities, whether they are Kazakh, Central Asian, or just “not Chinese”. However, this relationship becomes a barrier to bilateral cooperation and mutual engagement when it is influenced by emotional distance, a lack of shared values, or mutual misunderstanding.

Furthermore, in spite of the general indifference, there are cases of negative associations with China as well. The most common terms include “Uyghurs”, “Xinjiang camps”, “genocide”, “virus”, “slavery”, and “authoritarianism”. These results reinforce the findings of earlier works by Syroezhkin (2009) and Slamgazhy et al. (2024) that both historical and modern grievances regarding China remain present in the public conscience. Even students who claim to be uninformed about Sino-Kazakh relations know a lot about Xinjiang camps and human right abuses in China. Additionally, several students who mentioned positive or neutral terms (such as development, innovation, or Chinese food and fashion) were reluctant to describe China in entirely positive terms. The mixed responses - ranging from concerns about Chinese political motives and labor conditions to fascination with their technologies and nature—reflect the complicated nature of public perceptions. Both can be found in one person, depending on the angle or the question being asked (Peyrouse, 2016).

An important limitation of this study is that the survey participants’ ethnic background and the pre-existing beliefs about China were not taken into account during the data collection process. The majority of students approach China-related content with attitudes that have previously been shaped by family, education, traditional mass media, and general public discourse. Only a few of the frequent social media users reported that social media posts altered their overall perception of China in a fundamental way. This aligns with Primiano and Kudebayeva’s (2023) findings that student political orientation (conservative vs. democratic) powerfully shapes how they perceive China. Conservative students might believe what the general public is saying, forming opinions

about China based on stereotypes and historical facts. Meanwhile, those with democratic views might support Chinese initiatives or remain neutral.

There is still a need for further research about the overall political engagement of Kazakhstani citizens, on why there is limited awareness of bilateral relations, and a disinterest in domestic political life. Moreover, this study provides the opportunity to conduct qualitative research, such as interviews and focus groups, to examine indifference and selective engagement more deeply. Whether the social media content fails to reach or does not resonate with them. In addition, exploring how ethnicity, socioeconomic background, or field of study influences perceptions could offer a more complete picture.

Conclusion

This article aims to investigate how the perceptions of Kazakhstani youth, specifically the undergraduate students at SDU University, about China, its policies, culture, and presence in Kazakhstan, are affected by the narratives on Instagram and TikTok. Given the growing relevance of digital diplomacy, the author believes that exploring this topic is both timely and needed. This article addressed the research gap by examining the impact of Instagram and TikTok, focusing primarily on the level of engagement, the types of content, and the students' attitudes toward China. The key findings display that while students use Instagram and TikTok every day, the posts related to China are limited, and the impact they make on their perceptions is weak. Currently, they do not seem to serve as effective platforms for shaping opinions about China. This is not because students are hostile to Chinese content, but rather because they are mostly indifferent.

At first, it was hypothesized that students who often encountered cultural content, like Chinese food, entertainment, or tourism, would have more positive views. Meanwhile, those exposed to political content, such as human rights concerns or bilateral projects, might respond negatively. The findings, however, did not support these hypotheses. Although the majority of students engage with cultural content more than political, it does not always result in positive attitudes. In fact, regardless of what type of posts they see, many of them remain neutral or indifferent. Indifference is a key takeaway of this research, as many simply do not give much thought to posts with China-related information. This discrepancy is important because it draws attention to the disparity between China's huge role in Kazakhstan's foreign relations and how little it appears to matter to regular students. This tendency is often characterized as "warm politics, cold public" by scholars to explain the good diplomatic relations and weak public opinion. Despite many developments, like growing trade, educational opportunities, and infrastructure initiatives, many students seem to be unaware and uninterested. This might be the reason as to why the students' perceptions are not altered by social media content.

The social constructivist framework explains this pattern through the "Self and Other" dichotomy. It holds that identities and ideas are not fixed and shaped by material forces, but formed through experiences, interactions, and shared understandings. It can be challenging for Kazakhstani youth to develop a sense of personal or social identity when they do not regularly or meaningfully interact with Chinese people, culture, or institutions. In their minds, China is still a distant "Other" that is sometimes regarded as strong and developed but is also bizarre or even unrelatable. This clarifies why even content that is engaging or positive, such as posts about food or travel, doesn't always result in more favorable opinions.

These findings have significant implications. They imply that China's present soft power ambitions in Kazakhstan might not be successfully reaching their target audience, at least not on

social media sites like Instagram and TikTok. The Chinese policymakers should not only focus on domestic platforms like WeChat and Weibo, but also effectively utilize other platforms, especially in the digital age. It's not enough to just post content, young people must relate to it, find it relevant, and trust it. Moreover, the findings indicate a broader problem for Kazakhstan: a large number of young people appear ignorant of or disinterested in the foreign policy of the country, particularly regarding its giant neighbors like China. This could be a result of a lack of access to credible information and limited involvement in politics. Increasing media literacy and raising awareness about global affairs could help bridge this gap.

In conclusion, this article contributes to our understanding of what role social media plays in shaping youth's perceptions of international relations. While Instagram and TikTok have the potential to shift and construct opinions, they are not doing so as of now. For Chinese efforts to win hearts and minds to succeed, social media content and people's exposure to it is not enough. There needs to be a sense of relevance, familiarity, and shared values. Without these elements, even the most carefully constructed public diplomacy strategies risk being overlooked.

Funding details: None.

Disclosure statement: Author has nothing to disclose.

References

- Aisarina, Z., Wilbur, E., Simpson, N., Kalmurzaeva, E., Meyer, J., Mutalov, D., & Ramazan Ali, H. (2021, August 3). Covid-19, worker strikes and the failure to protect citizens: An update on the Central Asian Protest Tracker. *The Oxus Society for Central Asian Affairs*. <https://oxussociety.org/covid-19-worker-strikes-and-the-failure-to-protect-citizens-an-update-on-the-central-asian-protest-tracker/>
- Arynov, Zh. (2022). Educated into Sinophilia? How Kazakh graduates/students of Chinese universities perceive China. *Journal of Current Chinese Affairs*, 0(0), 1-20. <https://doi.org/10.1177/18681026221110245>
- Bajwa, A. (2020, October 7). Vocational education and training in Xinjiang (August 2019) - *Xinjiang Documentation Project*. <https://xinjiang.sppga.ubc.ca/vocational-ed-aug-19/>
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). The social construction of. *Reality: A Treatise in*.
- Bitabarova, A. G. (2018). Unpacking Sino-Central Asian engagement along the New Silk Road: a case study of Kazakhstan. *Journal of Contemporary East Asia Studies*, 7(2), 149–173. <https://doi.org/10.1080/24761028.2018.1553226>
- Buribayev, Y., Khamzina, Z., & Buribayeva, A. (2025). Between traditions and globalization: value orientations of Kazakhstani youth. *Frontiers in Sociology*, 10. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2025.1563274>
- Chen, Y. W. (2015). A research note on Central Asian perspectives on the rise of China: the example of Kazakhstan. *Issues & Studies*, 51(3), 63-87.
- Chen, J. Y., & Jiménez-Tovar, S. (2017). China in Central Asia: Local Perceptions from Future Elites. *China Quarterly of International Strategic Studies*, 03(03), 429–445. <https://doi.org/10.1142/s2377740017500178>
- Chen, J. Y., & Günther, O. (2018). Back to Normalization or Conflict with China in Greater Central Asia? *Problems of Post-Communism*, 67(3), 228–240.

<https://doi.org/10.1080/10758216.2018.1474716>

- Dwyer, A. M. (2005). *The Xinjiang conflict: Uyghur identity, language policy, and political discourse*. East-West Center. <https://www.eastwestcenter.org/publications/xinjiang-conflict-uyghur-identity-language-policy-and-political-discourse>
- Fearon, J., & Wendt, A. (2002). Rationalism v. constructivism: a skeptical view. In W. Carlsnaes, T. Risse, & B. A. Simmons (Eds.), *Handbook of international relations* (pp. 52-72). SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/9781848608290.n3>
- Handley, E. (2019, July 5). How China's mass detention of Uyghur Muslims stemmed from the 2009 Urumqi riots. *ABC News*. <https://www.abc.net.au/news/2019-07-05/china-xinjiang-urumqi-riots-10th-anniversary-uyghur-muslims/11270320>
- Hartig, F. (2017). *Chinese public diplomacy: The Rise of the Confucius Institute*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315750088>
- Kerr, D. (2010). Central Asian and Russian perspectives on China's strategic emergence. *International Affairs*, 86(1), 127-152. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2346.2010.00872.x>
- Kumar, N. (2025, May 8). How many people use Instagram 2025 [Users Statistics]. *DemandSage*. <https://www.demandsage.com/instagram-statistics/#:~:text=As%20of%202025%2C%20Instagram%20has,18%20and%2034%20years%20old.>
- Laruelle, M., & Royce, D. (2020). No great game: Central Asia's public opinions on Russia, China, and the U.S. *Kennan Cable*, 56, 1-17. <https://www.wilsoncenter.org/publication/kennan-cable-no-56-no-great-game-central-asias-public-opinions-russia-china-and-us>
- Leksyutina, Y. V. (2024). Chinese policy in Central Asia in the estimation of Chinese experts. *Russia in Global Affairs*, 22(2), 141-154. <https://doi.org/10.31278/1810-6374-2024-22-2-141-154>
- Maizland, L. (2022, September 22). China's repression of Uyghurs in Xinjiang. *Council on Foreign Relations*. <https://www.cfr.org/background/china-xinjiang-uyghurs-muslims-repression-genocide-human-rights>
- McGlinchey, E. (2019). Questioning Sinophobia in Central Asia. *PONARS Eurasia*. <https://www.ponarseurasia.org/questioning-sinophobia-in-central-asia/>
- Nasha Gazeta. (2025, January 23). Kakie sotsseti v Kazakhstane pol'zuyutsya populyarnost'yu sredi mestnykh zhiteley [Which social networks are popular among local residents in Kazakhstan]. *Nasha Gazeta*. <https://www.ng.kz/modules/news/article.php?storyid=54884>
- Neafie, J. (2022). Anti-Chinese sentiment, the BRI, and COVID-19: Kazakhstani perceptions of China in Central Asia. In M. Laruelle (Ed.), *The Steppe and beyond* (pp. 75-95). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-981-16-7586-7_5
- Neafie, J., Maracchione, F., Gabdulhakov, R., Sheraliev, K., & Supyaldiyarov, I. (2024). Beyond the Silk Road: Navigating the complexities of Central Asia's public opinion of China. *Central Asia Barometer*. <https://ca-barometer.org/en/publications/beyond-the-silk-road-navigating-the-complexities-of-central-asias-public-opinion-on-china>
- Nursha, G. (2018). Chinese soft power in Kazakhstan and Kyrgyzstan: a Confucius Institutes case study. In M. Laruelle (Ed.), *China's Belt and Road initiative and its impact in Central Asia* (pp. 135-142). George Washington University.
- Oshanova, O. (2024). Chinese researchers about the national image of China in the media space of Kazakhstan. *Herald of Journalism*, 72(2), 36-47. <https://doi.org/10.26577/HJ.2024.v72.i2.4>
- Reuters Editorial. (2020, April 14). Kazakhstan summons Chinese ambassador in protest over article. *Reuters*.

<https://web.archive.org/web/20200422002535/https://uk.reuters.com/article/uk-kazakhstan-china-idUKKCN21W1AN>

- Primiano, C. B., & Kudebayeva, A. (2023). A bumpy ride for China's Belt and Road Initiative in Kazakhstan: Findings from a university survey. *Journal of Current Chinese Affairs*, 54(2), 183-211. <https://doi.org/10.1177/18681026231211354>
- RMAA Group. (2024, December 17). Social network in Kazakhstan: Best marketing practices for business growth. <https://russia-promo.com/blog/kazakhstan-social-network>
- Sánchez, W. A. (2022). A frontier market in the COVID-19 era: Kazakhstan's economic diversification in the 2020s. In M. Laruelle (Ed.), *The Steppe and beyond* (pp. 139–170). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-981-16-7586-7_7
- Sheng, Y. (2020, May 14). China, Russia can initiate a probe of US bio-labs. *Global Times*. <https://www.globaltimes.cn/content/1188405.shtml>
- Singh, S. (2025a, May 7). How many people use TikTok2025 [Active Users]. DemandSage. <https://www.demandsage.com/tiktok-user-statistics/#:~:text=TikTok%20Statistics%202025%3A%20Key%20Insights,increase%20over%20the%20previous%20year>
- Singh, S. (2025b, May 17). How many people use social media 2025 [Usage Statistics]. DemandSage. <https://www.demandsage.com/social-media-users/>
- Slamgazhy, A., Liu, R., Zhappassov, Z., & Tassilova, A. (2024). Kazakhstan's media coverage of China: How the Belt and Road Initiative strengthens geopolitical ties. *Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR)*, 11(2), 362–376. <https://doi.org/10.15549/jeecar.v11i2.1529>
- Standish, R., & Toleukhanova, A. (2019, March 4). Kazakhs won't be silenced on China's internment camps. *Foreign Policy*. <https://foreignpolicy.com/2019/03/04/961387-concentrationcamps-china-xinjiang-internment-kazakh-muslim/>
- Sylam, D., Akhmetbek, G., & Beili, J. (2024). Discussing the Issues of Building a System of Training Local Chinese Language Teachers in Kazakhstan. *Bulletin Series of Philological Sciences*, 89(3), 111–120. <https://doi.org/10.51889/2959-5657.2024.89.3.014>
- Syroezhkin, K. (2009). Social Perceptions of China and the Chinese: A view from Kazakhstan. *The China and Eurasia Forum Quarterly*, 7(1), 29-46.
- Syroezhkin, K. (2010). *Kazakhstan-Kitai: V nachale puti* [Kazakhstan-China: at the beginning of the journey]. Almaty: Institute of Strategic Studies.
- Theaker, H. (2023). The 'People's War on Terror' in Xinjiang: A model for China? *Council on Geostrategy*. <https://www.geostrategy.org.uk/research/the-peoples-war-on-terror-in-xinjiang-a-model-for-china/>
- Toiken, S. (2021, July 9). Zhanaozen'skiye aktivisty vystupili v podderzhku piketiruyushchikh konsul'stvo Kitaya [Zhanaozen activists supported those picketing the Chinese consulate]. *Radio Azattyk*. <https://rus.azattyq.org/a/31350218.html>
- Umarov, T. (2019, October 31). What's behind protests against China in Kazakhstan? *Carnegie Endowment for International Peace*. <https://carnegieendowment.org/posts/2019/10/whats-behind-protests-against-china-in-kazakhstan?lang=en>
- Ustemirova, A. (2024). Multilateral Formats of Cultural and Humanitarian Cooperation between Central Asia and China (The Case of the Belt and Road Initiative). *Izvestiâ KazUMOiMÂ Im. Abylaj Hana.*, 58(4). <https://doi.org/10.48371/ismo.2024.58.4.014>
- Wendt, A. (1999). *Social theory of international politics* (Vol. 67). Cambridge University Press.
- Wendt, A. (1992). Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics.

International organization, 46(2), 391-425.

Yu, H. (2024). Reflections on the Belt and Road Initiative at its 10th anniversary. In M. Laruelle (Ed.), *Asia in transition* (pp. 193–206). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-981-99-9633-9_11

FTAMP: 19.31

Қытай экран арқылы: Инстаграм және Тикток платформаларының Қазақстан жастарының Қытай туралы пікірлеріне әсерін зерттеу

Мөлдір Асқар

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан

email: askarmoldir138@gmail.com

Аңдатпа

Болашақ элитаның Қытайға деген көзқарасын, сондай-ақ олардың көзқарастарына әсер ететін факторларды зерттеу елдер арасындағы екіжақты қарым-қатынастардың маңызды аспектісі. Дегенмен, жастардың күнделікті өміріндегі әлеуметтік медианың рөлі артып келе жатқанын ескере отырып, олардың жастардың Қытайға деген көзқарасына әсері туралы әдебиеттер аз. Бұл сандық зерттеудің негізгі мақсаты – әлеуметтік желілердегі нарративтердің, әсіресе Instagram және TikTok-тағы қазақстандық бакалавриат студенттерінің Қытай туралы көзқарастарына қалай әсер ететінін зерттеу. Деректер Қазақстандағы СДУ университетінің бакалавриат студенттері арасында онлайн сауалнамаға негізделген тәсілден жиналды. Зерттеу нәтижесінде Instagram және TikTok қазіргі уақытта Қытайға қатысты нарративке шектеулі болуының әсерінен және жалпы қызығушылықтың болмауы салдарынан студенттердің Қытай туралы пікірін қалыптастыруға аз әсер ететіндігі анықталды. Талдау көрсеткендей, мәдени нарративтер студенттердің қызығушылығы мен шабытын оятады, ал саяси және экономикалық баяндаулар алаңдаушылық пен күдікпен қарау тенденциясын тудырады. Алайда студенттердің жауаптарында қытай-қазақ екіжақты қарым-қатынастарына қатысты немқұрайлылық пен бейхабарлық басым. Бұл тұжырымдар жастардың саяси белсенділігі және әлеуметтік медианың басқа ұлттардың қоғамдық қабылдауына ұзақ мерзімді әсері туралы қосымша зерттеулер қажет екенін және студенттерге олар тұтынатын цифрлық ақпаратты сыни тұрғыдан талдауға көмектесу үшін медиа сауаттылық бағдарламаларын қалыптастырудың маңыздылығын көрсетеді.

Кілт сөздер: әлеуметтік медиа, қоғамдық көзқарас, Инстаграм, TikTok, Қытай-Қазақстан қарым-қатынасы

МНРТИ: 19.31

Китай через экран: Исследование влияния Instagram и TikTok на восприятие Китая казахстанской молодежью

Аскар Мөлдiр

Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан

email: askarmoldir138@gmail.com

Аннотация

Изучение взглядов будущей элиты на Китай, а также факторов, влияющих на их взгляды, остается важнейшим аспектом двусторонних отношений между странами, поскольку молодые люди имеют возможность влиять на будущее развитие своей страны. Однако, учитывая растущую роль социальных сетей в повседневной жизни молодежи, исследований, посвященных их влиянию на взгляды молодежи на Китай, крайне мало. Основная цель данного количественного исследования – изучить, как нарративы в социальных сетях, особенно в Instagram и TikTok, влияют на восприятие Китая казахстанскими студентами программ бакалавриата. Данные были собраны в ходе онлайн-опроса студентов бакалавриата Университета СДУ в Казахстане. Основным аргументом заключается в том, что Instagram и TikTok в настоящее время оказывают минимальное влияние на формирование мнения студентов о Китае из-за ограниченного доступа к контенту, связанному с Китаем, и общего безразличия. Анализ показал, что культурный контент стимулирует любопытство и вдохновение у студентов, в то время как политические и экономические нарративы вызывают беспокойство и скептицизм. Однако преобладают чувства безразличия и неосведомленности студентов о китайско-казахстанских двусторонних отношениях. Эти результаты подчеркивают необходимость дальнейших исследований политической активности молодежи и долгосрочного влияния социальных сетей на общественное восприятие других стран, а также важность социальных сетей в формировании общественного восприятия и программ медиаграмотности, помогающих учащимся критически анализировать потребляемый ими цифровой контент.

Ключевые слова: социальные медиа, общественное мнение, Instagram, TikTok, китайско-казахстанские отношения

DOI: <https://doi.org/10.47344/sdubss.v56i1.004>

FTAMP: 19.21.91

Тұрмыстық зорлық-зомбылыққа ұшыраған әйелдердің медиадағы бейнесі: Салтанат Нүкенова кейсі негізінде

Есенгүл Кәпқызы¹
SDU University, Қаскелең, Қазақстан
*e-mail: yessengul.kap@sdu.edu.kz

Алина Серегина
Тәуелсіз зерттеуші, Алматы, Қазақстан

Аңдатпа

Бұл зерттеу Қазақстандағы тұрмыстық зорлық-зомбылыққа ұшыраған әйелдердің медиадағы репрезентациясына назар аударады. Негізгі мақсат – отбасындағы кикілжіңнің құрбаны болған, әйелдерді мемлекеттік медиа қалай сипаттағанын айқындау, сол арқылы үкіметтің нарративі қалай болғанын түсіну. Соның ішінде, отбасы жанжалының құрбаны болған әйелдердің медиадағы репрезентациясы, аудиторияға ақпараттың қалай жеткенін талдау, медиа қалыптастырған негізгі тенденцияларды анықтау. Зерттеу қоғамда үлкен резонанс тудырған Салтанат Нүкенова ісін кейс-стади ретінде қарастыра отырып, сыни дискурстық талдау (Critical Discourse Analysis, CDA) теориясын басшылыққа алады. Сыни дискурстық анализ (СДА) ерекшелігі медиа бейнелеген образдардағы жасырын идеологияны айқындайды, билік пен қоғам арасындағы қатынастарға көңіл бөліп, әлеуметтік нормаларды қалыптастыратын стереотиптерге көңіл бөледі. Бұл зерттеудің негізгі объектісі Салтанат Нүкенова кейсі. Бұл кейс арқылы отбасылық кикілжіңнің құрбаны болған әйелдердің медиадағы бейнесі сыни тұрғыдан талданады.

Зерттеу нәтижелері медиа әйелдер бейнесін шектен тыс эмоцияға айналдырып, оларды тым әлсіз әрі бейшара етіп ұсынатынын, алайда зорлық-зомбылықтың басты әрі әлеуметтік себептеріне назар аударылмай қалатынын көрсетеді. Сол себепті де медиа зерттеулері журналистердің әлеуметтік жауапкершілігін, тілдік дискурстары мен құралдарына көңіл бөліп, сыни анализ елегінен өткізу қажеттігі туындайды. Әйелдердің медиадағы бейнесі тек ақпарат таратудың нәтижесі емес, қоғамдағы гендерлік ой-пікірлерді қалыптастыратын маңызды құрал ретінде айқындалды.

Кілт сөздер: тұрмыстық зорлық-зомбылық, Салтанат Нүкенова ісі, СДА, Tengrinews

Кіріспе

Медиа әлеуметтік шындықты қалыптастырушы құрал ғана емес, сондай-ақ ол қоғамдық пікірді қалыптастыруға ықпал етеді. Әрі, оның рөлі тек белгілі бір оқиғаны жеткізумен ғана шектелмейді, сол оқиғаға қатысты әлеуметтік көзқарасты да қалыптастырады. Яғни, медиа тек оқиғаны бейнелеумен, оны қайта құрастырады. Медиа мәтіндерінде қолданылатын тілдік құралдар, метафоралар, бейнелер мен нарративтер белгілі бір идеология мен көзқарасты білдіреді. Медианың конструктивті көзқарасты қалыптастыруға қосатын әсері тұрғысынан қарастырғанда, медиадағы тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбаны болған әйелдердің бейнесі сол қоғамдағы әйел рөлі, гендерлік қатынастар мен билік құрылымдары жайлы маңызды мәлімет көзі. Бірақ, өкініштісі сол, медиа әйелдерді әлсіз, дәрменсіз, кейде тіпті кінәлі етіп сипаттауға бейім. Осының салдарынан, қоғамда негативті стереотиптер тамыр жайып, оқырман

¹ Ф.Ф.К., SDU University, Әлеуметтік ғылымдар кафедрасының ассистент профессоры, ORCID 0000-0002-9276-1864

зорлық-зомбылықты қалыпты, тіпті кейде ақталатын құбылыс ретінде қабылдауға жол ашады.

Жалпы медиадағы репрезентациялардың сипаты кездейсоқ емес. Олар белгілі бір идеологиялық бағытпен, үкіметтік нарративпен тығыз байланысты. Өйткені, Қазақстанның медиа кеңістігінің басым бөлігі мемлекеттің бақылауында немесе мемлекеттің мүдделеріне тәуелді. Сол себепті де, кез келген мәселеге қатысты биліктің өзінің күн тәртібі бар (Lewis, 2016). Медиа биліктің жасап берген күн тәртібі шеңберінде жұмыс істейді және сол бағытта дискурс ұсынады. Бұл мақалаға өзек болып отырған әйел бейнесі де оқырманға тар шеңбердегі стереотиптер мен дискурстар аясынан шыға алмайды. Бұл зерттеу дәл осы медиадағы тұрмыстық зорлық-зомбылыққа ұшыраған әйелдердің бейнесін, оның қалай ұсынылатынын және оның қоғамға, әсіресе зорлық-зомбылық құрбандарына қалай әсер ететінін талдайды.

Аталған зерттеудің негізгі объектісі – Қазақстандағы танымал ресурстардың бірі *Tengrinews.kz* порталы. Nussipov (2019) бұл ресурстың Қазақстандағы жаңалық порталдарының ішінде екінші орында екенін айтса, Сайрамбай және басқалар (Sayrambay et.al, 2023) *Tengrinews.kz* порталының мемлекеттік тапсырыс алатындығына назар аударады. Бұл тақырыпты зерттеудің өзектілігін төмендегі проблемалар арқылы негіздеуге болады. Біріншіден, Қазақстанда тұрмыстық зорлық-зомбылықтың әлі де кеңінен етек жаюына қарамастан, әлеуметтік тұрғыдан мойындалмай отыр. Әйелдердің көбі өздері бетпе-бет келген зорлық-зомбылық туралы айтудан жасқанады немесе оны жария қылуды ұят санайды. Себебі, қоғам кінәні әйелдің өзінен іздейді (Кәпқызы, 2022). Оларға зорлық-зомбылық көрсеткен адамдарды ақтау және құрбанды кінәлау қалыпты жағдайға айналды. Екіншіден, медиадағы репрезентациялар қоғамдық пікірге тікелей әсер етеді. Демек қоғамдық сананы өзгертуге ықпалы күшті БАҚ бұндай стереотиптердің алдын алуға көмектесері сөзсіз. Бұның өз кезегінде отбасылық кикілжіңнен зардап шеккен әйелдердің өз құқығын қорғауына көмектесуі мүмкін. Үшіншіден, медианың бұл мәселені сыни тұрғыдан жариялауы, құрылымдық мәселелерге көңіл бөлуі саясаткерлер мен заң шығарушылардың да көзқарастарына ықпал етіп, аталған проблема тек әлеуметтік қана емес, саяси қырлары бар фактор ретінде қарастырылғаны жөн.

Бұл ғылыми жұмыстың мақсаты – қазақстандық медиа, соның ішінде, *Tengrinews.kz* сайтының тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандары болған әйелдерді қалай суреттейтіндігін талдау. Зерттеу аясында медиа дискурстағы репрезентация тәсілдерінің құрбандардың виктимизациясына немесе оларға деген жанашырлық сезімін арттыруға ықпал ете алатынын анықтау көзделеді.

Сонымен қатар, бұл мақала журналистика мен медиа мамандарына арналған тәжірибелік нұсқаулық бола алады. Мәселен, медиада тұрмыстық зорлық-зомбылықты жариялау кезінде қолданылатын терминдер тізімі ұсынылып, құрбандардың жеке өмірін қорғау нормалары жайында нұсқау беріледі. Әрі этикалық стандарттар мен бейтарап болудың принциптеріне көңіл бөлінеді. Бұл өз кезегінде медиа контентінің сапасын арттырып, зорлық-зомбылық құрбандарына қатысты әділетті көзқарас қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Зерттеудің теориялық негізі ретінде бірнеше тұжырымдар қолданылды. Соның ішінде Норман Фэйрклофтың сыни дискурс-талдау теориясы медиа дискурсындағы жасырын билік қатынастарын ашуға мүмкіндік береді. Сондай-ақ, медиа және гендерлік зерттеулер саласындағы Сюзанна Дж. Хасен, Лаура Мулвей және Жанна Кастельс сынды ғалымдардың еңбектері зерттеу үшін маңызды база екендігін айта кету керек.

Бұл зерттеу жұмысының мақсаты – қазақстандық медиадағы тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбаны болған әйелдердің бейнесін талдау, медиа дискурсындағы негізгі нарративтерді, қолданылған тілдік құралдарды және олардың қоғамдық санаға әсерін

зерттеу. Аталған зерттеу – Қазақстандағы тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселесін терең түсінуге, медиа кеңістікте әйелдер бейнесінің қалай құрылатынын ашуға және осы процесте қандай идеологиялық, мәдени және саяси факторлардың әсер ететінін айқындауға бағытталған алғашқы қадамдардың бірі. Ол тек ғылыми қызығушылықтың ғана емес, сонымен қатар қоғамдық маңызы зор, себебі медиа – шындықты бейнелеумен қатар оны қайта құрушы күш.

Әдебиетке шолу

Тұрмыстық зорлық-зомбылыққа ұшыраған әйелдердің медиадағы бейнесі туралы зерттеулер Қазақстанда ғана емес, бүкіл әлемде де әлі аз деп саналады (Кәпқызы, 2022). Ал Қазақстанда бұл мәселеге зерттеушілер көп көңіл бөлмейді. Біріккен Ұлттар Ұйымының (БҰҰ) статистикасына сәйкес, Қазақстанда әйелдердің 18%-ы өмір бойы физикалық немесе жыныстық зорлық-зомбылыққа ұшыраған (UN Women, 2018). Көптеген зерттеулер дәл осындай маңызды мәселенің назардан тыс қалатындығын сөз етеді (Ismagulova, Akhmetova, & Saparova, 2024). Бұл мақалада медиа әйелдердің бейнесін қалыптастыруда қандай дискурстарды ұсынатындығын саралап, медиадағы виктимизация мен жанашырлық фреймі қандай әлеуетті әсерлерге ие болатындығын айқындап, оның қоғамдық пікірге тигізетін ықпалы қарастырылады.

Тұрмыстық зорлық-зомбылық туралы мақалалар үнемі екі жолмен оқырманға жол тартады. Біріншісі, құрбандарды пассив, қорғансыз субъект ретінде бейнелеу (виктимизация) немесе оларға жанашырлық таныту мен қолдау түрінде кездеседі (Bell & Hall, 2016). Виктимизация фреймі құрбандарды әлжуаз, қорғауды қажет ететін тұлға ретінде көрсетеді. Зерттеулер бұл фрейм медиадағы жарияланымдар арқылы зорлық-зомбылыққа ұшыраған адамды қайта жаралайды (Feinstein & Krieger, 2017). Келесі фрейм жанашырлық таныту эмпатияны күшейтеді, оқырманды көмек көрсетуге шақырады. Алайда оның да өзіндік этикалық нормалар шеңберін сақтау маңызды (Hegland & Di Masso, 2018).

Зерттеушілердің көбі осы санаттағы әйелдердің бейнесін медианың қалай беретініне әрі оқырмандардың оны қалай қабылдайтынына назар аударады. Bell & Hall (2016) медиа тұрмыстық зорлық-зомбылықты сипаттағанда көбінде әйелдердің дәрменсіздігіне көңіл аударып, олардың әлсіздігін, көмекке мұқтаждығын сөз етеді. Meyers (1997) сондай-ақ, медиа сенсацияға жол беретіндігін, оны қоғамдық проблема ретінде суреттеудің орнына жеке оқиға ретінде назар аударатынын айтады. Machin & Maug (2012) лингвистикалық құралдардың зорлық-зомбылықты сипаттаудағы рөліне көңіл бөледі. Stubbs (1997) бұл мәселелердің барлығының астарында гендерлік теңсіздіктің жатқанын алға тарта отырып, әйел тек тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселелерінде ғана емес, сонымен қатар, кез келген оқиғада әлсіз және бағынышты жандар ретінде суреттелетінін жеткізеді. Lazar (2007) медиа әйелдердің үнін тұншықтыруға баса көңіл бөледі деген ойда. Медиа отбасындағы кикілжіңді қылмыстық мәселе ретінде суреттеуге бейім, мұндай жағдайда оның басқа әлеуметтік аспектілерді назардан тыс қалады да, қоғам оны тек сот арқылы немесе құқық қорғау органдары арқылы шешілуі тиіс деген түсінік қалыптастырады (Kitzinger, 2004). Сонымен қатар, медиа гендерлік стереотиптерді тудыруға үлес қосады, ал әйелдердің ой-пікірі мен тәжірибесі көп жағдайда еленбей қалады (Gill, 2007).

Қазақстандық медиада тұрмыстық зорлық-зомбылыққа ұшырағандар жайлы ақпарат полиция мәліметтері негізінде беріледі. Бірақ қоғамның бұл ақпараттарды қалай қабылдайтыны, олардың санасына не әсер ететіні жайлы мәлімет аз (Есенбаев & Қайдарова, 2021). Жергілікті ақпарат құралдары жеке мәселелерге назар аударуы арқылы «жанана кінәлау» дискурсын

тудырғаны байқалады. 2023–2024 жылдары Салтанат Нүкенова ісінде де осындай патриархал стереотиптерді қайта өндіру мысалын көруге болады (AP News, 2023; Reuters, 2024).

Әлжанова (Alzhanova, 2024) Қазақстандағы тұрмыстық зорлық-зомбылық жағдайында медиа мен коммуникация стратегияларының рөлін зерттейді. Автор медиа кеңістіктегі зорлық-зомбылық мәселесінің қалай талқыланып жатқанын, әсіресе қоғамда үлкен резонанс тудырған Салтанат Нүкенованың өлімі жағдайын мысалға ала отырып, нақты түрде қарастырады. Зерттеудің басты ерекшелігі – дағдарыс кезіндегі коммуникация формаларын және әлеуметтік желілердегі қоғамдық реакцияларды сараптау. Автор медианың оқиғаға деген риторикасын, әйелге және ер адамға қатысты бейнелерін салыстырып, зорлық-зомбылық мәселесіне қатысты әлеуметтік жауапкершіліктің көбіне құрбандардың өздеріне жүктелетінін көрсетеді.

Алжанованың зерттеуі бұл жұмыста Қазақстандық контексте әйелдердің медиада қалай репрезентацияланатынын түсінуге айтарлықтай үлес қосады. Сонымен қатар, ол медианың дағдарыс коммуникациясындағы рөлін сыни тұрғыда бағалауға мүмкіндік береді.

Арагбува (Aragbuwa, 2021) тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандарының әңгімелерін сыни дискурс-талдау әдісі арқылы қарастырады. Зерттеу танымал нигериялық блогта жарияланған шынайы оқиғаларға негізделген. Автор дискурстарды талдай отырып, құрбандардың өзіндік бейнесінің қалай қалыптасатынын, олардың дауысы медиада қалай естілетінін және әлеуметтік рөлдерінің қалай ұсынылатынын зерттейді. Бұл жерде назар тек мазмұнға емес, қолданылған тілге, риторикаға және құрылымға да аударылады. Бұл зерттеу оқиғаларды баяндау кезінде кейіпкерлердің, яғни әйелдердің өзі қатысқаны, әрі басынан кешкендерін өз аузынан баяндағанда, медиада олардың бейнесі анағұрлым шынайы болатындығын паш етеді. Бұл зерттеуде тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандарының медиада пассив субъект ретінде емес, нақты рөлі бар әлеуметтік актор ретінде бейнеленуін талдауға септігін тигізеді.

Кесте 1. Әйелдерді репрезентациялаудағы әлемдік тенденция

Әйелдер қалай бейнеленген?	Анықтама	Дереккөз
Медиа оқиғаның риторикасында құрбан рөліндегі бейне; әйелге жауапкершілікті жүктеу; әлеуметтік желідегі реакциялар мен дағдарыс коммуникация формаларын сараптау	Дағдарыс кезіндегі коммуникация формалары әлеуметтік желілердегі қоғамдық реакциялар талдауы	Алжанова, А. (2024). <i>Speak Up: Effective Communication Strategies in Domestic Violence Crises in Kazakhstan</i>
Құрбандардың өздерін әрекет ету қабілеті бар субъект ретінде көрсетуі; оқиғаларды өз тілімен жеткізу арқылы бейнелеу	Құрбандардың нарративтерін зерттеу, қолданылған тіл мен риториканы талдау	Aragbuwa, A. (2021). A critical discourse analysis of victims' narratives in Stella Dimoko Korkus' domestic violence diary. <i>Ghana Journal of Linguistics</i> , 10(1), 251-275.

Отбасылық қалқығы немесе жеке трагедия ретінде сенсациялау; құрылымдық теңсіздікті ескермеу	Медиа мәтіндерін әлеуметтік контекст пен гендерлік үстемдік жүйесі тұрғысынан зерттеу	Easteal, P., Holland, K., Breen, M. D., Vaughan, C., & Sutherland, G. (2019). Australian media messages: Critical discourse analysis of two intimate homicides involving domestic violence. <i>Violence against women</i> , 25(4), 441-462.
Әйелдерді әлсіз, бағынышты, құрбан рөлінде бейнелеу; зорлық-зомбылыққа кінәлі ретінде көрсету	Сыни дискурс-талдау газет мәтіндеріндегі сөздер мен тіркестерді, стереотиптерді және риториканы талдау	Mardikantoro, H. B., Baehaqie, I., & Badrus Siroj, M. (2022). Construction of women in media: A critical discourse analysis on violence against women in newspapers. <i>Cogent Arts & Humanities</i> , 9(1), 2146927.

Ескерту. Авторлардың әдебиетке шолу нәтижесінде дайындаған кестесі

Истил және басқалар (Easteal et.al., 2019) Австралияда болған екі тұрмыстық зорлық-зомбылықтан туындаған адам өлтіру оқиғасын талдайды. Зерттеуде екі ірі ақпарат құралындағы жаңалықтар мен мақалалар сыни дискурс-талдау әдісімен қарастырылады. Авторлар медианың зорлық-зомбылықты жеке трагедия немесе «отбасылық қалқығы» ретінде көрсетуге бейімдігін сынға алады. Бұл тәсіл оқырман назарын әлеуметтік себептерден алшақтатып, мәселені жекелендіріп көрсетеді. Бұл зерттеу медиа тұрмыстық зорлық-зомбылықты қоғамдағы құрылымдық теңсіздік пен гендерлік үстемдік жүйесінің көрінісі ретінде көрсетудің орнына, көбіне оқиғаның «сенсациялы» қырларын алға шығаратынын дәлелдейді. Бұл тұрғыда аталмыш еңбек зерттеу тақырыбы үшін маңызды методологиялық және теориялық бағыт береді.

Мардиканторо (Mardikantoro, et.al., 2022). және оның әріптестері Индонезия баспасөзіндегі әйел бейнесін қарастырады. Сыни дискурс-талдау тәсілі арқылы авторлар газет мәтіндерінде әйелдердің қалай бейнеленетінін, қандай сөздер мен тіркестер қолданылатынын, олардың гендерлік стереотиптермен қалай байланысатынын зерттейді. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, көптеген басылымдар әйелдерді әлсіз, бағынышты немесе құрбан рөлінде бейнелеуге бейім. Сонымен қатар, әйелдің зорлық-зомбылыққа ұшырауына оның өзін кінәлі етіп көрсету риторикасы жиі кездеседі. Бұл зерттеу осы жұмыстың негізін құрайтын дискурс талдауының тиімділігін дәлелдейді және медиа тілінің шындықты қалыптастыруда қандай рөл атқаратынын нақты көрсетеді.

Жоғарыда қарастырылған зерттеулердің барлығы медиада тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбаны болған әйелдердің бейнесінің қалыптасуы кездейсоқ емес екенін дәлелдейді. Бұл бейнелер тіл, құрылым, контекст және риторика арқылы жасалып, қоғамдағы гендерлік теңсіздікті қайта өндіреді. Зерттеулердің көпшілігі сыни дискурс-талдау әдісіне негізделгені бұл ғылыми жұмысының әдіснамалық бағытын дәлелді етеді.

Теориялық негіздеме

Зерттеу сыни дискурс анализін (Critical Discourse Analysis, CDA) басшылыққа алады. Бұл тәсіл тіл мен билік арасындағы өзара байланысты талдауға бағытталған, яғни мәтіндер мен сөздердің қоғамдағы әлеуметтік құрылымдар мен қатынастарды қалай көрсетіп, қалыптастыратынын зерттейді (Fairclough, 1995). CDA – медиа мәтіндерін ғана емес, олардың

артында жатқан идеологияларды, нормаларды, билік жүйесін және шындықты жасау тетіктерін тереңірек түсінуге мүмкіндік беретін күрделі зерттеу әдісі.

Сыни дискурс анализінің теориялық тамыры 20-ғасырдың екінші жартысындағы әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдардағы постструктурализм мен әлеуметтік конструктивизм бағыттарымен тығыз байланысты. Бұл теорияны қалыптастырған ғалымдар қатарына Норман Фэйрклоу (Fairclough), Теун ван Дейк (van Dijk) және Рут Водак (Wodak) секілді зерттеушілер кіреді. Олар дискурсты тек тілдік құрылым емес, қоғамдағы билік, теңсіздік, үстемдік пен қарсылықты көрсететін құрал ретінде қарастырды (van Dijk, 2008; Wodak & Meyer, 2009). Фэйрклоу дискурсты әлеуметтік тәжірибе ретінде зерттеуді ұсынып, дискурстың қоғамды өзгертудегі әлеуетіне назар аударды (Fairclough, 2013).

CDA медиадағы тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселесін зерттеуде аса тиімді, себебі бұл әдіс арқылы мәтіндерде қандай идеялар үстем, қандай мағына қалыптасып отырғанын, кімнің дауысы естіліп, кімнің үнсіз қалғанын анықтауға болады. Мысалы, кейбір жаңалықтарда жәбірленуші әйел туралы ақпарат өте шектеулі немесе бейтарап, ал кейде тіпті оны оқиғаға себепкер етіп көрсетуі мүмкін. Бұл дискурстар – жай ғана сөздер емес, олар қоғамда жәбірленушіге деген көзқарасты қалыптастырады және қайта өндіреді (Kitzinger, 2004).

CDA әдісінің бұл жұмыста қолданылуы кездейсоқ емес. Ол Стюарт Холлдың репрезентация теориясының логикалық жалғасы іспетті. Холл өзінің репрезентация теориясында медиа бейнелердің нақты шындықты көрсетпейтінін, керісінше, оны қайта құрастыратынын айтқан. Яғни, медиа белгілі бір топты қалай көрсетсе, қоғам соған сай қабылдайды (Hall, 1997). Холл үшін репрезентация бұл мағына жасау процесі. Ал CDA – сол мағыналардың қалай жасалып, таралып, қабылданып жатқанын тереңірек талдайтын құрал.

CDA осы зерттеу үшін аса маңызды, себебі бұл тәсіл медиа материалдарындағы тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбаны болған әйелдердің бейнесін жай ғана сипаттап қоймай, ондағы жасырын идеологияларды, гендерлік нормаларды, әлеуметтік рөлдерді ашып көрсетуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бұл әдіс арқылы медиа қалайша қоғамдағы билік қатынастарын нығайтады немесе қайта өндіреді деген сұраққа жауап табуға болады. Яғни, тұрмыстық зорлық-зомбылық тек әлеуметтік құбылыс емес, ол медиада тіл арқылы белгілі бір формада ұсынылып, сол арқылы әлеуметтік шындыққа айналады.

Медиялық дискурста тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселесі әртүрлі тәсілдермен сипатталуы мүмкін: құқықтық, әлеуметтік, медициналық немесе сенсациялық тұрғыда. Бұл тәсілдердің әрқайсысы қоғамда мәселенің қалай қабылданатынына әсер етеді.

1. **Фрейминг және медиалық нарративтер.** Медиада тұрмыстық зорлық-зомбылық оқиғалары көбінесе жеке оқиғалар немесе сенсациялық материал ретінде беріледі. Көптеген зерттеулер (Meyers, 1997; Kitzinger, 2004) көрсеткендей, зорлық-зомбылық туралы баяндамаларда құрылымдық факторлар (экономикалық теңсіздік, мәдени нормалар) елеусіз қалады, ал жеке кінә мен жауапкершілікке баса назар аударылады.
2. **Легитимизация және нормализация.** Fairclough (1995) атап өткендей, дискурс белгілі бір идеологияны заңдастыру үшін қолданылады. Кейбір медиалық материалдар тұрмыстық зорлық-зомбылықты қалыпты жағдай ретінде көрсетіп, оны қоғамдық мәселе ретінде талқылаудан алшақтатуы мүмкін. Бұл көбінесе гендерлік стереотиптер арқылы жүзеге асады.
3. **Жәбірленушіні бейнелеу.** Медиадағы тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандары көбінесе пассивті немесе дәрменсіз ретінде сипатталады. Bell мен Hall (2016) зерттеуінде әйелдердің жиі «құрбан» немесе «зардап шегуші» ролінде ғана көрсетілетіні анықталған. Бұл

репрезентация әйелдердің өздерін қорғау және зорлық-зомбылықтан шығу жолдарын іздеу қабілетін төмендетуі мүмкін.

4. **Гендерлік теңсіздік пен билік қатынастары.** Van Dijk (2008) медиалық дискурстағы билік қатынастарының қалай құрылатынын қарастырады. Медиадағы жаңалықтар мен бағдарламалардағы тілдік құралдар арқылы билік динамикасы көрсетіліп, кейбір топтардың (әйелдер, зорлық-зомбылыққа ұшырағандар) шеттетілуі мүмкін.

Осылайша, CDA-ның көмегімен бұл зерттеу тек медианың әйелдерге деген қатынасын ғана емес, сонымен қатар қоғамдағы гендерлік теңсіздікті, стереотиптерді және ақпарат арқылы жүзеге асатын билік құрылымдарын анықтауға мүмкіндік береді. Бұл тәсілдің қолданылуы зерттеуді теориялық әрі әдістемелік тұрғыдан тереңдетіп, мәселені ғылыми түрде жан-жақты қарастыруға жол ашады.

Әдіснама

Зерттеудің методологиясы сандық және сапалық контент анализі. Бұл зерттеуде Кресвелдердің (W. Creswell & Creswell, 2023) сипаттамалық ұласпалы аралас зерттеу әдісі басшылыққа алынады. Зерттеудің негізгі сауалы: *медиадағы бейнелеу тәсілдері зорлық-зомбылық құрбандарын қалай виктимизациялайды?*

Медиа зерттеулерінде медиа мәтінді зерттеу үшін кеңінен қолданылатын зерттеу әдістерінің бірі – контент анализ. Біздің зерттеуіміз контент анализдің сандық, сапалық әдістерін араластырады. Бұл әдіс мәтіндегі жасырын, алайда қоғамға ықпал ету үшін қайталанатын категорияларды айқындауға мүмкіндік береді (санау арқылы), әрі сол категорияларға интерпретация жасау арқылы сол мәтіннің, қайталанған категориялардың астарындағы мәнді айқындауға болады.

Бұдан туындайтын міндет – Салтанат Нүкенова ісі қандай нарративпен оқырманға ұсынылғанын айқындау. Осы мақсаттың үдесінен шығу үшін әуелі дедуктивті жолмен айқындалған категориялар саналды. Мысалы, «құрбан», «қылмыс», «отбасы жанжалы», «әйел кінәлі» сияқты сөздердің жиілігін анықтау медиа нарративтерін түсінуге негіз болады. Яғни, категорияларды айқындау, сол категориялар арқылы тенденция мен трендті, басым бағыттарды көрсету негізгі мақсат болады. Алайда сандық анализ медианың мазмұнын толық түсіндіре алмайды (Krippendorff, 2018). Яғни, мәтіндердің астарындағы мәнді айқындау үшін бұл зерттеу сапалық контент-анализ әдісіне де жүгінеді. Негізгі мақсат - айқындалған категорияларды талдау, талқылау, ол үшін қолмен кодтау анализі таңдалып алынды. Сөйтіп, мақала қоғам назарын аударған, резонансты кейс Салтанат Нүкенованың сот барысын жариялау барысындағы медиадағы стереотиптер мен символдарды және мағыналарды ашуға талпынады.

Кресвел және Кресвел (W. Creswell & Creswell, 2023) аралас зерттеудің сипаттамалық ұласпалы әдісін ұсынады. Бұл әдіс бойынша әуелі нәтижелер сандық әдіс бойынша алынады, ал сапалық әдіс яғни мәліметтерді түсіндіру, интерпретациялау осы сандық әдіс арқылы алынған нәтижелерді талдауға бағытталады.

Зерттеудің негізгі айнаымалысы *Tengrinews.kz* жаңалықтар порталы. *Tengrinews.kz* 2009 жылдан бері жұмыс істейді және «Tengrinews» бренді Alash Media Group холдингіне тиесілі. Бұл холдинг жыл сайын Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі тарапынан бөлінетін мемлекеттік ақпараттық тапсырыс арқылы тұрақты қаржыландырылады (Sayrambay, et.al, 2023). Осы тұрғыдан алғанда, *Tengrinews.kz* үкіметтік нарративтер мен ресми риториканың медиада қалай ұсынылатынын зерттеу үшін маңызды дереккөз болып табылады.

Қазақстанда тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселесі көбіне саяси және әлеуметтік контексті бар тақырып болуына байланысты, үкімет пен медиа арасындағы өзара байланыс бұл зерттеуде ерекше мәнге ие. Осыған байланысты аталған ақпарат құралы таңдалды. Оның көмегімен біз тек ақпараттың мазмұнын ғана емес, мемлекеттік дискурстың медиа арқылы қалай жеткізілетінін де талдай аламыз.

Осылайша, зерттеу барысында сандық анализ арқылы медиадағы бейнелердің жиілігі мен құрылымын бағалап, ал сапалық анализ арқылы осы бейнелердің мазмұны мен риторикалық тәсілдерін тереңірек түсіну көзделеді. Бұл тәсіл гипотезаны нақты, дәлелді түрде тексеруге мүмкіндік береді және медиа құралдарының зорлық-зомбылық құрбандарына деген қоғамдық көзқарасты қалыптастырудағы ықпалын ашып көрсетеді.

Нәтижелер және талқылау

Бұл зерттеуге негіз болған материалдар 2024 жылғы наурыз айының соңы мен 2024 жылғы 13 мамырдағы *Tengrinews.kz* сайтында жарияланған қазақ тілі мен орыс тіліндегі мақалалар. Бұл мақалалар Бишімбаев соты болған сәтте жазылған. Кейбірі сот залынан тікелей репортаж дайындаған. Зерттеу Сыни дискурс анализін басшылыққа ала отырып, 20 мақалаға талдау жүргізді. Негізгі кілт сөздер: «Сенсацияландыру», «Процедуралық кадрлеу» және «Болжау-спекуляция».

Кесте 2. Талдау барысында айқындалған категориялар

№	Мақала атауы	Сенсацияландыру	Процедуралық кадрлеу	Болжау–спекуляция
1	Прокурор Салтанат Нүкенова қайтыс болған күн туралы айтып берді	1	1	0
2	Салтанат Нүкенова қалай қайтыс болған: Бишімбаев өз нұсқасын айтты	2	0	1
3	Нүкенованың ағасы Салтанат Бишімбаевтан қанша рет кеткісі келгенін айтты	0	0	1
4	«Салтанат қолымды қатты қысты». Бишімбаевтың інісі Нүкенова қайтыс болған күн туралы айтты	2	0	0
5	Салтанат Нүкенованы қылқындырған болуы мүмкін - сарапшы	1	0	2
6	Салтанат Нүкенованың анасы сотта өз эмоциясын жасыра алмады	2	0	0
7	Бишімбаев Нүкенова қайтыс болған күнге қатысты айғағын	1	1	1

	өзгертті			
8	«Мұқатып, кек алады». Нүкенованың құрбысы Аидаға жазған хаттары оқылды	2	0	1
9	"Сені қарғаймын, балаларыңды". Байжанов Бишімбаевтың қысымы туралы	1	0	1
10	«Спасибо скажете после суда» - брат Салтанат матери Бишимбаева	0	1	0
11	«Они издевались над телом Салтанат» - брат Нукеновой о Бишимбаеве и Байжанове	3	0	0
12	Стало известно, что будет на следующем заседании суда по делу Бишимбаева	0	2	0
13	Три главных вопроса решат судьбу Бишимбаева	0	2	0
14	Объявлены дата и время приговора Бишимбаеву	0	2	0
15	Суд над Бишимбаевым - трансляция 2 мая	0	3	0
16	Родные Салтанат Нукеновой эмоционально отреагировали на приговор: видео	1	1	0
17	«Бишимбаеву будет 68 лет - это почти пожизненное» - брат Салтанат Нукеновой	0	1	0
18	Қуандықу Бишимбаеву вынесли приговор	0	2	0
19	«Решила выступить красиво»: брат Салтанат Нукеновой не поверил жене Байжанова	1	0	1
20	«Спасибо скажете после суда» - брат Салтанат матери Бишимбаева	0	1	0

Ескерту. Авторлардың талдау нәтижесі бойынша дайындаған кестесі

Бұл нәтижелер аталған кілт сөздер негізінде кодтау әдісі арқылы жүзеге асырылды. Мақалаларды категориялар негізінен дедуктивті түрде, яғни бұған дейінгі бар әдебиеттердің негізінде жасалды.

Сенсацияға айналдыру (Sensationalism)

Сенсацияға айналдыру медиа дискурстегі стратегиялардың бірі, оның көмегімен оқиғалар ерекше әсерлі, эмоциялы түрде беріледі. Бұл тәсіл әсіресе тұрмыстық зорлық-зомбылық тақырыбында жиі кездеседі. Мақсат – оқырманның назарын тарту, сезімін қозғау, бірақ бұл көбінесе мәселенің әлеуметтік табиғатын бұрмалауға алып келеді (Bednarek & Carple, 2017). Сенсацияға айналдыруда нақты деректерден гөрі, шок тудыратын детальдар, эмоциялық бейнелер, қайғылы сәттер мен тұлғалық пікірлер алдыңғы орынға шығады.

Tengrinews.kz сайтында 2024 жылғы наурыз–мамыр аралығында жарияланған Салтанат Нүкенова ісіне қатысты 20 мақаланың сандық және сапалық талдауы нәтижесінде, 13 мақалада сенсация жасау белгілері анықталды. Бұл мақалаларда медиатекстердің тақырыптарынан бастап, мәтін ішінде қолданылған тілдік құралдар мен құрылымдарда эмоцияны күшейту айқын байқалады.

Эмоциялық-экспрессивті тақырыптар

Мақалалардың атауларында жиі қолданылған тілді драматизациялау элементтері көрініс тапты. Мысалы:

- “Салтанат қолымды қатты қысты”. Бишімбаевтың інісі Нүкенова қайтыс болған күн туралы айтты» (*Tengrinews.kz*, 2024).
- “Сені қарғаймын, балаларыңды”. Байжанов Бишімбаевтың қысымы туралы» (*Tengrinews.kz*, 2024).
- “Они издевались над телом Салтанат” - брат Нукеновой о Бишимбаеве и Байжанове» (*Tengrinews.kz*, 2024).

Бұл тақырыптар оқиғаның себептері мен әлеуметтік мәнін ашудан гөрі, трагедия мен драмаға акцент береді. Оқырманға оқиғаның “қатты”, “қорқынышты”, “жан түршігерлік” тұстарын көрсету – сенсацияландырудың негізгі стратегиясы болып табылады (Örnebring & Jönsson, 2004).

Қайғыны тұтыну объектісіне айналдыру

Материалдарда қайтыс болған әйелдің отбасының эмоциясына ерекше көңіл бөлінеді. Мысалы:

- «Салтанат Нүкенованың анасы сотта өз эмоциясын жасыра алмады» (*Tengrinews.kz*, 2024).
- «Родные Салтанат Нукеновой эмоционально отреагировали на приговор: видео» (*Tengrinews.kz*, 2024).

Мұндай репортаждар медианың қайғыны “тұтыну объектісіне” айналдыру тенденциясын көрсетеді. Оқиға мәні мен контексті назардан тыс қалып, “адамдар қалай жылады”, “не деп айтты” деген сипатта беріледі (Chouliaraki, 2006).

Шоудың құрылуы: сотты медиатизациялау

Бірқатар материалдар сот процесін шынайы құқықтық процедура ретінде емес, шулы оқиға – шоу ретінде ұсынған. Мысалы:

- «Суд над Бишимбаевым - трансляция 2 мая» (*Tengrinews.kz*, 2024).
- «“Бишимбаеву будет 68 лет - это почти пожизненное” - брат Салтанат Нукеновой» (*Tengrinews.kz*, 2024).

Трансляцияға, қысқа пікірлерге, біржақты эмоцияға басымдық беру арқылы медиа істі құрылымдық тұрғыда емес, қызық форматта ұсынуға ұмтылған. Бұл тұрмыстық зорлық-зомбылықты күрделі әлеуметтік мәселе емес, “қылмыстық драма” ретінде көрсетеді.

Сенсациялаудың әйел бейнесіне ықпалы өте үлкен. Мәселен, *Объективация*: Салтанаттың ішкі дүниесі, әлеуметтік себептері емес, денедегі жарақаттар мен шок жағдайындағы суреттер негізгі назарға алынды. *Құрбанға кінә артудың бастамасы*: графикалық детальдар құрбанның әрекетін де сын ретінде көрсетуге жол ашады, мысалы «қолы қатты қысылды» дегенді кейде «қолын ұстады» деп ыңғайсыз мағынада қолдану ықтимал. *Эмпатиядан алыстау*: оқырман фактілерден гөрі, сенсациялық бейнеге назар аударады, оқиғаның әлеуметтік түпкі себептері ашылмай қалады.

Сенсацияландыру категориясының жиілігі талданған мақалалар арасында ең жоғары көрсеткіштердің бірі болды (барлығы 22 рет). Бұл тенденция медианың мәселені объективті әрі әлеуметтік контексте көрсетудің орнына, көрерменнің эмоциясына жұмыс істеуге бейімділігін дәлелдейді. Нәтижесінде, оқырман зорлық-зомбылықты нақты себептермен емес, тек шулы, оқшау жағдай ретінде қабылдай бастайды (Fairclough, 1995).

Процедуралық кадрлеу (Procedural framing)

Медиадағы тұрмыстық зорлық-зомбылық репрезентациясында оқиға мәні жиі түрде құқықтық процедураларға, сот отырыстарына, сараптамалық детальдарға ығыстырылып, мәселенің әлеуметтік-мәдени табиғаты екінші орынға қалдырылады. Бұл стратегия процедуралық кадрлеу (procedural framing) деп аталады. Процедуралық кадрлеу кезінде медиатекстер негізгі фокусын істің заңдық және техникалық аспектілеріне сот процесі, тергеу барысы, сараптамалар, айыпталушы мен қорғаушының позициялары сияқты элементтерге аударып, зорлық-зомбылықтың жүйелі себептерін ашпайды (Meyers, 1997). Бұл тәсіл журналистік бейтараптықты сақтау ұстанымы бойынша түсіндірілгенімен, шын мәнінде тұрмыстық зорлық-зомбылықты индивидуализациялап, әлеуметтік деңгейден “қылмыстық іске” айналдырады. Бұл тәсіл Қазақстандағы Салтанат Нүкенова ісіне қатысты жарияланған мақалаларда айқын көрініс тапты.

Tengrinews.kz сайтында 2024 жылғы наурыз-мамыр айларында жарық көрген 20 мақаланың сапалық және сандық CDA талдауы негізінде, 12 материалда процедуралық кадрлеу белгілері тіркелді. Бұл мақалаларда ақпараттың басым бөлігі ресми айыптаулар, айғақтар, сот залындағы эпизодтар, процесуалдық детальдар мен құқықтық баға беруге бағытталған. Мысалы:

- «Прокурор Салтанат Нүкенова қайтыс болған күн туралы айтып берді» (*Tengrinews.kz*, 2024).
- «Бишімбаев Нүкенова қайтыс болған күнге қатысты айғағын өзгертті» (*Tengrinews.kz*, 2024).
- «Салтанат Нүкенованы қылқындырған болуы мүмкін - сарапшы» (*Tengrinews.kz*, 2024).
- «Объявлены дата и время приговора Бишимбаеву» (*Tengrinews.kz*, 2024).

Бұл материалдардың көпшілігі тергеу барысына, сот процесінің техникалық детальдарына, сараптамалық айғақтарға бағытталған. Авторлық немесе журналистік түсіндірмелер өте шектеулі, ал әлеуметтік талдау мүлде жоқ.

Процедуралық кадрлеу тәсілінде медиатекстердің құрылымында келесі сипаттар байқалды:

Мемлекеттік құрылымдарға акцент

Мақалаларда сот, прокуратура, сараптама органдары секілді құрылымдар негізгі ақпарат көзі ретінде ұсынылады. Мысалы:

- «Прокурордың айтуынша, Нүкенованың өліміне Бишімбаевтың тікелей қатысы бар. Сот сараптамасы оны тұншықтырып өлтіргенін көрсеткен» (Tengrinews.kz, 2024).

Бұл фактілерге негізделген ақпарат, бірақ мәселенің тұрмыстық зорлық сипатындағы себептері көрсетілмейді.

Сот барысын «оқиға желісі» ретінде ұсыну

Процедуралық кадрлеу көбіне сот отырыстарын детальмен баяндап, оқырманды процесс қатысушысы ретінде тартуға тырысады:

- «Келесі отырыста адвокат Байжановтың қорғауындағы куәгерлер тыңдалады. Басты сұрақ – қылмыстық әрекет қай сәтте орын алған?» (Tengrinews.kz, 2024).

Бұл сот процесінің “хронологиясын” ұсынады, бірақ құрбан мен зорлық туралы контекст назардан тыс қалады.

Қылмыскердің құқықтық статусы – негізгі фокус

Көптеген мақалаларда басты назар Бишімбаевтың жауапкершілігі, оның қорғаныс ұстанымы, адвокаттық стратегиясы, соттағы іс-қимылы мен куәлардың сөзіне қойылады. Бұл – оқиғаға қатысты қылмыскер бейнесін құқықтық субъект ретінде қалыптастырады:

- «Бишімбаев өз нұсқасын айтты. Ол Салтанатпен арада болған ұрысты жоққа шығармады, бірақ өлімге себепкер болмағанын айтты» (Tengrinews.kz, 2024).

Зорлық-зомбылықтың гендерлік сипаттағы құрылымдық себептері бұл жерде мүлде ескерілмейді (Berns, 2004).

Әлеуметтік салдар мен қауіпті тұстар

Процедуралық кадрлеу медианың “бейтараптығын” қамтамасыз ететін тәсіл ретінде қабылдануы мүмкін, алайда бұл тәсілдің бірнеше маңызды теріс салдары бар. Біріншіден, *зорлық-зомбылықтың гендерлік сипаты еленбейді*. Бұл тәсілде әйелдің жынысы, әлеуметтік статусы, патриархалдық нормалармен байланысы көрінбейді. Екіншіден, *жүйелі проблемалар жекелеген іске айналады*. Тұрмыстық зорлық жеке адамдар арасындағы “қайғылы жағдай” ретінде сипатталып, оның әлеуметтік, құқықтық, мәдени факторлары қарастырылмайды. Үшіншіден, *құрбан бейнесінің маргиналдануы*. Құрбан – бұл дискурста тек «іс материалындағы фигурант» ретінде көрінеді. Салтанат Нүкенова өз дауысы жоқ, өлі күйдегі объект ретінде ғана ұсынылады.

Процедуралық кадрлеу медиадағы зорлық-зомбылықты құқықтық оқиғаға ығыстырудың басты тәсілі. Бұл тәсіл құқықтық фактілерді берудің объективтілігіне сүйенсе де, оқиғаның әлеуметтік контекстін елеусіз қалдырып, оны жекелеген “қылмыстық эпизод” деңгейіне түсіреді. Салтанат Нүкеноваға қатысты мақалаларда бұл тәсіл кеңінен қолданылған және оның салдарынан тұрмыстық зорлық-зомбылықтың шынайы, құрылымдық сипаты көлеңкеде қалды.

Болжау-спекуляция (Speculation)

Болжау және спекуляция ресми ақпарат жетіспеген жағдайдағы медианың нарративтік вакуумды толтыруын білдіреді. Медиа саласында ресми дереккөздерден нақты ақпарат жетіспеген жағдайда, журналистер жиі түрде болжам мен жеке пікірге сүйенген спекулятивтік

тәсілдерге жүгінеді. Бұл – медиа зерттеулерде «болжау және спекуляция» деп аталатын кадрлеу үлгісінің бір көрінісі (Fairclough, 1995). Мұндай материалдарда нақты дәлелденбеген тұжырымдар, эмоциялық интерпретациялар мен жанама деректер арқылы оқиға көркем түрде баяндалады. Бұл тәсіл қоғамдық реакцияны күшейтеді, бірақ мәселенің объективті сипатын бұрмалайтын қауіпке ие (Kitzinger, 2004).

Салтанат Нүкенованың өліміне қатысты жарияланған материалдарда бұл дискурстың белсенді қолданылғаны байқалады. Әсіресе, әлеуметтік желілерден алынған фрагменттер мен туыстарының эмоциялық реакциялары арқылы құрылатын мақалаларда фактіден гөрі болжам басым түседі. Журналистикалық материал көбінесе оқырман эмоциясына әсер ету мақсатында құрылып, оқиғаның шынайы әлеуметтік контексінен алыстайды.

Болжау және спекуляция белгілері анықталған мақалалар

Tengrinews.kz сайтындағы талданған 20 мақаланың 11-інде спекуляция мен болжамға құрылған кадрлеу әдістері байқалды. Әсіресе, төмендегі мақалаларда мұндай дискурстың айқын белгілері бар:

- «Салтанат қолымды қатты қысты. Бишімбаевтың інісі Нүкенова қайтыс болған күн туралы айтты»
- «Сені қарғаймын, балаларыңды. Байжанов Бишімбаевтың қысымы туралы»
- «Мұқатып, кек алады. Нүкенованың құрбысы Аидаға жазған хаттары оқылды»
- «Они издевались над телом Салтанат» - брат Нукуновой о Бишимбаеве и Байжанове»
- «Решила выступить красиво: брат Салтанат Нукуновой не поверил жене Байжанова»

Бұл материалдарда ресми дәлелдерден гөрі субъективті пікірлер, жақын туыстардың эмоциялық естеліктері, болжамды тұжырымдар басым түседі. Нақты факті орнына — сезім, ашу, қорқыныш секілді категориялармен ақпарат беріледі.

Спекулятивтік нарративтің құрылымдық ерекшеліктері

1. Құрбанның ішкі күйі туралы болжам

Журналистер кейіпкерлердің (Салтанат, оның туыстары) психологиялық күйін өз бетінше сипаттап, оқырманға әсер ететін нарративтер құрады:

- «Салтанат өлер алдында күйеуінің қолын қатты қысты, бұл оның қорыққанын көрсетеді» (*Tengrinews.kz*, 2024).

Мұндай сөйлемдер болжамға негізделген және ресми тергеу деректеріне сәйкес келмеуі мүмкін.

2. Сотталушылардың әрекетін интерпретациялау

Бишімбаев немесе оның қорғаушылары тарапынан айтылған әрекеттер көп жағдайда теріс, айыптаушы реңкте сипатталады:

- «Байжановтың әйелі сотта “қатты әсерлі” сөйледі, бірақ Салтанаттың туыстары бұған сенбеді» (*Tengrinews.kz*, 2024).

Бұл дәлел емес, бірақ қоғам алдында пікір қалыптастыруға әсер ететін интерпретация.

3. Диалогтық/халықтық дискурс элементтері

Мақалаларда халық пікірі, әлеуметтік желі комментарийлері, туыстардың эмоцияға толы сөздері нақты факт ретінде беріледі:

- «Сені қарғаймын! – деп Салтанаттың туысы Байжановқа айтты. Бұл қоғамның ашуын көрсетеді» (Tengrinews.kz, 2024).

Мұндай тәсіл оқырманды эмоцияға жетелейді, бірақ фактінің өзектілігін әлсіретеді.

Дискурстың медиалық функциясы мен салдары

Спекуляцияға құрылған материалдар ең әуелі эмоцияға әсер етеді, сөйтіп оқырманның оқиғаға деген субъективті реакциясын қалыптастырады. Зерттеушілер соның салдарынан факт пен пікір арасындағы шекара жойылып, бір жақты тұжырымдардың тууына ықпал етеді деп есептейді (Richardson, 2007), әрі қоғамдық наразылықты күшейтеді. Сонымен қатар *қоғамдық пікірді манипуляциялаудың да күшті құралына айналады*. Бұл соттың шешім қабылдауына да белгілі деңгейде әсер етуі мүмкін.

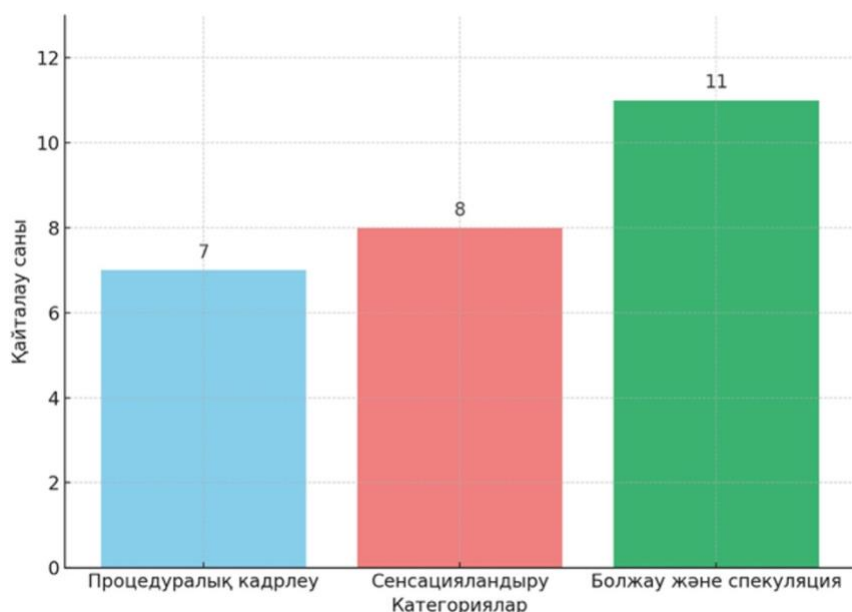
Кесте 3. Болжам/спекуляция тіркестерінің қайталануы

Мақала атауы	Болжам/спекуляция тіркестері	Категория қайталану саны
«Салтанат қолымды қатты қысты»	Қорыққан болуы мүмкін, белгі берген шығар	3
«Мұқатып, кек алады»	Хаттағы ойлар – психологиялық қысымның белгісі	4
«Сені қарғаймын»	Ашуға булыққан туыстың сөзі	2

Ескерту. Авторлар талдау барысында дайындаған кесте

«Болжау және спекуляция» категориясы медиа үшін тартымды әрі әсерлі дискурс түрі болғанымен, оның шынайы ақпаратты бүркемелеу, қоғамда қате пікір қалыптастыру сияқты теріс салдары басым. Салтанат Нүкенованың өліміне байланысты мақалаларда бұл тәсіл жиі кездесіп, зорлық-зомбылықтың гендерлік және әлеуметтік себептері ескерусіз қалды. Мәселені нақты деректер арқылы ашудың орнына, журналистер эмоция мен болжамға сүйеніп, оқырманға субъективті интерпретация ұсынды.

Диаграмма 1. Категориялар жиілігі (20 мақала бойынша)

Ескерту. Авторлар талдауы нәтижесінде дайындалды

Диаграммада зерттеу нәтижесі көрсетіліп отыр. CDA (Critical Discourse Analysis) әдісі арқылы үш негізгі дискурстық категория анықталды: процедуралық кадрлеу (35%), сенсацияландыру (40%) және болжам/спекуляция (55%). Анализ нәтижесі БАҚ тұрмыстық зорлық-зомбылықты көбіне эмоциялық, драмалық формада ұсынатынын көрсетті. Медиа оқырманның қалауы мен қажеттілігін өтеу мақсатында сенсация мен эмоцияны ту етеді. Сөйтіп медиа өзінің әлеуметтік жауапкершілігін ұмытып кететіні (Richardson, 2007) тағы да дәлелденіп отыр.

Қорытынды

Бұл зерттеу Қазақстандағы тұрмыстық зорлық-зомбылыққа ұшыраған әйелдердің медиадағы бейнесін сыни дискурстық талдау (CDA) теориясы аясында зерттеуді мақсат етті. Эмпирикалық база ретінде *Tengrinews.kz* порталында жарияланған Салтанат Нүкенова ісіне қатысты 20 мақала таңдалып, олардағы дискурстық құрылымдар мен медиа стратегиялар үш негізгі категория – сенсацияландыру, процедуралық кадрлеу және болжам-спекуляция арқылы сараланды. Талдау барысында медиа тілінің эмоционалды, процедуралық және болжамдық элементтері әйел бейнесінің виктимизациялануына, қоғамдық санада гендерлік стереотиптердің бекітілуіне ықпал ететіні анықталды. Зерттеу нәтижелері журналистикада этикалық және гендерлік тұрғыдан сезімтал тәсілдердің қажет екенін көрсетті.

Зерттеу нәтижесі тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандары – әйелдердің медиадағы бейнесі көбіне сенсациялық сипатта, құқықтық процедураларға бағытталып немесе нақты емес болжамдарға сүйене отырып ұсынылатынын көрсетті. Салтанат Нүкенова ісі мысалында медиа оқырман назарын көбіне сот барысы мен айыпталушының әрекетіне аударып, құрылымдық зорлық мәселесіне терең тоқталмайтыны байқалды. Сонымен қатар, әйелдердің эмоциясына, отбасының реакциясына ерекше көңіл бөлінуі олардың қайғысын тұтыну объектісіне айналдыру тенденциясын күшейтеді. Бұл жағдай медианың зорлық-зомбылық құрбандарын бейнелеудегі этикалық жауапкершілігін күшейту қажеттігін дәлелдейді.

Сол себепті де медиа мамандарына тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселелерін жазуда төмендегі мәселелерді ескеру ұсынылады. Біріншіден, журналистер мен редакторлар

тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселесіне қатысты материал дайындағанда құрбанның бейнесін виктимизацияламай, құрылымдық себептер мен әлеуметтік контекстке мән беруі қажет. Екіншіден, эмоциялық манипуляциялар мен сенсацияға құрылатын тақырыптардан бас тарту ұсынылады. Үшіншіден, гендерлік теңдік және зорлықсыз қоғам қағидаттарын насихаттайтын арнайы медиа-нұсқаулықтар мен тренингтер ұйымдастыру қажет. Төртіншіден, оқырмандар медиа материалдарға сыни көзқараспен қарап, сенсациялық ақпаратқа сенбеуді үйренуі керек. Бесіншіден, зорлық-зомбылық туралы хабарламалардағы құрбанды кінәлауға жол бермеу – қоғамдық жауапкершілік. Соңғысы, медиа және гендерлік репрезентация тақырыбын кеңейтіп зерттеу қажет.

Қорытындылай келе, Қазақстандағы медиаға CDA әдісін кеңірек енгізіп, билік пен идеологияның медиа дискурста қалай көрініс табатынын зерттеу маңызды.

Әдебиеттер тізімі

- Akhmetova, A., Ismagulova, R., & Saparova, G. (2024). *Media framing of domestic violence in Kazakhstan: A critical discourse analysis*. Al-Farabi Kazakh National University Press.
- Alzhanova, A. (2024). Speak Up: Effective Communication Strategies in Domestic Violence Crises in Kazakhstan. *Journal of Contemporary Issues in Media & Communication (JCIMC)*, 4(1), 1-22.
- Aragbuwa, A. (2021). A critical discourse analysis of victims' narratives in Stella Dimoko Korkus' domestic violence diary. *Ghana Journal of Linguistics*, 10(1), 251-275.
- Berns, N. (2004). *Framing the victim: Domestic violence, media, and social problems*. Aldine de Gruyter.
- Chouliaraki, L. (2006). *The Spectatorship of Suffering*. Sage Publications.
- Easteal, P., Holland, K., Breen, M. D., Vaughan, C., & Sutherland, G. (2019). Australian media messages: Critical discourse analysis of two intimate homicides involving domestic violence. *Violence against women*, 25(4), 441-462.
- Fairclough, N. (1995). *Media discourse*. Edward Arnold.
- Janks, H. (1997). Critical discourse analysis as a research tool. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 18(3), 329–342.
- Кәпқызы, Е. (2022). Қазақ тіліндегі медиа: КТК, Айқын және www.malim.kz медиа құралдарындағы көпбалалы аналар репрезентациясы. Ергебеков, М., & Темірбекова, Ж. (Eds.). *Гендер және Қазақстан қоғамы*. (бб. 129-144) Фридрих Эберт атындағы қордың Қазақстандағы өкілі. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/kasachstan/19672.pdf>
- Kitzinger, J. (2004). *Framing abuse: Media influence and public understanding of sexual violence against children*. Pluto Press.
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage publications.
- Lewis, D. (2016). Blogging Zhanaozen: hegemonic discourse and authoritarian resilience in Kazakhstan. *Central Asian Survey*, 35(3), 421–438. <https://doi.org/10.1080/02634937.2016.1161902>
- Mardikantoro, H. B., Baehaqie, I., & Badrus Siroj, M. (2022). Construction of women in media: A critical discourse analysis on violence against women in newspaper. *Cogent Arts & Humanities*, 9(1), 2146927, 1-14. <https://doi.org/10.1080/23311983.2022.2146927>
- Meyers, M. (1997). *News coverage of violence against women: Engendering blame*. Sage Publications.
- Nussipov, A. (2019b). Media Influence Matrix: Kazakhstan: Funding Journalism. In M. Dragomir (Ed.), *CEU's Center for Media, Data and Society (CMDs)*. Budapest. Retrieved January 26,

- 2025, from <https://cmds.ccu.edu/sites/cmcs.ccu.hu/files/attachment/basicpage/1602/kazakhstanfundingfinal.pdf>
- Örnebring, H., & Jönsson, A. M. (2004). Tabloid journalism and the public sphere: A historical perspective on tabloid journalism. *Journalism Studies*, 5(3), 283–295.
- Richardson, J. E. (2007). *Analysing newspapers: An approach from critical discourse analysis*. Palgrave Macmillan.
- Sairambay, Y., Kamza, A., Kap, Y., & Nurumov, B. (2023). Monitoring public electoral sentiment through online comments in the news media: a comparative study of the 2019 and 2022 presidential elections in Kazakhstan. *Media Asia*, 51(1), 33–61. <https://doi.org/10.1080/01296612.2023.2229162>
- Tengrinews.kz. (2024). Мақалалар топтамасы: Салтанат Нүкенова ісі туралы жаңалықтар. <https://tengrinews.kz> (Барлық деректер осы ресурстан алынған, 2024 ж. наурыз–мамыр айлары аралығында жарияланған 20 мақала негізінде)
- UN Women. (2018). Global Database on Violence against Women: Kazakhstan. <https://evaw-global-database.unwomen.org>
- Van Dijk, T. A. (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society*, 4(2), 249-283.

References

- Akhmetova, A., Ismagulova, R., & Saparova, G. (2024). *Media framing of domestic violence in Kazakhstan: A critical discourse analysis*. Al-Farabi Kazakh National University Press.
- Alzhanova, A. (2024). Speak Up: Effective Communication Strategies in Domestic Violence Crises in Kazakhstan. *Journal of Contemporary Issues in Media & Communication (JCIMC)*, 4(1), 1-22.
- Aragbuwa, A. (2021). A critical discourse analysis of victims' narratives in Stella Dimoko Korkus' domestic violence diary. *Ghana Journal of Linguistics*, 10(1), 251-275.
- Berns, N. (2004). *Framing the victim: Domestic violence, media, and social problems*. Aldine de Gruyter.
- Chouliarakis, L. (2006). *The Spectatorship of Suffering*. Sage Publications.
- Easteal, P., Holland, K., Breen, M. D., Vaughan, C., & Sutherland, G. (2019). Australian media messages: Critical discourse analysis of two intimate homicides involving domestic violence. *Violence against women*, 25(4), 441-462.
- Fairclough, N. (1995). *Media discourse*. Edward Arnold.
- Janks, H. (1997). Critical discourse analysis as a research tool. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 18(3), 329–342.
- Kapkyzy, Y. (2022). Qazaq tilindegi media: KTK, Aiqyn zhane www.malim.kz media quraldaryndagy kopbalaly analar reprezentatsiasy [Kazakh-language media: Representation of mothers with many children in KTK, Aiqyn, and www.malim.kz media outlets]. Yergebekov, M., & Temirbekova, Zh. (Eds.). *Gender zhane Qazaqstan qogamy [Gender and Kazakhstani society]* (pp. 129-144) Representative of Friedrich Ebert Foundation in Kazakhstan. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/kasachstan/19672.pdf>
- Kitzinger, J. (2004). *Framing abuse: Media influence and public understanding of sexual violence against children*. Pluto Press.
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage publications.
- Lewis, D. (2016). Blogging Zhanaozen: hegemonic discourse and authoritarian resilience in Kazakhstan. *Central Asian Survey*, 35(3), 421–438.

<https://doi.org/10.1080/02634937.2016.1161902>

- Mardikantoro, H. B., Baehaqie, I., & Badrus Siroj, M. (2022). Construction of women in media: A critical discourse analysis on violence against women in newspaper. *Cogent Arts & Humanities*, 9(1), 2146927, 1-14. <https://doi.org/10.1080/23311983.2022.2146927>
- Meyers, M. (1997). *News coverage of violence against women: Engendering blame*. Sage Publications.
- Nussipov, A. (2019b). Media Influence Matrix: Kazakhstan: Funding Journalism. In M. Dragomir (Ed.), *CEU's Center for Media, Data and Society (CMDs)*. Budapest. Retrieved January 26, 2025, from <https://cmds.ceu.edu/sites/cmcs.ceu.hu/files/attachment/basicpage/1602/kazakhstanfundingfinal.pdf>
- Örnebring, H., & Jönsson, A. M. (2004). Tabloid journalism and the public sphere: A historical perspective on tabloid journalism. *Journalism Studies*, 5(3), 283–295.
- Richardson, J. E. (2007). *Analysing newspapers: An approach from critical discourse analysis*. Palgrave Macmillan.
- Sairambay, Y., Kamza, A., Kap, Y., & Nurumov, B. (2023). Monitoring public electoral sentiment through online comments in the news media: a comparative study of the 2019 and 2022 presidential elections in Kazakhstan. *Media Asia*, 51(1), 33–61. <https://doi.org/10.1080/01296612.2023.2229162>
- Tengrinews.kz. (2024). Makalalat toptamasy: Saltanat Nukenova isi turaly zhangalyktar [Compilation of articles: News about the case of Saltanat Nukenova] <https://tengrinews.kz> (20 articles published between March-May, 2024)
- UN Women. (2018). Global Database on Violence against Women: Kazakhstan. <https://evaw-global-database.unwomen.org>
- Van Dijk, T. A. (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society*, 4(2), 249-283.

IRSTI: 19.21.91

Domestic Violence and Its Portrayal in the Media: The Case of Saltanat Nukenova

Yessengul Kapkyzy
SDU University, Kaskelen, Kazakhstan
email: yessengul.kap@sdu.edu.kz

Alina Seregina
Independent researcher, Almaty, Kazakhstan

Abstract

This study focuses on the media representation of women who have been subjected to domestic violence in Kazakhstan. The primary objective is to examine how women, victims of domestic violence, were portrayed by state media, thereby understanding the government's narrative. In particular, the media's representation of women as victims of domestic violence, the analysis of how information reaches the audience, and the identification of the prominent trends that the media forms.

The study, guided by the theory of Critical Discourse Analysis (CDA), uses Saltanat Nukenova's case as a lens to examine the societal implications of the media's portrayal of women. This approach enables us to

uncover the ideologies that underlie these representations, particularly the power dynamics between authorities and society, as well as their influence on social norms. The study, in the case of Saltanat Nukenova, provides a critical analysis that should concern and engage the audience.

The results of the study show that the media often distorts the image of women, portraying them as excessively weak and vulnerable, while the root social causes of violence go unnoticed. This underscores the urgent need for a critical analysis to address these issues, emphasizing the importance of the research to the audience.

Keywords: domestic violence, Saltanat Nukenova, CDA, Tengrinews

МРНТИ: 19.21.91

Медийный образ женщин подвергшихся бытовому насилию на примере дела Салтанат Нуkenовой

Есенгул Кап²

SDU University, Каскелең, Қазақстан

*e-mail: yessengul.kap@sdu.edu.kz

Алина Серегина

Тәуелсіз зерттеуші, Алматы, Қазақстан

Аннотация

Данное исследование сосредоточено на медийной репрезентации женщин, подвергшихся бытовому насилию в Казахстане. Основная цель – выявить, каким образом государственные СМИ описывали женщин, ставших жертвами семейных конфликтов, и через это понять правительственный нарратив. В частности, исследование анализирует, как в медиа репрезентировались женщины – жертвы семейных ссор, каким образом информация доходила до аудитории, а также определяет основные тенденции, сформированные медиа. В качестве кейс-стади рассматривается дело Салтанат Нуkenовой, вызвавшее большой общественный резонанс, при этом используется теория критического дискурсивного анализа (Critical Discourse Analysis, CDA). Особенность CDA заключается в выявлении скрытой идеологии в медийных образах, в акценте на отношениях между властью и обществом и в анализе стереотипов, формирующих социальные нормы. Основным объектом данного исследования является дело Салтанат Нуkenовой, через которое критически анализируется медийный образ женщин-жертв семейных конфликтов.

Результаты исследования показывают, что медиа чрезмерно эмоционализируют образы женщин, представляя их слишком слабыми и беспомощными, при этом не уделяя должного внимания основным социальным причинам насилия. В связи с этим исследования медиа должны акцентировать внимание на социальной ответственности журналистов, на их языковых дискурсах и инструментах, подвергая их критическому анализу. Медийный образ женщин определяется не только как результат распространения информации, но и как важный инструмент формирования гендерных представлений в обществе.

Ключевые слова: бытовое насилие, дело Салтанат Нуkenовой, CDA, Tengrinews

² К.ф.н., SDU University, Ассистент профессор кафедры Социальных наук, ORCID 0000-0002-9276-1864